

VINKO ANTIĆ

GRAĐA ZA POVIJEST NARODNO-
OSLOBODILAČKE BORBE U ISTRI

„GLAS ISTRE“ (1943-1945)

Broj 16 - 25

U V O D N A   N A P O M E N A

U »Vjesniku Historijskog arhiva« u Rijeci, sv. VI-VII/1961-1962, preštampani su brojevi »Glasa Istre« od 1. do 15, koji su izišli od kolovoza 1943. do 4. lipnja 1944. U uvodu je navedeno kako i kada se pojavio »Glas Istre« i iznijeti su podaci o svima brojevima koji su izišli u toku rata, od 1. do 35 (1943-1945).

U ovom svesku »Vjesnika Historijskog arhiva« preštampan je dio preostalih brojeva, od broja 16. do 25.

Ostali brojevi, preštampani će se u slijedećoj svesci ovoga »Vjesnika«.

Na kraju preštampanih brojeva iznijet će se podaci o urednicima i suradnicima »Glasa Istre«.

Vinko Antić

OTVORENA JE DRUGA FRONTA

Činjenica da je »evropska tvrđava« napadnuta i sa zapada i da se tamo već ruši, nema samo ogroman vojnički, već isto tako i politički značaj. Otvaranje druge fronte pokazuje jasno da su antifašističke snage svijeta odlučno riješene da Hitlerovu Njemačku ne samo dovedu na rub provalije već da je i gurnu unutra. Druga fronta također pokazuje, da su veliki Saveznici: Sovjetski Savez, Engleska i Amerika čvrsto povezani i da se zajedničke odluke, donesene na Teheranskoj konferenciji izvode prema ugovorenom planu. U prilog te činjenice govori također početak velike nove sovjetske ofenzive, kao i razbijanje njemačke odbrane u Italiji.

U vezi sa izvođenjem tih odlučnih operacija stupila je u ofanzivu, po naređenju Vrhovnog komandanta Maršala Tita i naša NOV. Nijemci, međutim, žele baš sada, pošto poto, da slome naš otpor i unište našu vojsku. U tom uzaludnom pothvatu oni nisu osamljeni. Njih podupiru svi neprijatelji nove Jugoslavije.

Najodvratniji izrodi naše povijesti: Nedić, Pavelić, Rupnik, Draža Mihailović i svi ostali grobari naše slobode kroz ove tri godine velikog oslobodilačkog rata istočili su potoke slavenske krvi.

A danas, kad se u trijumfalnom završetku ove titanske borbe rađa naš novi život u novoj Jugoslaviji, njima ne preostaje drugo, nego da idu u propast sa Hitlerom i njegovom državom. Krvoločni im je gospodar naredio, da mu privedu novo roblje kao posljednji obrambeni zid pred nezadrživim savezničkim nalletom. Vjernim psima nije ostalo drugo nego da se bace u lov na ljude. Njihove žrtve bit će oni, koji još budu čekali kod svoje kuće. Oni će biti prisiljeni da u zoru velike pobjede sramno ginu ili se nađu kao protivnici u neprijateljskim redovima.

Pridobiti te ljude i dokazati im da se jedino borbom u oslobodilačkoj armiji mogu spasiti, mora biti u ovom času naš prvi zadatak.

Otvaranje druge fronte u Francuskoj otkrilo je svu bijedu Gebelsovih laži, kojima se tvrdilo, da do druge fronte ne će doći i da će se Saveznici razići. Neka ovaj veliki događaj konačno otvori oči onim naivnim ljudima, koji i kod nas u Istri još nasjedaju podmukloj neprijateljskoj propagandi, koja upravo sada hoće svim, pa i najponižavajućim sredstvima, prikazati naš pokret komunističkim. U tu svrhu potrošili su već vagone papira. Izrađivali su čak letke istim tehničkim sredstvima kao i mi i potpisivali ih našim ustanovama. U njima pljuju sami na sebe, nazivajući se banditima, u nadi, da će na taj način ostali sadržaj letka — u kome se naš pokret prikazuje komunističkim — izgledati vjerodostojan. U Poreču i Kastavštini sami su izvjesili crvene zastave. U Puli su namjerno brižali samo one parole, koje se odnose na naše zapadne Saveznike, a u riječkoj i lovranskoj crkvi podmetnuli su čak bombe, htijući to pripisati našim drugovima.

Ovakvim kukavičkim postupcima htjeli bi postići dvoje. Prvo, razbiti narodno jedinstvo i drugo, odvojiti nas od naših velikih Saveznika.

Koliko su ovakove klevete besmislene, najbolje su se mogli uvjeriti naši stariji vrlo rodoljubi, koji su otišli na oslobođeni dio naše zemlje.

Onima pak, koji još nisu upoznali ciljeve naše borbe i gledaju s nepovjerenjem na naš pokret upućujemo riječi Monsignora Dr. Svetozara Ritiga, člana Predsjedništva ZAVNOH-a:

»Odbacite sve predrasude i pristupite narodnooslobodilačkom pokretu! Zar ne vidite da proživljujemo najodlučnije razdoblje naše povijesti.«

A. D.

II. OMLADINSKI KONGRES

U Bosni, u oslobođenom Drvaru, održan je od 2. do 7. maja II kongres antifašističke omladine. Sa svih strana Jugoslavije, od Slovenije do Makedonije, omladina je poslala svoje delegate. 816 delegata, 582 omladinaca i 234 omladinke, došlo je kroz teške napore puta, kroz vatru neprijateljskih zasjeda, da donese Kongresu plamenu vjeru i neuništivu borbenu snagu omladine. Kongresu su prvi put prisustvovali i delegati istarske omladine.

Kongres je otpočeo u velikoj blistavoj dvorani sa 1.500 sjedišta, koju su za 2 mjeseca i pol izradile vrijedne omladinske brigade u jednoj razrušenoj fabrici. Prisutni su bili i predstavnici naše NOV i predstavnici sovjetske, engleske i američke vojne misije. Vrhunac oduševljenja i sreće za omladinu nastupio je, kad je u dvoranu ušao Maršal drug Tito. Urnebesni pljesak zagrmio je dvoranom. Gotovo pola sata orilo se: Ti-to, Ti-to! Omladina je s oduševljenjem pozdravila i mladog sovjetskog general-majora Ivana Saharova i sina predsjednika Čerčila, Randolfa Čerčila. Kongresu je prisustvovala i delegacija talijanske antifašističke omladine. S oduševljenjem primljena je njena poruka Kongresu.

* * *

Poslušavši referate i govor svog velikog Vođe i Učitelja druga Tita, omladina je na svom II kongresu preuzela zadatak, koji proizlaze iz odluka II zasjedanja AVNOJ-a i sadašnjeg razvoja naše narodnooslobodilačke borbe.

Pred omladinu, koja je najviše i pridonijela stvaranju bratstva i jedinstva naroda Jugoslavije, stoji zadatak učvršćivanja i čuvanja tog jedinstva, koje će još pokušati da ometu neprijatelj i narodne izdajice. Danas se vodi borba ne samo za oslobođenje naše zemlje, nego i za oslobođenje omladine, koja se još nalazi pod utjecajem fašizma. Jedan dio te omladine pod utjecajem neprijateljske propagande nesigurno stoji po strani, njih omladina mora nadahnuti svojim borbenim zanosom. Daljnji jedan dio te omladine zatrovan neprijateljskim otrovom nalazi se u protivničkom taboru. I njih treba pokušati spasiti, izliječiti ih, privesti narodnoj zajednici.

Danas se pred omladinu postavlja zadatak ne manje težak od onog stvaranja NOV: izgradnja naše nove države, demokratske i federativne Jugoslavije. Odatle proizlazi potreba mobiliziranja mlade generacije ne samo za borbu, već za izgradnju jedne nove, srećnije budućnosti naše domovine, u kojoj će svi narodi i svaki pojedinac imati svoja prava, ali u kojoj neće biti moguće da pojedinci iskorištavaju uspjehe narodne borbe. Pomažući i sudjelujući u radu NOO-a, u organiziranju narodne vlasti i svih oblika narodnog života — u gospodarstvu, prosvjeti, zdravstvu itd., omladina će i tu prednjačiti svome narodu.

Ti se zadaci postavljaju i pred istarsku omladinu, i ona ih je preuzela preko svojih predstavnika na II kongresu. Hrvatska i talijanska antifašistička omladina Istre pojačat će svoje borbeno jedinstvo i dati sve od sebe u oslobodilačkoj borbi i u izgradnji novog života Istre.

Oslobodilačka borba, uništenje neprijatelja i izdajica, povezivanje zdravih narodnih snaga, ulaženje u sve šire narodne slojeve, tumačenje narodu razlike između prijašnjih protunarodnih režima i naše nove demokracije i izgradnja nove slobodne domovine, to su zadaci, koje je omladini postavio u svom govoru drug Tito i koje je ona na sebe preuzela. I mi znamo, da će omladina, i izvršiti zadatak, koje je preuzela!

* * *

Naši narodi mogu biti ponosni, što imaju takvu omladinu, jer narod, koji ima takvu omladinu — ne treba da se boji za svoju budućnost.

Ovaj vaš Kongres nije samo mobilizacija mlade generacije za posljednje, odlučujuće bojeve. On će, ujedno, mobilizirati našu mladu generaciju i za izgradnju jedne nove, srećnije, slobodne, ljepše budućnosti naše države, u kojoj će svi narodi imati svoja prava, a omladina i sve mogućnosti da se posveti svemu, čemu teži.

NEPRIJATELJ NASTOJI OSUJETITI SUDJELOVANJE ŽENA U OSLOBODILAČKOJ BORBI

Istranke sve više učestvuju u narodnooslobodilačkoj borbi i ravnopravno sudjeluju u radu NOO-a i drugih naših ustanova.

Krvavi švapski i fašistički zločinci, upadajući u naša sela, ubijaju, muče, siluju i proganjaju žene, misleći da će ih tako zastrašiti i odvratiti od borbe, ali zločinci ne uspijevaju. Teror neprijatelja samo pojačava mržnju i odlučnost žena da se još ustrajnije bore.

I natražnjaci reakcionari svih vrsta, koji nerado gledaju probuđen narod i probuđene žene u borbi za slobodu i svoja prava, nastoje odvratiti žene od borbe. U zadnje vrijeme to njihovo nastojanje postaje naročito živo. Ti podlaci ubacuju sve češće laž, da žene, koju sudjeluju u našem pokretu, zanemaruju dom, obitelj, Boga, da su pokvarene itd. Oni nastoje da preko svojih agenata odvrate od rada pojedine žene i omladinke, nastoje protiv njih nahuškati njihove obitelji. Okomljuju se na najaktivnije drugarice znajući dobro — koja je važnost njihova rada za naš pokret.

Evo jedan takav slučaj: Muž, koji sudjeluje u našem pokretu, nahuškan od nekih pojedinaca zabranjuje svojoj ženi, članu ONOO-a, da vrši svoju dužnost i prijeti joj se, da će je napustiti i oduzeti joj dijete.

Mi se moramo boriti protiv te neprijateljske propagande. Suzbiti ćemo je pojačanim radom među ženama preko AFŽ i ostalih naših organizacija. Najbolje ćemo dokazati potrebu i važnost sudjelovanja žena u borbi, što ćemo još više privući najbolje žene i omladinke u NOO-e i druge naše ustanove.

Popaljeni opljačkani domovi govore najbolje o tome, da sudjelovanje žena u NOB-i ne udaljuje žene od njihovih domova, nego naprotiv to čini okupator i da baš sudjelujući u NOB-i žene se bore za očuvanje svojih domova i svoje porodice. Tek u oslobođenoj, demokratskoj domovini, učestvujući i one u narodnoj vlasti i odlučujući ravnopravno o svemu onome, što se tiče naroda, njihove djece i muževa, žene će se posvetiti svojim domovima i svojim obiteljima.

Dina Zlatić-Grgić

* * *

PROSVJETNA KONFERENCIJA OKRUGA PAZIN

»Narodna državna vlast brine se za uklanjanje nepismenosti i podizanje narodne kulture, te osigurava svim građanima besplatno prosvjećivanje.«

(11. točka »Deklaracije« ZAVNOH-a)

1. VI. održana je prva prosvjetna konferencija za okrug Pazin sa zadatkom da se ispituju mogućnosti prosvjetnog rada u tom okrugu u sadašnje vrijeme narodnooslobodilačkog rata, da se utvrdi, kakvim se učiteljskim snagama i školama raspolaže na terenu i da se odrede sve mjere potrebne za otvaranje škola.

Uz izaslanike Oblasnog NOO-a na konferenciji su sudjelovali odbornici Okružnog i pojedinih kotarskih NOO-a, koji su zaduženi prosvjetom i nekoliko narodnih učitelja i učiteljica. Prisustvovali su i seljaci iz mjesta, gdje je održana konferencija. Oni su pozorno pratili tok konferencije i davali svoje primjedbe. Iznosili su teške progone, kojima su djeca bila izložena u fašističkim školama, i izražavali svoju radost zbog otvaranja narodnih škola i želju da se škole što prije otvore.

Sa savjetovanja poslan je pozdrav drugu Titu: »Sa I. prosvjetnog savjetovanja okruga Pazin šaljem borbene pozdrave Tebi, družo Tito, koji si pokazao našem narodu pravi put, koji vodi prosvjeti i slobodi. Zahvaljujemo Ti u ime djece, koja će već danas imati svoje prave narodne škole, u kojima će učiti ono, što je pravo i pošteno.«

gdje god je to moguće, treba odmah organizirati redovnu školsku obuku za djecu.

TITO

NOVI KURS ZA NARODNE UČITELJE

3. VI započeo je novi kurs za narodne učitelje u okrugu Pazin. Osim kandidata za narodne učitelje tom kursu prisustvuju i drugovi iz pojedinih vojno-pozadinskih stanica, koji će nakon svršenog kursa raditi kao učitelji među ostalim svojim drugovima, kojima je potrebno bolje upoznavanje hrvatskog jezika. Kurs ima 22 polaznika.

* * *

GOSPODARSTVO

GRADIMO NA SELU ĐUBRISTA I NUŽNIKE

Još od fašističkih vremena mnoga su naša sela zapuštena i nečista. Iza jesenskih kiša ne može se — tako reći — niti ući u selo zbog đubra (gnoja), koje leži neiskorišteno po cestama i dvorištima, a ljeti se ne može živjeti od silnih muha i komaraca.

Da se to nesnošljivo stanje popravi, svakj je seljak dužan da za svoju obitelj uredi u kući ili izvan nje nužnik (zahod), a za stoku pristojne štale i đubrišta.

Pod, na kojem stoka leži u štalama, potrebno je betonirati, tako da se mokraća ne gubi, već da se putem jednoga kanalica slijeva u jednu jamu (vašku), koju ćemo iskopati izvan temeljnog zida štale i obložiti je cementnom smjesom, da se mokraća ne gubi u zemlju.

Izvan štale — po mogućnosti u neposrednoj blizini te jame — treba izabrati prostor za spremanje gnoja, koji vadimo ispod stoke. Ovaj prostor mora također biti obložen cementom i ograđen 1 metrom visokim betonskim zidom. Kad se gnoj vadi i slaže na to mjesto treba ga uvijek zbiti i nakon toga politi mokraćom, koja se sakuplja u jami (vaški). Gnoj se na tom prostoru može dizati i slagati u visini i iznad betonskog zida, koliko je potrebno. Dobro je da se na betonski zid podigne stupovi od kamena, drva ili — najbolje — od cementa i na njima podigne krov od slame ili opeka, kako bi gnoj (đubre) mogao biti zaštićen od sunca i kiše.

Kad polivamo gnoj mokraćom, on dobiva veliku količinu azotne kiseline, koja je neophodno potrebna zemlji, koju ćemo gnojiti da na njoj nešto zasadimo ili posijemo.

Kod gradnje đubrišta (prostora gdje se nalazi gnoj) treba u jednom uglu na dnu zida otvoriti maleni otvor, da se može mokraća, koja je dala gnoju svoju kiselinu, slijevati u drugu betonsku jamu.

Tako imamo dvije jame (vaške), iz kojih možemo uzimati gnojnicu i polijevati je — osobito zimi — po oranicama i livadama. Gnojnicu možemo upotrijebiti i ljeti iza kiše za razno povrće. Samo treba paziti, da gnojica iz prve jame — ako zemlja nije od kiše dobro namočena, razvodni, jer ima u sebi previše azotne kiseline, koja bi mogla biljku ofuriti i uništiti.

Jednostavne zahode možemo podignuti uz đubrišta, a po mogućnosti i na samom zidu đubrišta.

Ako tako uredimo svoja đubrišta i jame, imat ćemo dvije koristi. Prvo, nestat će iz sela kaljuže i blato, zbog kojih se pojavljuju razne bolesti na ljudima i životinjama (na peradi). Drugo, takvim đubrenjem postići će se mnogo bolji prirod, nego ako se zemlja đubri gnojem, koji se u dvorištu nalazi na suncu i kiši.

Veličina jama i đubrišta ovisi o broju stoke, koje seljak ima u štali. Jame moraju biti pokrivene daskama, debelim drvljem ili gredama. Ako se ne može doći do cementa, neka se upotrijebi glina (ilovača), koja će moći poslužiti do boljih prilika.

Edo D.

OBLASNO SAVJETOVANJE GOSPODARSKIH KOMISIJA

5. VI održano je oblasno savjetovanje gospodarskih komisija, kojemu su prisustvovali članovi Oblasnog NOO-a zaduženi po gospodarstvu, pročelnici gospodarskih odjela pojedinih Okružnih NOO-a i intendanti Operativnog štaba za Istru i komanda područja. Razmotreni su svi gospodarski problemi u vezi sa prehranom pučanstva i vojske i doneseni potrebni zaključci.

* * *

ONI KOJI RADE ZA NEPRIJATELJA

U Labinu radi rudnik, koji izbacuje 360 tona ugljena dnevno, kroz koji dan proradit će novo okno, tako da će ugljenokop izbacivati oko 1.000 tona ugljena dnevno. U rudniku radi oko 1.2000 radnika. Značajno je, da radnici dolaze uglavnom iz Žrnjanske i Barbanštine. Dok su svijesni Labinjani gotovo svi napustili posao, ovi nesvijesni radnici dolaze iz drugih krajeva raditi za okupatora. Ovim radnicima treba pristupiti i dokazati im izdaju, koju vrše nad vlastitim narodom svojim radom za neprijatelja.

* * *

KROZ ISTRU

GROZAN ZLOČIN ŠVAPSKIH RAZBOJNIKA

7. VI u 9 sati na večer došli su Nijemci u Brgudac. Odmah su zgurali sve žene i djecu u jednu hrpu i iz mitraljeza postrijeljali im noge. Kad su žene i djeca popadali, bacali su na njih 2 bombe i ubili 12 a ranili 6. Jedno dijete od 8 godina je ostalo bez obje noge. Razbojnici su zapalili 6 kuća, a u drugima su sve razbili i po njima bacali bombe.

Narod Brgudca se unatoč tome herojski drži i izjavljuje: »Nije nam žao za kuće i blago, ali naše majke, sestre i braću osvetit ćemo!«

I zaista patnje naroda junačkog Brgudca, koji je dao već toliko primjera rodoljuba i toliko izdržao, bit će krvavo osvećen. Nijedan od zločinaca neće izbjeći narodnoj kazni!

* * *

RAZBOJNICI SE OKOMLJUJU NA CRKVE

— Provalivši u selo Gradina (kotar Poreč) fašisti su zapalili seoske kuće i crkvu. Na to je sve selo zajedno sa svojim svećenikom skočilo da gasi crkvu. Fašistima su u oči dobacili: »Vj govorite, da partizani pale crkve i ubijaju popove, a sada sami najbolje vidimo, tko to radi.«

— Jedan pijani švapski razbojnik došao je svećeniku u Gologoricu i udario ga štapom po glavi. Svećeniku je jedva uspjelo da se spasi.

— Ovih su dana Švabe autom, prolazili kraj mjesta Špinčiči. Kad su neda-leko ovog sela opazili propelo, ustavili su auto i mitraljezom pucali na propelo, dok ga nisu razbili.

* * *

»MOJI DRAGI PARTIZANI, JA SAM S VAMA«

4. VI poslije sv. mise održan je u Sv. Katarini (Pazin) narodni zbor, kojemu je prisustvovalo 1.008 muškaraca, žena i djece. Tog dana je prvi put nakon 9 mjeseci misio u Sv. Katarini svećenik iz Pćena koji se do sada bojao partizana. U svom govoru svećenik je kazao: »Doznao sam, da partizani zabranjuju kletvu i vidio sam da poštuju crkvu i svećenike. Dokle će partizani poštivati crkvu i svećenike, ja ću biti s njima. Moji dragi partizani ja sam s vama.«

Svećenik je prisustvovao i zboru, na kome je čuo iz ustiju omladine da se ona ne bori za komunizam već za slobodu i pravo naroda. Svećenik je obećao, da će se što prije vratiti u Sv. Katarinu.

I. KONFERENCIJA AFŽ ZA KOTAR BUZET

2. VI održana je prva kotarska konferencija AFŽ za Buzet. 200 delegatkinja iz svih mjesta kotara došle su pod hrvatskim zastavama na konferenciju. Došle su i drugarice iz samog Buzeta, iako im neprijatelj ne dozvoljava izlazak iz grada. Kako se tog dana vodila borba u blizini s Nijemcima, to je konferencija vođena uz štekatanje mitraljeza i prasak pušaka. Konferenciju su pozdravili predstavnik vojske, član ZAVNOH-a drug Cetina i predstavnici raznih naših organizacija. Izabran je novi kotarski odbor od 23 drugarice.

* * *

»NE VIRUJ NIMCU KO NI SUNCU ZIMSKU«

Belanić Ivan i njegov 16-godišnji sin Milio i Belanić Franjo i njegov 16-godišnji sin Mirko iz sela Jakovići (Pazin) nisu se na znak uzbune, koji je dala seoska straža, htjeli udaljiti, već su se iz vinograda vratili u selo i ovdje dočekali Nijemce i fašiste, držeći u rukama letke, u kojima neprijatelj govori o amnestiji. Međutim Nijemci su im rekli: »Kakva amnestija, vi ste banditi« i odveli ih u Pazin. Očevi su kasnije bili pušteni, ali su im sinovi odvedeni na rad u Njemačku. Sada Ivan i Franjo Belanić mogu razmišljati o nesreći, u koju su bacili svoje sinove, koje možda više nikad neće vidjeti.

* * *

»PRISJELA IM AMNESTIJA«

29. V dva su švapska aviona pisali umjetnom maglom po nebu nad Pazinom riječ »amenstija«, kojom Švabe nastoje prevariti glupane. Dok su avioni pisali pojavilo se jato američkih aviona. Nekoliko se je američkih lovaca bacilo u potjeru za njemačkim avionima, koji su se pokušali spasiti bijegom. Za kratko vrijeme oba su njemačka aviona srušena, jedan kod Vižinade, a drugi bliže moru.

* * *

TRAZIMO, DA SE VRATE NASI SINOVI

»Sa prvog savjetovanja NOO-a mi odbornici hrvatske i talijanske narodnosti okruga Pula šaljem pozdrave našoj vladi, Nacionalnom komitetu i njenom predsjedniku Maršalu Titu, moleći da učini sve što je moguće, da se oni sinovi Istre, koje je kapitulacija Italije zatekla u talijanskoj vojsci vrate u svoju domovinu, gdje će se u svojoj NOV boriti za oslobođenje.«

Oblasnom NOO-u za Istru — »Okupljeni na mitingu naše brigade koji je održan dne 29. V 1944. na Planiku, šaljem vama kao predstavnicima istinske i prave narodne vlasti plamene pozdrave. Zavjetujemo se da ćemo povjerenje, koje narod u nas ima očuvati i boriti se dosljedno za njegove interese do konačnog oslobođenja našeg naroda od morskog okupatora i domaćih izdajica. Naši borci traže od vas kao predstavnika narodne vlasti da preduzmete korake za našu braću, koja se nalaze u Italiji u zarobljeništvu, da bi se ona vratila u domovinu i nastavila borbu rame uz rame sostalim borcima naše NOV pod vodstvom Maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita.« — Borci i rukovodioci I brigade »Vladimira Gortana« Operativnog štaba za Istru.

* * *

PODLISTAK »GLASA ISTRE«

SRETNIA I VESELA STIGLA SAM OPET K VAMA...

Naša drugarica Milka, koja se još u prvim danima ustanka borila i radila u Istri, a kasnije bila uhvaćena i odvedena u Njemačku, uspjela je pobjeći krvnicima. Želja za slobodom i nevjerovatna

hrabrost pomogle su joj da svlada sve teškoće i sretno stigne u domovinu, gdje opet neumorno radi za slobodu naroda.

Ujutro 8. marta 1943. godine otvore se vrata Coronea (zatvor u Trstu) i iziđemo na ulicu. Čuvali su nas mitraljezima. 500 nas zatvorenika išli smo ponosno ulicama Trsta i pjevali hrvatske pjesme. Odveli su nas na kolodvor i strpali u marvinske vagone. Drhtali smo od glada i zime, ali za nas nije nitko imao srca. Vlak se uputi, još jednom tužno pogledamo dragi slovenski kraj... Vlak juri dalje i dalje i nitko ne zna kuda nas vode. Konačno nas iskrcaju u nekom austrijskom gradu. Tu su odredili neke za koncentracione logore, neke za rad u fabrikama, a neke od nas na poljski rad njemačkih bogataša. Onaj grozni dan neću nikad zaboraviti! Da znate drugovi, što Nijemci rade od slavenskog naroda. Strašno je to. U XX vijeku ljudi se prodavaju kao blago na sajmu. Njemački gošpodari i njihove žene došli su po roblje. Među nama su birali tko im se više sviđio, baš kao kad se na sajmu gleda koji vol je bolji za tegljenje. O, braćo, kad bi vi znali kako je u Njemačkoj, ne bi se sigurno više nijedan od vas pustio njima u ruke.

Ja sam radila na jednom imanju. Pasji je to bio rad. Radilo se bez počinka 16 sati i to pod bičem. Ko bi sustao bio bi batinan i bačen u zatvor. Ruke su mi bile žuljave i krvave. Nisam mogla više podnijeti ovo mučenje, vrijeđanje i laži njihove propagande na koje nismo nikad smjeli reći ni riječ. Konačno se odlučim u dogovoru sa još dva druga Slovenca da pobjednem a ma što se dogodilo. Sa partizanima nismo imali vezu, ali smo znali da se tamo prema jugu nalazi naš kraj. Rano u zoru pobjegli smo iz ropstva. Zurili smo. Kasno u noć došli smo do obale rijeke. Bila je to Drava, brza široka rijeka. Nismo znali kako da ju predemo. Noć je bila hladna. Išli smo dugo uz obalu i na koncu naišli na čamac, kojim se teškom mukom prebacimo na drugu stranu. Kad sam htjela skočiti iz čamca sklizne mi noga i ja se naštem u hladnoj vodi Drave, koja me je nemilosrdno vukla sa sobom. Drugovi me teškom mukom izvuku napolje. Produžili smo put. Dugo je još bilo do našeg cilja. Trebalo je preći visoke snježne Alpe. Ali naša volja bila je jača od svega. Poslije drugih 17 dana napora i glada sastali smo se sa prvim slovenskim partizanima. Sretan je to bio i nezaboravan čas. Drugovi su otišli u svoj kraj, a ja sam preko veze stigla u moju dragu Istru, gdje ću se opet boriti i osvetiti se njemačkim krvnicima za sve patnje i poniženja.

Milka

* * *

FRANINA I JURINA

Fr. : Zdravo, Jurina, si kuntenat, a?

Jur. : Aj vero san, krv moja, a ki i ne bi bija kad se čuje tako lipe novosti. Znaš, ja bin samo kanta i . . .

Fr. : Eee, čekaj družo, nemoj opet pretirat. Jušto je da su Nemci dobili nove kolpe i da su gi sa capali u trapulu iz druge strane i da ne moru već pobić. Ma to, brat moj, neće reć da je sve finjeno i da morem samo kantat.

Jur. : Ti Franina, ne biš čoviku da ni da se jeno malo diverti . . .

Fr. : Zman moj, ča ćeš da se sad divertimo, kad je prid nami još toliko dela i borbe. Zvir je prid smrt najhuja. Tako će i Nemci sada iskat da pokredu, zapru i ubiju ča već naših judi, koje najdu doma a i drugi neprijatelj i će sad najveć mutit i provat ča ugrabit za svoje šporke interese.

Jur. : To je jušto, ma nismo ni mj jili lude gljive i ćemo se do kraja borit i branit našu zemju od svih špekulanti.

Fr. : Dobro je to i proprijo dobro radi tega ne smtmo nič zet na laku ruku, zać sloboda išće borbu do kraja i neće doć samo sporadi tega ča su naši savez-niki otprli drugi front i ča će gi sutra ruska vojska opet mlatit. Je jušto da sve to tira vodu na naš malin, ma mi moramo pripravit žito za samlit, zać ko ne, ne more bit ni pogaće.

Jur. : Pametne su te beside i na mistu, a da su jušte najbolje smo se mogli osve- dočit mi Jugoslaveni. San štija da je u našoj zemji pustilo kosti 300 mijari

neprijateljskih soldati. Čili svit o ten govori i nam priznaje naše sveto pravo na slobodan život. A narodi ki se nisu zdigli u borbu dali su sramotno stotine mijari svojih sini za interese krvnika Hitlera, a sad kad rat finiva su se našli prid rovinom i nesrićom.

Fr. : Tako je, Jurina moj. Mi smo stekli pravo na slobodu. Već od 100 mijari naših junaki dalo je svoje mlade živote za tu velu stvar.

Jur. : Neka jin je slava i čast!

Fr. : Vidiš, zrman moj, kad čovik na sve to pensa proprijo nemore kapit one naše borbe i ki predikaju kontra njoj pod škužom da se mi borimo za komunizam.

Fr. : Tako je, zrman. Oni su zameritali najveći kaštig, zač su pjeknuli na krv naših junaki. Takve podmukle zmiije triba prid narodom otkrit, a one, od ovih zavedene, privuć u naše file.

Jur. : Gi je, da, nažalost čuda još ki se dadu zavest, meju njima se, na velo čudo, vajk najde i koji naš plovana. Kad san niki dan pasava poli Trviža, narod je povida kako je njihov plovana pridika da matere moraju čuvat i držat doma svoje kćeri, zač su partizani pokvareni judi ki se grdo ponašaju, da sad još ni vrime za borbu tako naprid. To se povida i za plovana iz Kaldira. Teško mi je bilo sve to čut. Svaki zna da su šenići najde i slabe trave i da ju se mora zgulit, ma rećdase svi naši najbolji sini ki su se zdigli u ovu svetu borbu grdo ponašaju, bila bi najveća nepravica.

Fr. : Mi je čudno sve to, zač proprijo u Trvižu su nemški breki udelali tolika zla, a u Kaldiru su bezbožnići ukreli iz crikve kalež, sviće i lemozinu, a samog plovana tirai da jin nosi municijon, pa kad se još promisli kolike su brižne istrijanske divojke i matere oskvrnili, onda se nikako ne moru kapit takove besede naših svećenika, ki žele dobro narodu.

Jur. : Ja se šperan, da će brzo svi naši svećenici poč puten onih istrijanskih svećenika, ki su dušom i srcem pristupili našoj borbi. Niki od njih su vre postali vićnići našeg parlamenta ZAVNOH-a, kadi će moć još već delat za naš narod. A ako je forši koji partizan ča grdega udela, triba ga kaštigat i privest na pravi put, proprijo u temu moru naši svećenici najveć da pomoru.

Fr. : Tako je Jurina, a sada moram poč.

Jur. : Ben, donke, bog i dovidova!

* * *

CRVENA ARMIIJA PRESLA JE U OFENZIVU

Maršal Staljin izdao je 11. ov. mj. dnevnu zapovjed u kojoj je objavio, da je Crvena armija prešla u ofenzivu na Karelijskoj prevlaci. Za 2 dana jedinice Crvene armije napredovale su 25 km. i zauzele više od 80 mjesta. Sjeverno od Jasia Crvena je Armija popravile svoje položaje.

BORBE U JUGOSLAVIJI

U zapadnoj Bosni neprijatelj je bio prisiljen da se nakon žestokih borbi povuče iz svih uporišta između Drvara i Glamoča.

Na otoku Braču naše jedinice zauzele Supetar. Istrijebljeno je 150 neprijateljskih vojnika, a 40 je zarobljeno. Zaplijenjena je velika količina ratnog materijala.

U Srbiji na pruži Zaječar—Negotin uništeno je 5 željezničkih stanica. Južno-moravski odred nanosi neprijatelju teške gubitke.

ZAPADNA FRONTA

Savezničke trupe drže u Normandiji 80 km obale u neprekinutoj liniji i to od rijeke Orne do St. Mere l'Eglise. Ovaj veliki mostobran proteže se 18 km u dubinu. Žestoke borbe vode se na sektoru Bajė—Kaen. U zračnim operacijama uništena su jučer 44 njemačka aviona.

SAVEZNICI NA POLA PUTA IZMEĐU RIMA I FIRENCE

Jedinice VIII armije zauzele su na jadranskom sektoru Pescaru i Chieti, te Sulmonu na cesti Rim—Pescara. Jedinice V armije zauzele su Viterbo, Tarkviniju i Tuskaniju, te se nalaze na pola puta između Rima i Firenze. Nijemci su evakuirali otok S. Stefano.

U ITALIJI SE ŠIRI PARTIZANSKI POKRET

Oko 500 talijanskih karabinijera prešlo je talijanskim partizanima. Osim toga prešlo je talijanskim partizanima 1.800 talijanskih radnika koji su bili upućeni na rad u Njemačku. Partizanima je također prešlo dvije trećine 78. pješadijskog puka u Bergamu.

BOMBARDIRANJE NEPRIJATELJSKIH RAFINERIJA NAFTE

Dne 8. ov. mj. saveznička avijacija bombardirala je željezničku stanicu u Nišu, a 10. ov. mj. rafinerije nafte u Bos. Brodu. Dvije noći uzastopce bombardirana su skladišta i rafinerije petroleja kod Trsta. Američki bombarderi napali su rafinerije u Ploestiju (Rumunjska).

* * *

AKCIJE NOV U ISTRI

— 17. V blizu Starada 4 luksuzna njemačka automobila naišla su na zasjedu I brigade »Vladimira Gortana«, koja je na njih otvorila žestoku vatru i pobijala sve, koji su se u njima vozili. Pomoć od 7 kamiona, 1 tenka i 1 blinde, što je Švabama došla, naišla je na žestoku vatru naših boraca. Neprijatelj koji je natjeran u bjeg imao je 15 mrtvih, među kojima 1 generala i 1 kapetana, te 10 ranjenih. Zaplijenjeno je oružja, municije i ostale spreme.

— 28. V diverzantska grupa III bataljona I. odreda »Učka« postavila je minu na željezničku prugu između Roča i Lupoglava. Bačena je u zrak lokomotiva i 6 vagona. Poginulo je oko 80 Švaba.

— III bataljon Prve brigade »Vladimir Gortana« postavio je zasjedu na cesti UČKA—Rijeka. Na tu zasjedu naišla je neprijateljska kolona od 7 kamiona i 1 blinde. Vozilo se oko 140 Švaba, ustaša, četnika i fašista. Nakon žestoke borbe, koja je trajala 1 sat, neprijatelj je ostavio na bojištu 53 mrtva i 28 ranjenih.

— Dne 2. VI jedan vod III bataljona I brigade »Vladimira Gortana« približio se neprijateljskim bunkerima na Učki, gdje se nalazilo oko 70 Švaba, ustaša i četnika, koji su čuvali kotu Stražica. Oko 12 sati neprijateljski vojnici izašli su iz bunkera i pošli u susret smjeni. Naš vod je neprimjetno zauzeo položaj u njihovom bunkeru. Čim je banda došla na dovoljnu blizinu otvorena je na nju vatra i nakon četvrt sata borbe neprijatelj je imao 1 mrtvih i 8 teško ranjenih.

IZDAJE PROP-ODJEL OBLASNOG N.O.O-a ZA ISTRU

GLAS ISTRE — Broj 17, 23. VI 1944.

STVARANJE FEDERALNE HRVATSKE U FEDERATIVNOJ JUGOSLAVIJI

Mi smo Istrani uvijek gledali na Jugoslaviju kao na zemlju spasa. Progonjeni od fašista pojedini su rodoljubi bježali preko granica, uvjereni da će u Jugoslaviji naći zaštitu i potporu u svom radu za Istru. Ali morali su se strašno razočarati. Naduti hrvatski fašisti frankovci (sadašnji ustaše) prezirno ih gledaju i dobacuju im: »Što ste ovamo došli, imate Musolinija i fašizam, pa što vam treba više?« Velikosrpska klika iskorištava zdrav osjećaj jugoslavenstva Istrana i nastoji da ih upotrijebi u svom ugnjetavanju krvatskog naroda i ugušivanju njegovih opravdanih težnja. Policija kundacima rastjerava Istrane, koji demonstriraju protiv talijanskog fašizma. Istrani, koji se ne pokoravaju i ne prodavaju, progonjeni su i zatvarani u staroj jugoslaviji.

U novoj Jugoslaviji uloga se Istre iz temelja mijenja. Istranin ne dolazi više u druge krajeve Jugoslavije kao prošnjak, već kao predstavnik naroda Istre, da zajedno s ostalim predstavnicima hrvatskog naroda donosi odluke o narodno-oslobodilačkoj borbi i o izgradnji nove ujedinjene države Hrvatske, dijela federativne Jugoslavije. Kad su predstavnici Istre došli na III zasjedanje ZAVNOH-a, vijećnici svih krajeva Hrvatske s radošću su ih pozdravili. Poklici: Živjeli drugovi Istrani, živjela naša Istra, koji su pratili govor tajnika Oblasnog NOO-a za Istru druga Ante Cerovca na zasjedanju ZAVNOH-a, odraz su ljubavi i pažnje, koju Istri posvećuju predstavnici svih hrvatskih krajeva, koji su se bili skupili da udare temelje novoj federalnoj državi Hrvatskoj.

Odluka o odobrenju rada delegata Hrvatske na II zasjedanju AVNOJ-a živo nas podsjeća na odluku o priključenju Istre materi zemlji Hrvatskoj, koja je odluka na tom zasjedanju potvrđena.

Deklaracija o ravnopravnosti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, bratski odnosi srpskih predstavnika Rada Pribičevića, pukovnika Čanice i drugih s nama Hrvatima na pretkonferencijama i na zasjedanju, najbolji su dokaz da se bratstvo istinski ostvaruje. Deklaracija o pravima narodnih manjina i Hrvatskoj i počast palom vijećniku — Talijanu drugu Budićinu, imenovanje druga Alda Negrija vijećnikom — najbolje su jamstvo istarskim Talijanima, da oni u federalnoj Hrvatskoj neće biti podređeni, već će uživati sva politička, kulturna, gospodarska i nacionalna prava i osjećati se svoj na svome.

Deklaracija o zajamčenim pravima vlasništva, slobodi vjeroispovijesti i savjesti, slobodi štampe, zbora i dogovora; imenovanje novih vijećnika predstavnika HSS, imenovanje istarskog svećenika Šenka novim vijećnikom ZAVNOH-a, najbolji su odgovor lažima reakcije, koja želi narodnooslobodilački pokret prikazati stranačkim, a ne narodnim.

Prisustvovanje engleskih, američkih i sovjetskih delegata zasjedanju, urnebesni poklici Saveznicima još su jedan dokaz iskrene naše saradnje s velikim Saveznicima, dokaz o njihovoj potpori nama i o opravdanosti našeg zahtjeva o priznanju naše narodne vlade Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije.

Sve nam te činjenice i događaji ukazuju put, kojim smo pošli u izgradnji federalne Hrvatske, slobodne države u sklopu nove federativne Jugoslavije.

Joakim Rakovac
predsjednik Obl. NOO-a za Istru

SVI GRAĐANI FEDERALNE DRŽAVE HRVATSKE JEDNAKI SU I RAVNOPRAVNI BEZ OBZIRA NA NARODNOST, RASU I VJEROISPOVIJEST.

2. tačka Deklaracije ZAVNOH-a

DEMOKRATIZIRAJMO N. O. O.-e SEOSKI SKUPOVI

NOO-i nastali su u borbi, koju je naš narod poveo protiv okupatora i njegovih slugu. Nije bilo dosta da se naš narod bori protiv tuđinaca, koji su upali u našu zemlju, već je trebalo povesti borbu i protiv svih starih ustanova, kao što su bile općinske i poreske uprave, sreska načelstva, sudovi itd., koje su se stavile neprijatelju u službu. Zato, jer to nisu bile narodne ustanove, nego su i prije svi ti organi vlasti bili protunarodni i služili samo malobrojnoj kliku nazadnjaka, koja je sjedila na grbači naroda. Zato su NOO-i nastali i u borbi protiv tih protunarodnih vlasti i zato zovemo NOO-e narodnom vlašću. To znači, da su oni iznikli iz naroda, da ih narod kontrolira i da služe narodu. U tome je njihova snaga i zato mogu ostvarivati sve one teške zadaće, koje narodnooslobodilačka borba pred njih postavlja.

Uvijek i stalno moramo čuvati i produbljivati taj demokratski karakter NOO-a, počevši od onih najnižih, seoskih NOO-a, pa sve do najviših.

Jedan od najvažnijih načina demokratiziranja seoskih NOO-a, kojemu se kod nas ipak najmanje pažnje posvećuje, jeste održavanje seoskih skupova. Seoski skupovi su sastanci NOO-a sa čitavim selom. Sve seljani, muškarci i žene, stari i mlađići sastaju se da raspravljaju o svim pitanjima, koja se odnose na njihov kraj.

Na skupu dužni su odbornici podnijeti narodu izvještaj o svome djelovanju, t.j. o tome, što su i kako — od prošlog seoskog skupa — radili, jesu li se držali smjernica, koja im je narod na prošlom skupu odredio. Narod će se ovdje izjasniti, da li je zadovoljan s radom pojedinog odbornika ili čitavog odbora. Ako nije zadovoljan, može predložiti i smjenjivanje, kako odbornika, tako i čitavog odbora. Svatko može, a i treba, na skupu iznositi svoje mišljenje o svim pitanjima i činiti svoje prijedloge. Na taj način NOO neće moći raditi svojeglavo, već uvijek u sporazumu s narodom i ispunjavajući volju većine naroda. Tako se neće moći dogoditi, da narod jedno hoće, a NOO drugo radi. Ako NOO bude aktivan, ako se bude pripremao za skupove, neće mu biti teško steći povjerenje naroda i uvjeriti narod u ispravnost svojih prijedloga. Sa druge strane od naroda će odbornici dobiti nov poticaj za rad, moći će mnogo bolje upoznati sva pitanja, koja je potrebno rješavati, te će na taj način narod biti direktni pomagač svojeg NOO-a. Ti seoski skupovi trebaju se održavati redovito, jer će se jedino na taj način moći sav narod uživjeti u rad svojeg NOO-a. Čitavo selo treba da prisustvuje tim skupovima. Žena će ovdje osjetiti, da je sada ravnopravna muškarcu i da i ona može učestvovati u životu naroda. Omladina također svojim prisustvom dat će tom skupu još više poleta.

Tako će i narod osjetiti i najjasnije shvatiti, da su NOO-i zaista demokratska narodna vlast, da ta vlast njemu služi, da on u njoj i zajedno s njome učestvuje u rješavanju svih pitanja svojeg života. Narod će najprije tako zavoljeti svoju vlast, upoznat će dragocjene prednosti narodne vlasti i ljubomorno će je čuvati pred svakim, tko bi se drznuo uništiti mu je.

Dušan Diminić

SVAKI ODBORNIK SEOSKOG, OPĆINSKOG I GRADSKOG NOO-a ILI ZASTUPNIK KOTARSKJE, OKRUŽNE, OBLASNE ILI POKRAJINSKE SKUPŠTINE DUŽAN JE PRED SVOJIM BIRAČIMA POLAGATI RAČUN O SVOM RADU, TE GA MOŽE VEĆINA BIRAČA OPOZVATI SVOJOM ODLUKOM.

(Tačka 7. Odluka ZAVNOH-a)

* * *

GORTANOVA BRIGADA UNISTILA GARNIZONE PIČAN, GRACIŠĆE, SV. NEDJELJA I ŠUMBER

Nije prošlo ni mjesec dana otkako su se švapsko-fašistički banditi hvalili, kako su zarobili i uništili sve istarske partizane. Danas, međutim, istarski borci junačke I. brigade »Vladimir Gortan« u srcu Istre uništili su 4 neprijateljska uporišta. Ni cementne utvrde ni žica kojom su se razbojnici isprepleli, nisu ih mogli zaštititi pred sjajnim jurišem naših hrabrih Labinjana, Krašana, Pazinčana, Zmjanjaca, Kastavaca i ostalih junaka čitave naše Istre.

NAJPRIJE PIČAN

Dana 11. VI još prije zore otpočeo je napad na garnizon u Pičnu. Kasarna je bila na vrlo teško zauzimljivom terenu, zaštićena betonskim bunkerima. Neprijatelj je bio u povoljnom položaju da se brani, jer je imao pred sobom brisani prostor. Nakon 15 minuta oštje paljbe neprijatelj je bio pozvan na predaju ali bez uspjeha, ali kad je naš top ispalio 6 topovskih granata i porušio bunker, upali su naši borci u samu kasarnu i zauzeli je. Neprijatelj je imao veći broj mrtvih i ranjenih, a zarobljena su 24 karabinjera, 3 teška mitraljeza, 1 puškomitraljez, 5 strojnica, 15 pištolja, 500 bombi, 20.000 metaka, 13 kvintala brašna kao i druga velika količina hrane i ratne opreme. U borbi je junački pao komandant II udarnog bataljona Maganja Marijo, stari i poznati borac i drug. Slava mu!

ZATIM GRACIŠĆE

Istoga dana izvršen je napad na garnizon u Gračišću. Borba je trajala 12 sati. Pošto su imali više ranjenih i pošto je već bio pripravan top »Jurina« da raspali u njihovu kasarnu, neprijateljski vojnici su se predali. Zarobljeno je 26 karabinjera

i 1 oficir. Pored ostaloga zaplijenjen je i 1 mitraljez tipa »Breda«, 250 bombi, 1 motocikl i velika količina razne vojničke robe. Na našoj strani bio je jedan mrtav drug i 3 lakše ranjena.

14. JUNA OSLOBOĐENA SV. NEDELJA

Zbog položaja kasarne teško se bilo približiti tom neprijateljskom gnijezdu u kojem su se utvrdili zagriženi fašistički psi. Borba je bila teška, ali naši borci nisu popuštali. Kasarna je bila sva porušena od granata, ali se banditi još nisu htjeli predati. Naši su hrabri borci iz blizine bacali na fašiste i karabinjere ručne bombe i zatim izvršili juriš kroz prozore i vrata. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i 33 zarobljena. Oslobođene su od fašista uhapšene dvije drugarice i jedan drug. Zarobljeno je mnogo pušaka, 1 teški i 2 laka mitraljeza, 20 pištolja i ostale ratne spreme. Sa tri strane, iz Vimeža, Pule i Rijeke došlo je neprijatelju pojačanje sa kamionima, koji su letjeli jedan za drugim u zrak skupa sa posadom. Neprijatelj je morao uzmaći, ostavivši na bojnopolju 70 mrtvih, a bilo je još više ranjenih. Naši su gubici 4 mrtva i 2 ranjena.

ISTOGA DANA I SUMBER

Tu je borba trajala 7 sati i nakon što je neprijatelj imao 2 mrtva i više ranjenih, vidjevši da mu pojačanja ne mogu stići, predao se našim borcima. Zarobljeno je 9 fašista i 31 karabinjer, a od oružja 6 puškomitraljeza, 3 mitre, 38 pušaka, 10 pištolja, 160 bombi, i mnogo druge spreme i municije.

Sirom Istre razliježe se gmljavina našeg topa »Jurina«, naših bacača i mitraljeza. Istrani su silnim oduševljenjem pozdravili ove velike uspjehe svojih junačkih sinova. Oni su pokazali da i Istra ima »forcu« i da smo mi sposobni da se sami odupremo i oslobađamo našu zemlju. Nove stotine istarskih boraca stupaju u borbu i jačaju naše brigade i bataljone.

Istarski junaci s uspjehom vrše naređenje svoga komandanta druga Tital!

* * *

KROZ ISTRU

LABINSKI PIONIR ZAROBIO NIJEMCA

— Komandir pionira u Vinežu, Vlašić Tonić, uhvatio je sa još jednim drugom njemačkog vojnika, koji je došao da pljačka. Hrabri pionir skočio je s pištoljem pred Švabu, koji je od straha digao ruke i predao se i ako je nosio sobom pušku, bombu i nož. Počeo je moliti milost i kukavički plakati. Ali drug Tonić se nije dao zavarati. On je njemačkog bandita predao odbornicima i s njima ga otpratio do komande. O hrabrom pioniru priča danas čitava Istra.

— OKRUG PULA. Jedna naša udarna grupa napala je na aerodromu kod Pule radnu grupu koja se sastojala od 45 Talijana i 9 Hrvata i sve ih zarobila. Svi zarobljeni, osim četvorice, izjavili su želju da odmah stupe u partizane. Devet istarskih Hrvata već nosi pušku u brigadi »Vladimira Gortana«, dok 41 Talijan stupio u talijanski bataljon »Pino Budicin«. Većina njih želi da budu mitraljesci, jer će tako moći jače tući Švabe.

— PAZIN. Njemačko-fašistički podlaci silom oblače ljude u uniforme oficira naše vojske, koje odmah vode po gradu u namjeri da uvjere stanovništvo, kako su oni tobože zarobili naše komandante. Narod se tome smjije i zna da ovakve jadne i podle prevare ne mogu ni trunke izmijeniti jednu i sramnu sudbinu, koja čeka njemačko-fašističke lopove.

JEDNA NONICA BI STILA POMOC

U selu Milovski Breg se je drža miting na kega je doša narod. I jedna naša nonica je prišla da čuje ča se to tamo lipega govori. Ona je bila puno zadovoljna i kad su poslali pozdravni telegram našem drugu Titu vaje se je javila i rekla:

»Ja bin rada ča pomogla, ako je potreba bin pomogla platit telegram za našega Tita.«

— GOLOGORICA. Jedna naša borbena grupa uhapsila je zvonara iz Gologorice zbog špijunaže u korist okupatora. Na temelju njeovih podataka njemački su zračni pirati bombardirali selo Karbone, kojom prilikom je poginulo nekoliko ljudi i porušeno više kuća. Uhapšeni zvonar priznao je da su mu Nijemci za izvršenu izdaju nad vlastitim narodom platili 315 lira.

* * *

KAZNJAVAJMO NARODNE IZDAJICE!

— KOTAR MOTOVUN. U nedjelju 21. maja u jednom selu kotara Motovun došla je na sv. misu jedna naša partizanska jedinica. Ljudi su s naročitim ponosom te nedjelje pošli u crkvu. Kod podizanja komandir jedinice dao je komandu »mirno«. Izgledalo je da smo u nekoj katedrali, a ne u maloj seoskoj crkvi. Ta nedjelja bila je ljepša nego ijedna ranije. U tu istu crkvu su pred kratko vrijeme provalili njemački bezbožnici i pokrali svijeće sa oltara.
Emilio

— PORTOLE. Banditi iz Motovuna predvođeni izrodom Papom odveli su drugaricu Ipsu sa polja, gdje je pasla ovce, jer je po njihovoj tvrdnji dala partizanima signal. Zatim su došli sa drugaricom u selo Ivšići, gdje je ona ranije stanovala. Tamo nisu našli nikoga od ukućana, jer su se ovi prethodno sklonili. Od bijesa su razbili sve u kući, a zatim odveli drugaricu napolje i svaki bandit opalio u nju po jedan metak. Na koncu su u drugaricu Ipsu ispalili tri topovska zrna. Neka znaju motovunski fašisti sa razbojnikom Papom, da neće ni u kom slučaju izbjeći pravednoj kazni.

Osvetimo našu drugaricu Ipsu!

— OPCIINA SV. KATARINA. Naši vrijedni omladinci i omladinke iz odbora USAOH-a u selu Kuniće i Sv. Katarina sakupile su za naše borce II Udarnog bataljona brigade »Vladimira Gortana« 67 pari čarapa, 10 košulja, 3 para gornjih i 4 para donjih hlača, 5 maja, 100 kom dugmadi, 4 kape i nešto konca. Borci II udarnog bataljona bili su dirnuti pažnjom svojih mladih drugova, koje ističemo za primjer ostaloj našoj omladini.

— KOTAR PULA. Omladina općine Divšići natjecala se je u radu za našu vojsku, koja se je nalazila po selima te općine. U roku od 5 dana t. j. od 15. do 20. pr. mj. naše omladinke oprale su i oprale 47 pari čarapa, 7 kaputa, 9 ručnika, 65 rupčića, 11 hlača, 7 maja, 4 gaće i 11 košulja. Isto tako su vrijedne omladinke sašile 2 bluze, a od šatorskih krila 10 titovki. U to isto vrijeme u tim selima skuhanu je 458 doručaka, ručaka i večera, koje su naše omladinke nosile svojim drugovima partizanima, koji su im obećali da će još jače tući morskog neprijatelja.

* * *

GOSPODARSTVO

SACUVAJMO ŽETVU

Za našu vojsku i za naš narod, za Istru, mi moramo spasiti žetvu. Ne smijemo dozvoliti da ona dođe u ruke švapskim i fašističkim razbojnicima. Za to će narod, povezan u svoje antifašističke organizacije, vođen svojim NOO-ima, odmah poduzeti sve, što je potrebno, da se žetva sačuva. Posao oko žetve treba ovako organizirati:

Prvo. Treba organizirati sav narod, stvoriti i aktivizirati grupe, koje će udarnički pristupiti vršenju svih poslova oko žetve. Treba požeti onima, koji nisu u stanju da sami požanju, požeti njihove narodnih boraca i onih, koje je neprijatelj zatvorio i otrgnuo sa njihove zemlje.

Drugo. Treba paziti da se neprijatelj ne domogne žetve, organizirati straže koje će javljati kretanje neprijatelja, i borbene grupe koje će im se suprotstavljati: Treba se dogovoriti o spremanju žita i izvršiti sve ono, što će u tom pogledu određiti NOO-i.

Treće. Neprijatelj će pokušati da kontrolira žetvu time, što su motorne vršalice i benzin u mjestima, gdje su njegove posade. Za to treba žito vršiti malim ručnim vršalicama. Pri žetvi neka se snopovi odmah povežu i podignu tako, da klasovi budu okrenuti prema suncu, da ih dobro osuši. Ovako isušene snopove treba krcati na vozove, na koje su postavljene plahte (lancuni). Pri krcanju treba snopove gaziti nogama i time će se već dobiti velika količina zrnja (50 do 150 kg po vozu). Osim toga, što će ovako posao vršenja biti olakšan, zrnje koje se ovako dobiva, mnogo je bolje i može se spremiti i za sjeme.

Cetvrto. Velike vršalice, nad kojima ima nadzor neprijatelj, treba onesposobljivati, da ne bi lakovjerni nasjeli neprijatelju. Dijelove takvih vršalica treba sakriti i motore onesposobiti.

Peto. Žetvu treba odmah prenositi iz krajeva, koji su pod udarom neprijatelja. Treba odmah davati što veće količine priroda našoj NOV. Time će žito biti sačuvano od neprijatelja, a poslužit će i najboljoj svojoj svrsi.

Dolaze nam radosni dani žetve, koju ćemo provesti borbeno, kao što je danas čitav naš život borba za našu slobodu i bolju budućnost. Spasavajući žetvu od neprijatelja mi ćemo izvršiti dužnost prema svojoj djeci, prema našim osloboditeljima-borcima istarskih brigada, koji baš ovih dana oslobađaju naše krajeve od neprijateljskih garnizona, prema našoj XIII diviziji, koj se upravo ovih dana uspješno suprotstavlja švapskom nadiranj u Gorski kotar.

Ne smije biti Istrana, koji neće u danima žetve izvršiti svoju dužnost, koji neće biti uposlen radom oko žetve.

Božo Kalčić

SADAŠNJI POLJSKI RADOVI

U broju 14 »Glas Istre« bio je opisan način, kako se stvaraju lotrije za spremanje krme, a danas ćemo prikazati, kako se priprema sijeno i djetelina za lotriju. Naši seljaci često pri košnji sijeno, a naročito djetelinu, na suncu previše osuše. Zbog toga pri krcanju i prevoženju otpadaju listići, tako da kad stignu kući, umjesto djeteline slažu u stogove samo njezine peteljke (bambele). Ono, što je najbolje za stoku, izgubi se. Dovoljno je da djetelina i sijeno koji se smjeste u lotriju, budu nešto preko polovice suhi, jer se u lotriji vrlo dobro zrače i naknadno suše. Tako osušeni oni sačuvaju prirodnu zelenu boju i stoka ih bez izabiranja pojede.

Čim se požanje pšenica treba po mogućnosti odmah preorati zemlju i u mjesecju julu ili augustu posijati pod branom repu, rodakvu i jarku. Od kolike je važnosti repa kao hrana za ljude i stoku nije potrebno naglašavati. U današnje ratno doba treba posijati što veće količine ove hrane.

Rodakva se može dobro sačuvati u konobi kroz cijelu zimu, a jesti se može kuhana i sirova.

Jarka, ne samo što je za stoku vrlo hraniva, nego zamjenjuje sijeno kod oranja za vrijeme sjetve pšenice. U slučaju dobrih kiša znade tako narasti, da se njenim klipovima (klasima) mogu toviti svinje i hraniti kokoši, a može se pečena ili kuhana upotrijebiti za ljudsku hranu.

Edo D.

POHVALA I BRIGADE »VLADIMIRA GORTANA«

Naredba broj 43. Operativnog štaba za Istru od 17. juna 1944. god.

1. Za uspješne i ofanzivne operacije za oslobođenje Pićna, Gračišća, Šumbera i Sv. Nedelje. U ovim borbama su nanešeni velik gubici neprijatelju, uhvaćene velike količine ratnog oružja i drugog ratnog materijala.

Borci i komandni kadar I Brigade »Vladimira Gortana« pokazali su u ovim borbama smjelost, hrabrost i odlučnost, neograničenu odanost narodnooslobodilačkoj borbi i mržnju prema svim neprijateljima slobode, uništavajući neprijatelja u njegovim uporištima. Oni dostojno izvršavaju zapovijedi našega Vrhovnog komandanta Maršala Jugoslavije druga Tita i rješavaju bez kolebanja postavljene zadatke od strane pretpostavljenih starješina i štabova.

U ovoj borbi naročito se je isticao III omladinski udarni bataljon, koji je sam potukao 69 njemačkih vojnika i 71 ranio.

2. Za ove sjajno izvršene zadatke POHVALJUJEMO BORCE I KOMANDNI KADAR I BRIGADE »VLADIMIRA GORTANA« i ističemo za primjer svim našim jedinicama. Naročito ISTIČEMO I POHVALJUJEMO STAB I BRIGADE »VLADIMIRA GORTANA« ZA UMJESNO RUKOVOĐENJE SVOJIM JEDINICAMA i štab III omladinskog udarnog bataljona kao i cijeli komandni kadar ovoga bataljona i ističemo ih za primjer svim štabovima i rukovodiocima naših jedinica.

Ovu naredbu pročitati pred strojem.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politički komesar:
Joža Skočilić, s. r.

Komandant potpukovnik:
Savo Vukelić, s. r.

ISTRA POZDRAVLJA SVOJE NOVE PODOFICIRE

NAREDBA BROJ 41. OPERATIVNOG STABA ZA ISTRU OD 1. JUNA 1944. PROIZVOĐENJE PODOFICIRA

Na osnovu naredbe Vrhovnog štaba Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije od 1. maja o. g. proizvode se u čin podoficira:

I. U ČIN STARIJEG VODNIKA: Jurčić Ivan, Turković Veseljko, Jardas Ernest, Stok Josip., Turak Franjo, Penko Anton, Pavičeva Frano, Matošić Josip, Kranjac Karlo, Afrić Vladimir, Čačić Filip, Paščić Miloš, Grbac Stanko, Dubravić Josip, Juričić Josip i Kamenar Savo.

II. U ČIN VODNIKA: Ivančić Edo, Žic Marijan, Širola Ivan, Šverko Anđelo, Valković Dragutin, Ivančić Stanko, Poldruga Antun, Vavač Vinko, Burlović Antun i Kalčić Josip.

III. U ČIN MLAĐEG VODNIKA: Klobas Josip, Sušanj Josip, Zernada Josip, Prodan Milan, Šverko Anton, Vivoda Dragutin, Glavičić Franjo, Prodan Zlatko, Pavletić Dragutin, Sandomenivo Josip, Svečić Lucijan, Poldruga Mate, Kršanac Rudolf, Vale Miho, Trinajstić Albert, Puharić Emil, Flegar Anton, Blažević David, Brnjac Ivan, Zubić Franjo, Rupena Ivan, Licul Aldo, Tancabel Lojze, Aničić Vinko, Gregorić Ivan, Uljar Josip, Komin Šimun, Miletić Anton, Stanić Ivan, Franković Anton, Findre Ljubomir, Feranda Ernest, Vidas Karlo.

Drugovima-borcima, kojima je ovako dano zaslužen priznanje za njihovu hrabrost i njihov rad čestitamo proizvođenje, uvjereni da će ih ono potaći na još veću borbenost i odlučnost u ovim konačnim bitkama, koje nam predstoje. Istra se ponosi i pozdravlja svoje podoficire.

* * *

FRANINA I JURINA

Fr. : Zdravo, kume Jurina, si vidiš; a, kako su se pokazali naši istrijski junaci?

Jur. : Orka mižerija, altroke da su se pokazali! To je, zrman moj, vre vela forca. Jušto sad pensan na one manifeštine, ča gi je ono grdo nemško blago hitalo 1 u kojim su govorili kako su ubili i zarobili sve naše partizane, a ni pasalo ni misec dan, a naša junačka brigada »Vladimir Gortan« je u srcu Istrije oslobodila Pićan, Gračišće, Sv. Nediju i Šumber.

Fr. : A da si vidiš, zrman moj, kako su se u Pazinu Nemci i fašisti tresli od straha. Sve libre i harte su popejali u Poreč, kad je prid Gračišćen počea grmit tvoj imenjaka kalun »Jurina«. Naši su se borili kako lavi. Oni vrazi se nisu stili vaje predat, ma kad su naši udelali juriš, su kapili da jin nima druga spasenja.

Jur. : Ježuš i Marija, čovik mo jdragi, ma je lipo sve to čut i pensat da su to naše istrijske force. Kad se čovik domisli na ono grdo vrime, kad nismo smili reć »živio« ili sada, kad grme naše mitralje i kaluni. A, znaš, san čuja da je u Sv. Nedilji bija i niki tenente fašista, ča je udela tolika zla po našim selin. Naši su ga čapali živega, a jedan naš stari čovik mu je su-

dija i mu reka: »Vražja tvoja krv, si gi regula da dosti ti, ma je sad priša i na tebe red, pa ćemo sad i mi tebe regulat...«

Fr. : A znaš, da je bilo čuda zarobljenih fašisti i karabinijeri, a meju onin ča su jin došli u pomoć iz Pule je bilo već od 70 mrtvih.

Jur. : To ti je, vidiš, brat moj, bija raštrelament, altroke njihov. Oni nisu ubili ni jenega partizana, nego su šli po selima i kukavički ubijali stare žene i malu dicu. Neka plate gnusi za ono ča su delali u Lipi, Brgudcu i drugin našin selima. Sad vre imamo i drugu istrijansku brigadu, i nima te force, koja bi nas...

Fr. : Eeee, Jurina moj, ne smimo jopet pretirat i pensat da je stvar finjena. Nas ne more ni ki potuč, to ješto, ma oni su još u našoj zemji i će provat da se brane i da joškojibotdojdu...

Jur. : Zman, Franina, nisan ja otrok ki ne zna da će još bit teške borbe. Ma je anke istina da se njihova hiža ruši na sve kraje, a si vidiya kako su gi naši u Bosni i opet potukli i odbili. Je palo već od 8 mijari nemških breki, a naša junačka vojska je oslobodila novekraje po ciloj Jugoslaviji.

Fr. : Vidiš, družo Jurina, kako naša narodna vojska sluša svojega komandanta Marešala Tita, ki je da ordin da cila naša vojska udre svon forcon skupa z našimi velikim ruskim, engleskim i amerikanskim Saveznicima. Tako smo i mi tote u Istri žešće udrili, a oni neka i daje hitaju karte i pišu po ariji »amnestija«, ma ni ki pametan gi već ne badaje.

Jur. : A ki ćeš da jin već i vtruje, ter vre pet lit govore o »vitoriji«, a po svud gi samo mlate i vajkbiže, a još kad gi sad našai ruski brati onako po njihovu potpraše...

Fr. : Kako god čovik obrne, dojde da smo brzo na kraju, ma samo, brat moj, moramo sad pensat na čuda stvari. Narod moramo pripravit da bude kapac zet poter u svoje ruke, a je potreba skrbrit i sve udelat da ovo lito spasimo svu našu intradu i da ona bude za nas i našu vojsku.

Jur. : Čemo udelat, sve ča budemo mogli da nan vojska ne bude lačna i da ti vrazi ne okuse ni mrvu našega.

Fr. : Tako tribe da, Jurina moj, samo ta stvar ne gre tako glatko kako bi se moglo pensat na prvi hip. Cili narod se mora organizat priko svojih narodnooslobodilačkih odbora. Tribe pomoć jedam drugome u delu, a dobro će bit da dojdu naši judi iz Cičarije i drugih kraji kadu nisu vele kampanje, delat u dolanju Istriju, dokle se pobere žito. Tako će delo poč boje naprid, a i oni će ima tod tega koristi.

Jur. : Moramo se čuvat i narodnih izdavica. A sad, pretelju moj, gren.

Fr. : Bog, Jurina moj, i srično!

* * *

VII. NJEMAČKA OFANZIVA JE PROPALA

Vrhovni Štab NOV i POJ objavio je da je VII njemačka ofenziva u Zapadnoj Bosni propala. Za vrijeme od 25. V do 10. VI pobijeno je 8.000 Nijemaca, ustaša i četnika.

U Istočnoj Bosni naše su jedinice oslobodile Foču i Čajniče i imaju inicijativu u svojim rukama. U Zapadnoj Bosni na sektoru Prozor—Rama pobijeno je 320 neprijateljskih vojnika. U Sloveniji jedinice VII korpusa digle su u zrak vijadukt na željezničkoj pruzi između Rogatice i Rakeka. U Hrvatskoj, u Gorskom kotaru, jedinice XIII divizije istjerale su Nijemce iz Delnica, Lokava i Mrzlih Vodica, u koje su ovi uspjeli privremeno prodrijeti. Dignuta je u zrak željeznička pruga Karlovac—Ogulin.

U Srbiji u oblasti rijeke Morave formirane su 4 nove divizije.

* * *

CRVENA ARMIIJA OSLOBODILA VIPURI

Maršal Staljin objavio je da je Crvena armija oslobodila Vipuri, važnu pomorsku bazu. Sovjetske jedinice prešle su u ofenzivu sjeverno od jezera Onjega

i na sektoru rijeke Zvir, između jezera Onjege i Ladoge. Na prvom sektoru probile su se sovjetske jedinice do mjesta Medvežegorsk, a na drugom oslobodile 100 mjesta i formirale mostobran na sjevernoj obali rijeke Zvir.

Povodom trogodišnje napada Njemačke na Sovjetski Savez objavljeno je u Moskvi, da su Nijemci za ovo vrijeme imali 7,800.000 poginulih i zarobljenih vojnika i oficira, 70.000 uništenih tenkova, 60.000 oborenih aviona i 90.000 uništenih topova. Sovjetski gubici iznose 5,300.000 mrtvih, zarobljenih i nestalih vojnika i oficira, 49.000 uništenih tenkova, 30.000 oborenih aviona i 48.000 uništenih topova.

* * *

SERBUR PRED PADOM

Američke trupe nadiru u tri pravca prema Šerburu, koji je potpuno opkoljen. Zestoke borbe vode se na sektoru Kaen—Tili, gdje su Nijemci izgubili 80 tenkova. Tili se nalazi u engleskim rukama.

* * *

NAKON PERUGIE SAVEZNICI SU ZAUZELI FERMO I MONTE PESKALI

Jedinice VIII armije zauzele su Perugiu, važno željezničko čvorište, i napredovale dalje 18 km. Na jadranskom sektoru zauzele su mjesto Fermo, 50 km južno od Ancone. Duž druma za Areco jedinice VIII armije i dalje napreduju nakon što su zauzele Kiuzi i Kastiljone na Trazimenskom jezeru. Jedinice V armije zauzele su na sjeveru od Groseta Montepeskali i napredovale dalje 12 km. Otok Elba okupiran je od savezničkih trupa.

* * *

NASTAVLJA SE RAZARANJE BERLINA

Tisuću letećih tvrđava u pratnji od 1.200 lovaca bombardiralo je Berlin. To je bio najžešći napad na Berlin po danu, dok su Moskito aparati napali grad po noći. U isto vrijeme bombardirano je 12 rafinerija nafte i spremišta tenkova u Njemačkoj i Sjevernoj Francuskoj, te fabrike aviona u Bosdorfu i Braunšvajgu.

* * *

DR. IVO SUBAŠIĆ STIGAO JE U JUGOSLAVIJU RADI PREGO VORA

Na oslobođenom dijelu Jugoslavije vodili su se pregovori od 14. do 17. ov. mj. među predsjednikom Nacionalnog komiteta Maršalom Titom i dr Ivanom Šubašićem. Stranke učesnice postigle su sporazum i saglasnost u mnogim pitanjima.

ZIVJELA I. ISTARSKA BRIGADA »VLADIMIRA GORTANA«

* * *

GLAS ISTRE — Broj 18. — 7. VII 1944.

UČVRŠĆUJMO JNOF

Novi — borbeni oblici našeg narodnog života razvijali su se s našom oslobodilačkom borbom. Najprije su se javile vojničke organizacije: partizanski odredi — jezgro današnje naše NOV. Javile su se i antifašističke organizacije USAOH i AFŽ, koje su usklađivali borbene snage, koje su se samoniklo javljale kao znak otpora naroda protiv okupatora. Javljali su se i prvi NOO-i, u koje je sama borba unosila najbolje pojedince, rukovodiocce naroda. Ti su odbori, koji su prvenstveno imali zadatak stvarati veze između naroda i njegove vojske, širenjem i učvršćivanjem oslobođene teritorije sve više postajali nosiocima nove narodne vla-

sti na oslobođenoj i na još neoslobođenoj teritoriji. Okupljeni oko ZAVNOH-a i AVNOJ-a NOO-i su danas jedina narodna vlast.

Dok su ovako pojedine naše borbene ustanove sve više poprimale oblike, koji su ukazivali na izgradnju naše nove državne organizacije, dotle su se uz narodnooslobodilački pokret povezivale sve šire narodne mase. Od časa, kad je Komunistička partija pozvala narod na složan otpor protiv okupatora i njegovih slugu i povelu narode Jugoslavije u borbu, u narodu se sve više stvaralo uvjerenje o potrebi sloge i bratstva svih naroda Jugoslavije. Rodoljubi bez razlike na vjeru, političko uvjerenje i narodnost povezivali su se u zajedničkoj borbi za slobodu. Povezali su se pristaše HSS-a i komunisti, pristalice prijašnjih srpskih stranaka vođeni Srpskim klubom vijećnika ZAVNOH-a, pripadnici masovnih antifašističkih organizacija. Stvorena je JEDINSTVENA NARODNOOSLOBODILAČKA FRONTA, koja obuhvata sve one, koji se bore protiv okupatora, sve one, koji prema svojim mogućnostima pomažu oslobodilačku borbu.

Otkada su AVNOJ i ZAVNOH postali najviši organi naše narodne vlasti pokazala se potreba da se JNOF-i dade političko vodstvo i tako je za Hrvatsku 18. V stvoren Izvršni odbor JNOF u koji su ušli predstavnici Komunističke partije, HSS-a, Srpskog kluba, USAOH-a, AFŽ-a, NOV i rodoljuba izvan stranaka.

JNOF je danas moćna općenarodna politička organizacija, koja povezuje sve borce za narodnu slobodu, koja usklađuje napore u postizavanju konačne pobjede i u izgrađivanju oslobođene domovine, za postizavanje najviših općenarodnih ciljeva. Ona je snažna potpora naše narodne vlasti, a istovremeno i njena kontrola.

I u Istri treba poraditi da se u JNOF nađu svi oni, koji žele slobodu, koji pomažu borbu protiv fašizma. Još uvijek ima u Istri pristalica ranijih stranaka, koji još nisu dovoljno povezani s narodnooslobodilačkim pokretom. Još uvijek ima talijanskog pučanstva, naročito u gradovima, koje u neodumnici gleda na razvoj oslobodilačke borbe i još nije ponoseno primjerom onih drugova Talijana, koji se bore za bolju zajedničku budućnost rame uz rame s istarskim Hrvatima. Novo organizaciono učvršćivanje JNOFe mora i njima širom otvoriti pristup u narodne borbene redove, pokazati im potrebu, da se sav narod Istre poveže za današnje odlučne bitke i za današnju i sutrašnju izgradnju naše slobodne domovine.

Vladimir Švalba

Zivjela naša Narodnooslobodilačka Fronta!

MINSK—POLOCK—KOVEL

U svojim dnevnim zapovijedima Maršal Staljin je objavio da su 3. VII trupe I i III bjeloruske fronte oslobodile Minsk, glavni grad Bjeloruske Republike, i da su 4. VII trupe I baltičke fronte oslobodile Polock, važnu željezničku raskršnicu.

Prema vijestima iz njemačkih izvora Nijemci su ispraznili Kovel.

VLADIMIR GORTAN

Vladimir Gortan rodio se u Bermu kraj Pazina prvih dana lipnja 1904. g. u siromašnoj seljačkoj porodici. Kao dijete — nakon osnovne škole — služio je Vladimir kao pastir.

Po prvi put upoznao je i zamrzio Vladimir okupatore, kad su ovi postavili svoj garnizon u Bermu 1918 g. Onj su odmah izvršili premetačinu po svim kućama. U Vladimirovoj kući našli su hrvatsku zastavu, zbog čega su internirali starijeg Vladimirovog brata Karla. Poliko je žalio za bratom, toliko je Vladimir žalio i za hrvatskom trobojnicom, koja se nije smjela više vijati na njegovoj roditeljskoj kući.

Mladog težaka Vladimira sve je više peklo fašističko nasilje. Palili su razbojnici narodne domove, uništili hrvatsku tiskaru u Pazinu. Kad su prigodom izbora 6. VI 1924. fašisti terorizirali narod u Pazinu i tjerali seljake sa izbora, organizirala je beramska omladina oštru demonstraciju. Karabinijeri su znali, da

je mladi Gortan bio jedan od organizatora i došli su da ga uhapsu. Kad ga nisu našli, odveli su mu 70-godišnjeg oca. 1926 g. fašisti su zabranili i zadnje hrvatske novine i hrvatski jezik u školama. Na to odgovara Vladimir svojim ulaženjem u tajnu organizaciju »Borba«, koja se u to vrijeme stvara. On sakuplja oružje, kojim će se Istrani suprotstaviti i osvećivati fašističkim krvnicima i spremati se za oružani ustanak i prisajedinjenje Jugoslaviji. Mladi Gortan pronosi kroz Istru svoju vatrenu riječ otpora i pobune.

Kad je fašizam htio tobožnjim plebiscitom od 25. III 1929. pokazati da je hrvatski narod Istre zadovoljan s fašističkim ugnjetavanjem i za to terorizirao narod, Vladimir Gortan i njegovj drugovi uzeli su oružje u ruku, da ono svojim glasom pokaže, koji su osjećaji Istre. Sumnjajući da je Vladimir kolovođa, fašistima uspjeva da ga uhapsu zajedno s nekolicinom njegovih drugova i predadu specijalnom sudu u Puli. Tu su osudili Vladimira Gortana na smrt, a njegove drugove na 30 godina tamnice. Kad mu je predsjednik suda spočitnuo, da su mu u džepu našli sokolsku perjanicu, odgovorio je Gortan smiono, da je on nosi u svome srcu. Hladnokrvno je primio osudu, znajući da daje svoj život za slobodu. 17. oktobra 1929. u jutarnjem sumraku strijeljali su fašisti Vladimira Gortana, mladića od 25 godina, narodnog junaka i mučenika, prethodnika današnjih osloboditelja Istre.

Danas Istra zna, da će njen prvoborac Vladimir Gortan biti potpuno osvećen, kad i posljednji fašista nestane sa istarske grude, kad i posljednji zločinac bude uništen. Danas zavjet Vladimira Gortana ispunjavaju borci I istarske brigade »Vladimira Gortana«, osvetnici, koji su nikli iz njegove mučeničke krvi.

Slava istarskom mučeniku Vladimiru Gortanu!

Joško

GORTANOVOJ BRIGADI

Zdravo!

Prvog junaka — Prva brigado!
Čedo naše slatko i naša nado.

U travnju, ko ruža, izrasla si mlada
Iz omladine sela, rudnika i grada.

O tebi smo maštali, kad su nas oni
Gazili čizmom i zvali »ščavoni«,
Kad smo im morali vino nositi na brente
I pijane ih pozdravljat »romanamente«.

Robovanje naše i bolno i tužno
Pred udarom snažnih tvojih bajoneta,
Junačkih bataljona i jurišnih četa.
U zaborav pada — ko snivanje ružno...
Ti zora si naših vedrijih dana,
Vjesnik slobode, melem naših rana.
U tebi je vjera i duh naših velikana:
Laginje, Dobrile, Gortana, Šurana.

Za lipu, Brgudac, Gajanu,
Za majku našu silovanu,
Za djecu poklanu...

Sav prkos, mržnja i bol,
Što kroz stoljeća prokletog ropstva
Točila se krvlju i žuči,
U tebi je vjera i duh naših velikana:

Ti obasjavaš ko sunce
sve naše vrhunce
i sve naše pute, što vode
Do žuđene slobode.

Ante Drndić

ALDO NEGRI

6. maja pao je kod Vrsara u kotaru Poreč drug Aldo Negri. Neustrašivi borac za slobodu, vatreni istarski rodoljub, pao je pogođen kuršumima njemačkih i talijanskih fašista — razbojnika.

Rođen 1914. god. u Alboni, već je prije oslobodilačkog rata odlučno sudjelovao u antifašističkoj borbi. Kao antifašista bi je progonjen i zatvaran. Nakon pada fašizma uspio je da izađe iz zatvora i odmah je pristupio narodnooslobodilačkom pokretu. Za vrijeme ustanka bio je komandant mjesta u Labinu. Postao je članom Oblasnog NOO-a za Istru i vijećnikom ZAVNOH-a. Uz pokojnog druga Pina Budicina bio je prvi istarski Talijan član najvišeg zakonodavnog i izvršnog organa Hrvatske. Shvatajući važnost organiziranja slobodne narodne vlasti, Aldo Negri stekao je velikih zasluga pri uspostavljanju NOO-a u mjestima s talijanskom većinom pučanstva. I ako bolesnih nogu radio je neumorno i borio se neustrašivo. Skroman, kao svaki pravi junak, nije pričao o svojim djelima, alj ih je narod znao i volio ga je. Nepomirljivo je mrzio Nijemce i fašizam. A oni, osjećajući, što on znači za Istru, podigli su bjesomučnu hajku na njega, klevetali su ga i širili letke pune glupih i podlih laži. I poslije njegove smrti podlaci su uzalud pokušavali da zamrače njegov svijetli lik. Uzalud, jer Aldov lih stoji kao svijetla plamena baklja pred talijanskim i hrvatskim narodom Istre, koji ga podjednako voli, i za čiju slogu se je Aldo Negri tako vatreno zalagao.

Aldo Negri pao je u svom posljednjem boju, pao je u borbi. Zadnji njegov poklik bio je »Viva Tito, Viva Staljin!« Nad njegovim mrtvim tijelom zaklinju se Hrvati i Talijani Istre, da će i dalje ići njegovim putem, da će bratski povezani nastaviti borbu do konačnog uništenja neprijatelja, da će nastaviti rad na izgradnji svoje nove slobodne domovine.

Voljeni naš drug i brat Aldo Negri bit će uvijek pred nama u borbi!

Vladimir Švalba

ISTRANKE SE SPREMAJU ZA KONFERENCIJU

Ubrzo će hrabre istarske žene održati svoju Oblasnu konferenciju. Iz svih kotareva, gradova i sela doći će delegatkinje odbora AFŽ. One će u ime žena Istre raspraviti o svim svojim pitanjima, a u isto vrijeme manifestirati odlučnost za borbu i privrženost narodnooslobodilačkom pokretu i velikom našem vođi druugu Titu.

Kroz duge godine ropstva razbojnički fašizam nije mogao slomiti borbenost i ugasiti rodoljublje naših Istraniki. Zato one danas sa tolikim poletom sudjeluju u borbi za slobodu svoje domovine, za izgradnju slobodne federalne Hrvatske u federativnoj Jugoslaviji, u kojoj će one imati prava slobodnih građana.

Na ovu veliku manifestaciju naše oblasti doći će žene spremne i iznijeti stvarne potrebe svoga kraja. One će naglasiti pogreške i propuste, koji su dosad učinjeni, kao i predloge da se u buduće ne bi ponovili.

Ovaj veliki dan očekuju s velikim nestrpljenjem sve naše drugarice.

SAKUPLJAMO NARODNO BLAGO

Fašizam je pokušavao da odnaredi Istrane. Hrvatska pjesma nije se smjela čuti u Istri. Narodni običaji bili su ugušivani. Ali Istranin sačuvaov je svoju hrvatsku pjesmu i običaje. Neprijatelj nije ga mogao slomiti.

Danas opet narod slobodno govori na svom jeziku, opet se ori hrvatska pjesma zajedno s borbenim partizanskim pjesmama, zajedničkom svojinom svih naroda Jugoslavije.

U tom je času naša dužnost da sakupljamo istarsku narodnu pjesmu i glazbu, plesove i običaje — izraz života naroda Istre i njegove životne snage. Taj se zadatak postavlja pred naše propagandiste i prosvjetne radnike. Njime će se pozabaviti naše diletantske grupe, koje će sakupljati i propagirati narodno blago. Tim se poslom moraju baviti i članovi antifašističkih organizacija. Pristupiti rješavanju tog zadatka treba odmah. Mi ćemo tako još jačim vezama povezati današnju oslobodilačku borbu Istre sa uvijek živim, otpornim snagama, koje nam dolaze iz istarske prošlosti.

U ISTRI SU KRADE GOTOVO POTPUNO NESTALE

Krađa je u Istri sve do narodnog ustanka i razmaha narodnooslobodilačkog pokreta podgrizala život i gospodarstvo našeg seljaka. Do pred svjetski rat krađa u Istri bila je primitivna. Manje grupice tatova krale su po koju ovcu i vršile poljske krađe. Za ratnih godina krađe su se sve više množile. Kradljivci u nekim krajevima tako su se osilili, da su postali neke vrsti vlasti. Koncem rata i okupacijom Istre po Italiji 1918—19. krađa u Istri dostigla je svoj vrhunac. Dok su nasilne krađe kasnije popustile, dotle su se krađe čitavih stada i polodjelske krađe umnožile. Od Višnjana do Pule, od Rovinja do Krasa stvorena je čitava mreža tatovskih organizacija. Te su organizacije postale prava vlast, kojoj se rijetko tko usudio suprotstaviti.

Uz takove se povezuje mesar, koji kupuje ukradenog vola, njih brani brigadir i podešta, koji dobivaju svoj dio mesa, brani ih fašistički odvjetnik, jer je svaka njegova riječ plaćena stotinjarkom, a i fašistički sudac, obasut darovima, zatvara oči. Rovinjskim seljacima koji se tuže na krađe, karabinijeri odgovaraju: »Upišite se u fašio, ako hoćete da vas štitimo od tatova.« Oni poručuju poznatim tatima da mogu i dalje krasti, samo neka se zapišu u fašio. Narod se osjeća nezaštićenim i pada sve više pod utjecaj tatova. Neki sudjeluju u kojoj manjoj lopovskoj akciji, samo da se ne zamjere tatovima.

Među kradljivcima bilo je pokvarenjaka, ali je bilo i takovih, koje su težak život, nepravda, fašističko iscrpljavanje naroda i nepoštenje, koje je fašizam unosi'o u čitav život, upućivao na krađe. Tatovi ubacuju i parole, da treba krasti fašističkoj gospodi. Za njima se povode mnogi odlučni pojedinci, koji teško osjećaju fašističku nepravdu. Pojavljuju se krađe u gradovima, na fašističkim veleposjedima i poljodjelskim ustanovama.

Sad su fašističke vlasti počele poduzimati strože mjere, i na desetine ljudi deportirano je u Sardiniju, bačeno u tamnice. Ali kralo se je i dalje, tako da su malodušni govorili, da će biti krađa, dok je Istrana.

Ali narodnooslobodilački pokret učinio je čitavu prekretnicu u životu Istre. Tako i u tom pitanju postignuti su takvi uspjesi, koji neupućenima mogu izgledati čudesnima. Stvorena je nova narodna vlast. Nema više karabinijera, policijskih i sudskih zatvora i Sardinija, ali krađe gotovo više ni nema u Istri. S fašizmom, pokretačem svega najreakcionarnijeg, pada u grob mračna prošlost i krađa. Narod Istre sam sobom upravlja i on omogućuje slobodan razvitak narodnih snaga, zapretanih, iskrivljenih, skrenutih sa pravog puta u prošlosti. Neki pojedinci, koji su ranije posrnuli, danas — pokajavši svoje pogreške požrtovnim radom i borbom za narod — sudjeluju u narodnooslobodilačkom pokretu. Ipak neki naši ljudi, nasjedajući reakciji, upiru još uvijek prstom na takve pojedince, koji danas pošteno i časno sudjeluju u radu naših organizacija i ustanova. To je pogrešno. Možda i 90 nekadašnjih tatova ima u sebi toliko muževnosti i poštenja da učine potpunu prekretnicu u svome životu i da postanu korisni i ispravni članovi naše zajednice. Mi bismo napravili veliku pogrešku, kad bismo tim ljudima onemogućili da — promjenivši se — stave svoje snage u službu svoje domovine. Naša je zadaća da spasimo pojedince od otrova, kojim ih je bila zarazila fašistička prošlost, pa da oni preobraženi uđu u novi naš slobodan i pravedan život, u kome neće biti mogućnosti, da se pojavi društveno zlo — krađa.

Joakim Rakovac

PRIMJER NARODNOG SUDOVANJA

S. M. iz Kosi tužio je kod suda Kot. NOO-a Kastav S. M., jer ga je uvrijedio rekavši mu, da je krao.

Na pretresu nastojanjem drugova sudaca stranke su se izmirile i izjavile, da su se uzajamno vrijeđale ne misleći na težinu riječi. Smatraju, da je spor izgladen i surađivat će drugarski u pokretu i izvan njega.

I ovom prilikom pokazao je naš narodni sud da djeluje potpuno u duhu načela, prema kojima je dužnost naših sudova, da nastoje drugarski nagoditi stranke i spriječiti nepotrebna parničenja.

PODLISTAK »GLASA ISTRE«:

ŽETVA NA ČEPIĆU

Već od ranog jutra sa širokih njiva Čepićkog polja dopirala je do okolnih brežuljaka nošena vjetrom pjesma mladih grla. Na njivama šarenile su se djevojačke haljine. »Naši žanju na Čepiću«, govorili su seljaci i ponosom i radošću sijale su im oči.

Bio je 26. juna, prvi dan žetve na Čepiću. 348 žetelaca, većinom omladinki i omladinaca iz Labinskog i Čepićkog kotara, došlo je da za narod i njegovu oslobodilačku vojsku žanje pšenicu, da osigura kruh borcima, da prinese svoj rad i napor za skoru pobjedu. Na zemlju isušenoga Čepićkog jezera, koju su lakomi fašiste bili sebi prisvojili došle su mlade seljačke snage, došle su na svoju zemlju da rade za narod. Tog prvog dana žetve bilo je požeto 17 hektara plodne narodne zemlje.

Padalo je veće na prostrane čepićke ravni, kad smo se žurili na mjesto gdje su se žeteoci skupljali da održe zbor. Snopovi zlatne pšenice ležali su na pokošanim njivama, a puteljcima su nadolazile grupe žetelaca. Snažno se je poljem razlijevala borbeno naša pjesma, točila se ona rzdragano i odlučno iz omladinskih grla. Nekoliko stotina žetelaca sakupilo se je pred velikom tamno crvenom zgradom, koju su bili podigli fašisti, da iz nje ravnaju pljačkanjem narodne imovine, da u nju spremaju oteti plijen. Na njoj su se vidjeli tragovi vatre i dima, tragovi nemoćnog bijesa švapskih pasa, koji pokušavaju da unište sve, što je naše. Mrski fašistički natpisi brisani su na zgradi. Mjesto toga zidovi su ispisani narodnooslobodilačkim parolama na hrvatskom i talijanskom jeziku. Mjesto mržnje koju je htio fašizam da usadi unaša srca, nikao je iz zajedničke borbe, iz krvi hrvatskih i talijanskih boraca zajednički proživene, najljepši cvijet: sloga i bratstvo hrvatskog i talijanskog naroda Istre.

Prvi je na zboru govorio drug Joakim Rakovac, predsjednik Oblasnog NOO-a za Istru. Njegove snažne seljačke ruke čvrsto su bile prekrštene na grudima, njegove su gromke riječi padale teško i odlučno. Govorio nam je o velikom polju, koje je neprijatelj isušio narodnim znojem, a koje je sada za uvijek postalo narodno. Govorio nam je o našoj NOV, koja se bori da narod bude gospodar truda svoga i žuljeva svojih na poljima, u rudnicima i na boksitu. Govorio nam je o našim velikim Saveznicima, koji nadiru kroz Italiju i sa zapada, o moćnoj Crvenoj armiji, od čijeg se napredovanja trese trula zgrada fašizma. Govorio nam je o daljnjoj borbi, trudu i naporima našim, o radosti score pobjede.

Iza druga Rakovca govorio je predsjednik komisije za Čepićko jezero drug Barbić, koji je jednostavnim riječima rekao, što je učinjeno i što još treba učiniti u ovom kraju u borbi za žetvu i pozvao narod na složan rad za dobro cjeline i svakog pojedinca.

Iz narodnog oduševljenja, iz sreće narodne, koja proizlazi iz slobodnog rada, iz osjećaja sigurnosti, izazvane pobjedama naših istarskih boraca, koji su iz čepićkog i labinskog kraja očistili neprijateljske garnizone, proizišle su pozdravne riječi pune zahvalnosti i vjere, koji je zbor uputio vođi naroda Jugoslavije, prvoborcu drugu Josipu Brozu — Titu.

Nakon zbora razvilo se e narodno veselje. Deklamirana je pjesma ženama, koje su se zajedno s muškarcima dignule u borbu. Oduševljena omladina, zabo-

ravijši na napore ovog sunčanog dana, povelala je sve brže i brže, uz jasnu i glasnu pjesmu drugu Titu, njegovo — Titovo kolo.

Već je padao mrak, kad smo odlazili sa polja. Pratili su nas iz daljine glasovi omladinske pjesme, svježi miris naše zemlje. U sjećanju smo nosili plamene i odlučne poglede prisutnih na zboru odlučne riječi druga Rakovca.

I onda u sumraku nasuprot nama nikao je jedan lik, pa drugi, pa treći — prolazila je partizanska jedinica oboružena puškama i mitraljezima. Prolazili su čuvari naše žetve i našeg života, prolazili su naši osloboditelji.

Borba za žetvu, narod za svoju vojsku, vojska za narod i njegovu slobodu — riječi, koje smo toliko puta čuli i čitali, tu su bile živa svtarnost. One su bile život, sretan život na ovoj toliko izmučenoj, ali tvrdoj i prkosnoj, nepokorenoj istarskoj grudi.

VID

KROZ ISTRU

SJAJAN USPJEH TALIJANSKE ČETE U BLIZINI PULE

25. ov. mj. napao je jedan saveznički avion kod mjesta Kavrana blizu Pule jedan njemački parobrod. Tu je u blizini bila naša talijanska četa, koja je, dok je saveznički avion tukao iz zraka, otvorila također vatru sa kraja. Borba se vodila 3/4 sata i brod se nasukao. U pomoć su došla 2 motorna čamca, ali nisu uspjeli da odvuku brod, već se samo preostali Nijemci mogli spasiti bijegom. Nije se mogao ustanoviti broj ubijenih. Zaplijenjen je slijedeći materijal: 35 do 40 KVINTALA NAFTE, BENZINA I ULJA, MORNARSKIH ODIJELA, KOJIMA ĆE SE MOĆI OBUĆI ČITAVA BRIGADA, 2 PROTUAVIONSKA MITRALJEZA, 300 KG. DUHANA, LIKERA I OSTALOG. Naši hrabri talijanski borci imali su posla čitavu noć, dok su izvukli sav ovaj materijal. Ova uspjela akcija ima naročito značenje, jer je vršena zajednički sa savezničkim avionom, a isto tako što će zaplijenjeni materijal biti od velike koristi: benzin za žetvu, a odijela za našu vojsku.

»BENEDETE LE MANI CHE LO GA MAZADO«

Junačka omladina Rijeke sudila je još jednom izdajniku, agentu tajne političke policije i Gestapovcu Albertu PIRCU. Bio je poznat kao jedan od najpodlijih protivnika naše borbe. S najvećim uživanjem uhdio je naše ljude i izdavao naše veze. Naši su ga omladinci odveli iz kuće i sudili mu revolverskim metkom na ulici pred narodom Rijeke. Kod njega je nađena iskaznica Gestapoa. Ovu junačku akciju naše omladine primio je narod Rijeke s velikim oduševljenjem, jer je ovaj izrod upropastio i pokazao mnoge naše poštene rodoljube i borce. Po ulicama i trgovima Rijeke mogli su se čuti ovakovi komentari povodom njegovog ubijstva: »Benedete le mani che lo ga mazado!« »Maledeto il suo sangue, dopo quel che 'l ga fato!«

NA KOMANDI MJESTA MATULJE LEPRŠALA JE JUGOSLAVENSKA ZASTAVA

Dok je naša neustrašiva omladina vršila akciju bacanja letaka u Matuljama jedan omladinac borbene grupe prišuljao se u 3 sata poslije pola noći do komande SS trupa i na njoj izvjesio jugoslavensku zastavu sa petokrakom zvijezdom.

Nikakove prijetnje i teror ne mogu spriječiti našu divnu omladinu da izvrši svoje borbene zadatke.

HRABRA OMLADINKA ADA ZAROBILA U OKOLINI PAZINA JEDNOG NIJEMCA

Kraj Grdog Sela zaostao je jedan švapski razbojnik iza kolone, koja se kretala iz Kršikle. Hrabra omladinka skočila je ispred Nijemca te ga je zarobila i razoružala. Pljačkaš je rodom iz Berlina.

Svojim neustrašivim omladincima i omladinkama ponosi se danas čitav narod nikad pokorene Istre.

IZ KASTVA

Dok je narod Kastavštine dao i daje svoje najbolje sinove za svetu oslobodilačku borbu i u času dok se neprijatelju zadaje konačni udarac, načelnik Kastva Josip Frlan, kao i njegovi pomoćnici, tajnik Nikola Svilokos i blagajnik izdajica Mavar Adolf, šalju po kastavskim selima pozivnice za ustašku vojsku i rad na neprijateljskim bunkerima.

Ovakovim izdajničkim postupkom okaljao se i župan Zameta Josio Jugo.

Neka znaju ovi ljudi kao i svi oni činovnici, koji još kukavički čekaju u općini Kastva i drugdje, da će ih narod Kastavštine vrlo brzo pitati račun za njihova djela ako ih oni ni sada ne pokazuju svoju krivnju, borbom i radom u redovima narodnih boraca. Samo podla izdajica ili luđak može još i sada služiti i bijedno se prodavati neprijatelju.

JOVAN

OMLADINA KOTARA LABIN ODRŽALA JE SVOJU PRVU KOTARSKU KONFERENCIJU

Uz prisustvo od oko 700 osoba, od kojih je bilo oko 350 omladinki i omladinaca. Pored predstavnika naših organizacija na konferenciji je govorio omladini narodni svećenik velečasni Vladislav Premata, koji je istakao važnost odluka III zasjedanja ZAVNOH-a i pozvao omladinu da s oduševljenjem pođe na posao za izgradnju i kulturno podizanje našeg naroda. Nakon ručka omladina i narod uhvatili su se u »Titovo kolo«. Kasnije je nastupila kazališna družina okruga Pazin. Ovaj će značajan dan ostati u nezaboravnoj uspomeni omladine kotara Labin.

FRANINA I JURINA

Fr. : Zdravo, zrman Jurina, kuda to, kuda?

Jur. : O Franina moj, proprija san te hodija iskat.

Fr. : Mene si iska? Ben ča je? Se šperan da ni nič slabega.

Jur. : Ma slabega ni, ne, hvala Bogu nič. Ča ćeš da bude slabega, kad se od svih kraji čuju sve lipje novosti. A dosta je pasat kroz našu Istriju pa da čovik dobije nove force. Posvud se kanta, nosi i d ela. Sve je nikako veselije nego prvo. Svi njihovi raštelamenti jin nisu pomogli. Judi povidaju: »Neka, užgižu hiže, čemo ben mi druge udelat, samo da mi budemo jedan bot slobodni«. A, znaš, proprijo se vidi da oni ne moru vre dugo zdurat.

Fr. : Imaš račun. Sad je prišlo ono vrime jušto kako prid kapitulaciju fašističke Italije.

Jur. : Da, krv moja lipa. Samo ča na mpole ovih gnusi neće doć već niki šekat u našu hižu.

Fr. : Tako će i bit, zač će se sad dignut još i svi oni poštenu Istrijani ča do sad nisu mogli kapit ovu našu slavnu borbu. Almeno sad jin se moru otpriti oči i vidit kad je pravda i istina. Cili svit danas predika o našem marešalu Titu, o našoj junačkoj vojski i našem pokretu. Dost je u večer poslušat radio, pa ćeš čut kako...

Jur. : Znan, brat moj, ter san i ja sinoć poli našeg plovana sluša London i su povidali, kako je sin od prešidenta Čerčila, ki je bija skupa z našim Titon, reka, da je on zosta začuđen kad je vidija kolika je forca i kako se bori naša vojska i da je cilinarod, kud god je on hodija po Jugoslaviji uz partizane i Tita.

Fr. : Tako da, povidaju posvud, zato ti i govorin da ki danas ne vidi da je ova borba najpravednija u ciloj našoj storiji i ki još i danas čeka, ne more bit nego samo nepretelj našega junačkega naroda. A i oni ča su predikali da mi Istrijani ne moremo nič udelat i da nećemo nikad imat našu forcu, su mogli u ove zadnje dane vidit da se more i još kako lipo i dobro tuć te proklete breke i da mi danas kroz borbu delamo ono o čen su sanjali naši najboji i najpošteniji judi. Sramota je danas svakon mladon čoviku Istrije ne bit u filama naše junačke vojske.

Jur.: E, po majku, ja ne znam kako se more nać još koji čovik ki bi moga reć ča slabega i ki ne bidošapomoćda svi skupa protiramo to nemško rašističko blago.

Fr. : Tako je, Jurina, nego ja san deboto i zabija da si me stija neć pitat.

Jur.: Znaš, san te iška, da mi povidaš jeno malo o odlukama, ča su donšene ovi zadnji bot, kad su se zastali naši vićnici. To moran dobro kapit, a ti znaš da ja niman jušto najboju glavu za...

Fr. : Jurina moj, te odluke triba dobro svi da proućimo, zač su one plod naše junačke borbe. Na svojen III zasjedanju naši su vićnici u ime cilega hrvatskega naroda donesli odluke po kojim aje ZAVNOH posta naš pravi narodni parlamentat ili kako bi mi rekli narodni sabor. A to će reć, da mi Hrvati sad, p o prvi put u svojoj štoriji, sami odlučujemo o svojoj sudbini.

Jur.: Ma, zrman moj, mi Hrvati smo i ranije imali nike sabore.

Fr. : Smo imali, da kume Jurina, ma priko njih narod ni moga nikad doć do svojih prava, zač je o svemu odlučiva samo presvitli austriugarški car i kralj. A sad je i izdavica Pavelić štorija niki sabor u Zagrebu s kojim hrvatski narod nema nič zaejdn, zač u njemu o sven odlučuje Hitler.

Jur.: Ma ni samo to, zrman moj. Naš sabor svojim odlukama garantira svakome čoviku sigurnost njegove imovine, slobodu vire, štampe, tajnog glasanja na izborima i drugo, a nacionalne manjine će imat sva svoja prava. To vridi i za našu taljansku manjinu u Istri. Pravi Talijani će sad vidit, da će u našoj državi steć slobodu za koju se moraju skupa z nami borit.

Jur.: Sve te stvari imaju veli valor. A biš mi ima još ča o ten povidat?

Fr. : Za ovi bot toliko, zač moram poč.

Jur.: Kad je tako, onda srican ti put, lipi moj čovik, i dovidova!

RASULO NJEMAČKIH AKCIJA NA ISTOKU

Nakon zauzeća MINSKA I POLOCKA Crvena armija napreduje poput lavine u pravcu istočne Pruske i prema Litvi. Među njemačkim trupama zavladao je rasulo i panika, te se predaju čitavi bataljoni i pukovnije. Glasilo Crvene armije »Krasnaja Zvezda« piše: Naša ofenziva razvija se kao nikada ranije. Bijela Rusija postala je poprište njemačkog sloma, kojemu nema ravna u povijesti.

USPJESI NOV U SRBIJI I BOSNI

U Srbiji očišćeno je područje Jablanice i Puste Rijeke. Bugari su pretrpjeli teške gubitke. U zapadnoj Bosni naše su jedinice zauzele Kalinovik i Trnovo. U Hrvatskoj između Ozlja i Karlovca vode se žestoke borbe. Zagrebački partizanski odred prigodom napada na jednu neprijateljsku kolonu zaplijenio je sedam miliona kuna. U Sloveniji, u Dravskoj dolini, vode se žestoke borbe. U području Soče ubijeno je 40 neprijateljskih vojnika i oficira.

SAVEZNIČKA AVIJACIJA POMAŽE NAŠE BORCE U ISTRI SARADNJA SA SAVEZNICIMA U ISTRI

U namjeri da unište našu Prvu Brigadu 1.000 njemačkih vojnika ukrcao se u Puli na deset brodova i krenulo prema Plominu, gdje su se htjeli iskrcati i pasti za leđa našoj brigadi. Međutim, saveznička avijacija napala je ove brodove za vrijeme plovidbe. Potopljeno je 7 brodova i utopilo se oko 600 neprijateljskih vojnika. More još i danas izbacuje njihove lešine na obalu.

Zahvaljujući ovom sjajnom savezničkom pothvatu, koji je najbolji primjer saradnje sa savezničkom avijacijom, naša I brigada mogla je i dalje izvršavati svoje zadatke.

SAVEZNICI NAPREDUJU U FRANCUSKOJ I ITALIJI

Jedinice II britanske armije proširile su mostobran na rijeci Odon zauzevši Verson. Kanadske trupe zauzele su Karpik, 6 km zapadno od Kana. Američke

trupe započele su ofenzivu na jugu Šerburnskog poluotoka i presjekle su prugu Barnevil—Karantan.

U Italiji nakon zauzeća Siene francuske trupe napredovale su do Monteverde. Jedinice VIII armije zauzele su Kortonu i nalaze se 8 km od Areca. Poljske trupe zauzele su Loreto i Ozimo i napreduju prema Ankoni.

ZRACNA OFANZIVA

Saveznička avijacija i nadalje bombardira željezničke uređaje rafinerije nafte i ostale vojne objekte u Mađarskoj, Rumuniji i Jugoslaviji. Bombardirana je željeznička stanica u Beogradu i veliko skladište benzina kod Beograda.

NOVI USPJESI ISTARSKIH BORACA

30. juna III četa talijanskog bataljona »Pino Budicin« I Brigade »Vladimir Gortana« zauzela je na juriš nakon četirisaatne borbe Gradinje. Talijanski borci pokazali su u ovoj borbi veliko junaštvo, požrtvovnost i upornost. Zarobljeno je 14 fašista i karabinijera, a zaplijenjen 1 teški mitraljez, 2 puškomitraljeza, 1 laki bacač i velika količina drugog ratnog materijala. Istarski Talijani ponovno su dokazali na djelu kako se stvara bratstvo hrvatskog i talijanskog naroda u Istri.

Jedinice II puljskog partizanskog odreda likvidirale su neprijateljsko uporište u Livadama. Zaplijenjena su 2 puškomitraljeza, 11 pušaka i drugi ratni materijal. Sedam zarobljenih vojnika pristupili su Narodnooslobodilačkoj vojsci.

Dne 21. VI II udarni bataljon I brigade »Vladimira Gortana« postavio je zasjedu kod sela Zaleški na cesti Barban—Pula. U zasjedu je upala neprijateljska kolona, koja se sastojala od 2 luksuzna automobil i 3 kamiona. U borbi koja je trajala 40 minuta ubijeno je 76 neprijateljskih vojnika, dok ih je 27 ranjeno. Dva švapska oficira izgorjela su u automobilu, koji su naši borci zapalili.

Dne 26. VI jedna grupa I partizanskog odreda »Učka« minirala je cestu Raša—Barban. Naišao je kamion sa 18 fašista, pun materijala i hrane. Mina je eksplodirala i kamion je odletio u zrak. Nijedan od fašističkih pasa nije ostao živ.

Izdaje: Prop-odjel Obl. NOO-a za Istru

* * *

GLAS ISTRE — Broj 19. — 25. VII 1944.

NOVA POBJEDA OSLOBODILAČKE BORBE

16. juna o. g. predsjednik kraljevske jugoslavenske vlade i predsjednik Nacionalnog Komiteta Maršal Tito potpisali su slijedeći sporazum:

Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije i predsjednik kraljevske vlade sporazumjeli su se u slijedećem:

1) Jugoslavenska kraljevska vlada treba da bude obrazovana od progresivnih i demokratskih elemenata, koji nisu bili kompromitirani u toku borbe narodnooslobodilačkog pokreta. Zadaće te vlade treba, da budu: organizacija pomoći Narodnooslobodilačkoj vojsci i također svima onima koji su odlučili da će se u buduće boriti istom odlučnošću protiv zajedničkog neprijatelja naše domovine, s time da sve snage budu ujedinjene u jedan narodni front. Važna zadaća te vlade je briga oko snabdijevanja stanovništva Jugoslavije i koordinacija rada predstavništva u inozemstvu i rada u međunarodnim komisijama o zaštiti naših narodnih prava i Narodnooslobodilačke vojske u samoj zemlji.

2) Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije i Šubašićeva kraljevska vlada treba da odrede organe za saradnju u borbi protiv neprijatelja i da pomognu stvaranju po mogućnosti u skoroj budućnosti jedinstvene državne vlade.

3) Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije smatra, da nam u sadašnje vrijeme nije potrebno pokretati i zaoštavati pitanje o kralju i monarhiji, pošto to pitanje ne smeta sad Nacionalni Komitet da saraduje sa Šubašićevom vladom, jer su se obje strane sporazumjele, da će definitivnu odluku o državnoj organizaciji donijeti sam narod poslije oslobođenja zemlje. Vlada Šubašića treba da izda dekla-

raciju u kojoj će izjaviti: a) priznanje nacionalnih demokratskih tekovina naroda Jugoslavije u toku trogodišnje narodnooslobodilačke borbe, koja je udarila temelje demokratske federativne organizacije naše narodne porodice i koja je stvorila privremenu upravu zemlje na osnovu deklaracije Antifašističkog vijeća i organizacije Nacionalnog komiteta kao njegovog izvršnog organa; b) odati potpuno priznanje borećim se narodnim snagama, koje su organizirale u NOV pod komandom Maršala Tita i osuditi sve izdajnike naroda, koji javno ili tajno saraduju sa neprijateljem; c) pozvati sav narod i sve snage koje se bore da se ujedine sa NOV u jednu jedinstvenu frontu.

Maršal Tito kao predsjednik Nacionalnog Komiteta Oslobođenja Jugoslavije treba da obavi sa svoje strane izjavu o suradnji sa Šubišićevom vladom, u kojoj će podvući da Nacionalni komitet neće postavljati za vrijeme rata pitanje o definitivnom državnom uređenju:

»Slobodna Jugoslavije«, 10. VII 1944.

* * *

VLADIMIR NAZOR ISTRI

Posjetio sam predsjednika ZAVNOH-a druga Vladimira na njegovom čardaku, u seljačkoj kolibi, u malenom selu oslobođenog dijela naše domovine. Tu naš veliki pjesnik, svjež u svojoj starosti, mlad u svom oduševljenju za narodnu borbu i njene uspjehe, živi skromno, obavlja svoj državnički posao i u slobodnom vremenu piše svoje pjesme, dragulje naše nove, partizanske književnosti. Donio sam mu pozdrav borbene Istre, preporođene Istre. Živo se zanimao za narod Istre koga dobro poznaje iz davnih godina svog učiteljevanja u Pazinu i Kastvu, narod kome je davao mnoge svoje lijepe priče i jedno od najboljih svojih djela »Velog Jožu«. On je radostan što je vidio dane, za koje je uvijek vjerovao da će doći, dane kada će cio narod Istre ustati u borbu za svoju slobodu i konačni povratak domovini Hrvatskoj, i žali samo što ne može da posjeti danas našu Istru kako bi to vruće želio.

S Istrom je kao i s najmlađim kraljevim sinovima u našim narodnim pričama. Rađaju se, žive i rastu u sjeni svoje starije, jače braće, koja nose svijetlo oružje i jašu dobra konja; zapostavljeni su često i zanemareni. Ali, kada kucne sudbonosni čas, kada pogibelj pritisne, jad se pojavi, ti najmlađi i najmanji izađu iz sjene, koja ih pokrila, sinu na suncu, pojavljuju se puni poleta, odvažnosti pa i nenadane snage.

Dogodilo se to i s dugo podcijenjenim i — budimo iskreni! — zanemarenim hrvatskim narodom u Istri. On, — u sjeni, što je u njoj živio — ne samo što ne uvenu, nego je dozrio do svoje pune muževne zrelosti. Otcijepljenje od majke Hrvatske povećalo je njegovu sinovlju ljubav; duga skučenost u fašističkom ropstvu nije ga odnarodila, omlitavila; bez prethodnih i jalovih razmišljanja i zatezanja, bez kompromisa i odgađanja, on ju je, u pravi čas, — sam, a gotovo i bez moralne pomoći — ustao na noge, iznenadio stariju svoju braću odlučnom gestom i, goloruk, stupio u borbu na najtežem terenu, u najgorim prilikama. U povijesti našeg narodnog ustanka za pravедnost i slobodu maleni će hrvatski narod u Istri — kad se doznadu sve njegove patnje i svi njegovi naponi — bivati uvijek veći.

Čast i slava najmlađemu!

Uvjeren sam da će sada svi Istrani, bili oni seljaci ili radnici, obrtnici, trgovci, učitelji ili svećenici, ustati složno te ući, bez oklijevanja, i u najljuću borbu: to im nalaže politička narodna savjest. Nakon proglašenja na III zajedanju ZAVNOH-a u Topuskome, na to ih potiče i proglas o pravima, što će ih svaki građanin imati doskora (jer je naša pobjeda sigurna i na domaku!) u slobodnoj demokratskoj državi Hrvatskoj, tom dijelu federativne Jugoslavije.

Veselje je boriti se, kada znaeš zašto to radiš, zašto trpiš, pa makar i gineš.

Ali, hrvatski narod u Istri ima još jedan važan zadatak.

Smješten na najzapadnijoj granici između Hrvatske i Italije, na tlu starih ružnih svada između dva susjedna naroda, između Hrvata i Talijana, on mora u veliko doprinijeti trajnom pomirenju i iskrenom sporazumu između ljudi, što ih je sudbina smjestila jedne uz druge, uz isto more, koje mora spajati, a nikako

dijeliti, biti blistav most, a nikako mračan ponor. Hrvati su također i u Istri dosad imali grdog posla s našim izrodima i s talijanskim fašistima. Nastadoše novo vrijeme i nove prilike; javlja se, eto, i u Italiji nov duh, novo gledanje na stvari, pa i na nas, na zemlje koje su naše, kao što je Istra. S talijanskom nacionalnom manjinom u Istri mi se možemo sada drukčije gledati i razgovarati: iskreno i pošteno, na temelju širokih narodnih demokracija, koja i njoj jamči sva prava. Al se osjećaji srca i misli mozga ni u čemu bolje ne spajaju nego u zajedničkoj borbi protivu zla. Od potrebe je zato da preporođeni hrvatski i talijanski narod pruži jedan drugom ruku i uđe u ovu našu partizansku borbu rame uz rame, puška uz pušku, da oslobode ne samo od okupatora no i od domaćih špekulanata, izrabljivača, širitelja nesloge, lihvara i tuđih slugu lijepu zemlju istarsku.

Valja složno pregnuti svim silama, dok gvozdeni obruč ne pukne.

I najmlađi će onda sin postati veliki između braće svoje.

Da ste nam zdravo, Istrani!

Cardak u šumi, lipnja 1944.

Vladimir Nazor

* * *

POBJEDE ISTARSKIH PARTIZANA NEPRIJATELJSKI SE GARNIZON PREDAO

Jedinice II puljskog odreda izvršile su u noći na 4. VII napad na garnizon u San Vicentu. Poslije kratke borbe 72 karabinjera posade predali su se skupa sa svojim starješinama. Karabinjeri su izrazili želju da pođu u Italiju da se bore u redovima talijanskih partizana.

Zaplijenjen je veliki ratni plijen.

II BRIGADA LIKVIDIRALA GARNIZON U GRIŽNJANU

I udarni bataljon II brigade prodro je 8. VII u fašistički garnizon u Grižnjanu. Jedan vod II čete toga bataljona izvršio je napadaj na kasarnu i poslije žestoke borbe prisilio na predaju 12 fašista i 1 oficira. Zaplijenjeno je mnogo ratnog materijala. Na ovaj način i naša hrabra II brigada osvećuje svoj napaćenj narod Istre i stupa ponosno po boku junačke brigade »Vladimira Gortana.«

60 MRTVIH I 26 RANJENIH U DVIJE AKCIJE

Na cesti Trst-Rijeka između sela Mučići i Jušići jedinice Brigade »Vladimira Gortana« napale su neprijateljsku kolonu i uza svu pomoć, koju je neprijatelj davao koloni iz obližnjeg garnizona, I četa I bataljona nanijela je teške gubitke krvnicima našega naroda. Na cesti je ostalo 30 mrtvih i 18 ranjenih razbojnika, dok naših gubitaka nema.

Jedna desetina Zminjske čete, i jedna desetina III čete I bataljona II puljskog odreda napale su jedan neprijateljski kamion sa 40 Nijemaca. Neprijatelju je stiglo pojačanje. Poslije žestoke borbe naše su se jedinice povukle bez gubitaka, dok je neprijatelj imao 30 mrtvih i 8 ranjenih.

ISTARSKA OMLADINA PROTIV SS-OVACA

III omladinski udarni bataljon »Ante Vrbana« I brigade napao je na cesti Gračišće—Pazin jake neprijateljske snage. U teškoj i ogorčenoj borbi prsa o prsa pokazali su naši borci nadčovječnu hrabrost. Ne samo da su neprijatelju nanijeli vrlo teški gubici — 66 mrtvih i 53 ranjena — već činjenica da je Hitlerova elitna vojska u jačini od 300 SS-ovaca potučena od brojčano mnogo slabije skupine naših boraca, pokazuje da su naši borci prošli školu borbe i junaštva. Narod Istre ponosan je na svoje sinove i junake.

16-GODIŠNJI KOMESAR ČETE

28. lipnja 7 boraca II čete II bataljona Odreda »Učka« napali su na cesti Opatija—Lovran neprijateljski auto i ubili komandanta mjesta Opatije—Lovrana njemačkog pukovnika i ranili još dva oficira.

U toj akciji istakao se svojom hrabrošću 16-godišnji komesar čete Vilko Ružić.

DESET U SVAKOM DANU

II Puljski odred od 1. VI do 10. VII istrijebio je 193, ranio 48 i zarobio 204 neprijateljska vojnika i oficira. Kroz isto vrijeme zaplijenjeno je: 1 bacač, 5 teških mitraljeza, 14 puškomitraljeza, 15 šmajsera, 93 puške, 44 pištolja, 30.000 metaka, 500 bomba, 2 motocikla. Uništeno je 4 lokomotive, 10 vagona, 1 autoblinda, 3 kamiona, 210 metara pruge, 26 telefonskih stupova i 4 električna stupa. Kroz to vrijeme Odred je imao 3 mrtva i 3 lakše ranjena.

Boroi i rukovodioci II puljskog odreda mogu uistinu biti ponosni na bilans svoje borbe. Sigurni smo da će oni još jače tući okupatora i pokazati uskoro još sjajnije rezultate.

NAŠI REDOVI RASTU

Pred nekoliko dana prešao je na stranu našeg pokreta komandant karabinjera u Istri kapetan Filippo Casini i njegova žena. U vezi s predajom karabinjera u San Vicentu i dolaskom Casinija u redove naših boraca Nijemci su bili prisiljeni da pristupe razoružanju karabinjerskih posada u Istri. Karabinijeri su predvedeni u puljski zatvor. Kapetan Casini kaže u svom proglasu Talijanima istarskih garnizona: »Vratite se svojim kućama, ili, ako želite, dođite u redove partizana, koji ovdje, kao i u čitavoj Italiji, vode borbu protiv stoljetnog neprijatelja s tolikom hrabrošću da izazivlju divljenje čitave Evrope. Naša parola je: tući i goniti Nijemce gdje god se nalazio.«

Oružano bratstvo Hrvata i Talijana u Istri svaki dan je jače.

* * *

GOSPODARSTVO

KAKO SE IZABIRE KRUMPIR ZA SJEME

Krumpir je biljka, koja pokazuje naklonost da s vremenom degenerira (izrodi), ako se pravilno ne izvršava odabiranje sjemena (gomolja) za sadnju. Te degeneracija je tim jača i brža što su gomolji, koji se upotrebljavaju za sadnju, slabije odabirani. Ako je uz to zemlja slabo nagojena, priroda će sasvim podbaciti. Krumpir iscrpljuje jako zemlju i stoga zahtijeva dobro gnojenje sa kalijem (pepeljikom). U ratnim prilikama ne možemo nabavljati zdravo sjemenje krumpira, pa za to moramo nastojati da dobrim gnojenjem i izabiranjem gomolja spriječimo izrođivanje krumpira.

Mnogi gospodari misle da je najbolje kod izabiranja krumpira pronaći najveće gomolje pa ih rezati na dva ili tri dijela, drugi da je bolje uzimati manje, neki pak gledaju na ljusku itd. Sve to mnogo ne koristi, jer se na taj način ne može ustanoviti da li je krumpir zdrav. Tko želi imati dobar, zdrav sjemenski krumpir za sadnju, taj mora odabirati krumpir za sjeme u vrijeme njegove cvatnje. Gospodar mora stalno obilaziti svoje krumpirište i paziti na razvitak krumpirove stabljike, na kojoj će najbolje vidjeti kakav je pojedini bus, a po njemu i zdravstveno stanje krumpira. Obilazeći tako krumpir prije cvatnje, za vrijeme cvatnje sve do iskapanja, gospodar treba da pazi na sve pojave, koje na stabljici vidi: tamno zelena boja lišća, jak i granat bus, bez ikakvih mrlja, pjega po stabljici i lišću, lijepo otvoreno lišće, neuvijeno na rubovima (neke vrste krumpira imaju lišće malo uvijeno), lijepa cvatnja znak su da je krumpir zdrav. Kod takvog ćemo busa zabiti u zemlju jedan kolčić kao znak. Svijetlo, svijetlo—žuto lišće, mrlje i pjega po lišću i stabljici, rupe na lišću (ne od gusjenice), slaba cvatnja, uvijanje listova na razne načine, slab izgled čitavog busa, znak su da je krumpir slab i da nije za sjeme. Krumpir busa, kod kojega smo stavili kolčić, iskopat ćemo posebno i spremiti na tamno mjesto, gdje je dovoljno toplo ili ćemo ga zakopati u pijesak. Ostali krumpir, koji nije za

sjeme, može se isto tako zatrpati u pijesak da ne proklija nakon što smo odstranili nagnjile gomolje da nam ne pokvare zdrave.

Ing. agr. P.

KAKO ĆEMO OČUVATI SVINJE OD CRVENICE (Mal rossino)

Najbolji lijek protiv te bolesti su naročite injekcije, koje se daju životinji iza lijevog uha i to prema težini. Svinji teškoj 20 kg daje se injekcija od 10 cm³, od 12 do 50 kg 15 cm³, a od 50 kg naprijed od 20 cm³. Ako se injekcije ne mogu nabaviti, onda oboljelu životinju treba trljati crnim vinom sve dok crvene pjege po njenom tijelu ne nestanu. Ovo je sredstvo upotrebljeno više puta s uspjehom.

Zivković Gašpar

član Gosp. komisije Okružnog NOO Buzet

OVAKO SE POMAŽE NARODNA VOJSKA

Selo Valtura prehranilo je 1. maja do danas 3.000 boraca. Odijelo i rublje od 250 boraca oprale su i uredile seoske žene. Osim toga selo snabdjeva ustanovu, peče za nju kruh, pere i krpa odjeću i dnevno joj daje 10 litara mlijeka.

Kroz isto vrijeme selo je dalo: 50 pari čarapa, 20 pari hlača, 15 kaputa, 70 košulja i 15 pari cipela. U hrani selo je dalo 567 kg pšenice, 180 kg brašna, 10 kg kukuruznog brašna, 100 kg sira, 3 kg slanine. U novcu je dalo 8.800 lira i 17.000 lira za zajam narodnog oslobođenja te raznog sanitetskog materijala u vrijednosti od 2.500 lira. Napokon je selo dalo 4.000 komada cigareta, 40 kutija žigica i dosta slatkiša.

Selo Valtura može istinu da služi kao primjer svim našim selima tim više što njegov NOO obećava da će u slijedeća dva mjeseca postići još veće rezultate i tako svim silama pomoći našoj vojsci, koja nas svojom borbom svaki dan približava pobjedi i slobodi.

**NI JEDNO ZRNO ŽITA OKUPATORU! — SRPOM I PUŠKOM POBJEDI!
UPISUJMO ZAJAM NARODNOG OSLOBOĐENJA, JER TIME POMAŽEMO NASU
BORBU I PRIBLIŽAVAMO DAN POBJEDE!**

* * *

KROZ ISTRU

U OČI I. OBLASNE KONFERENCIJE AFŽ ZA ISTRU

Učestvovanje žene u narodnooslobodilačkoj borbi potpuno je izmijenio njen društveni položaj, ona je postala borac za slobodu svoga naroda i za svoju vlastitu slobodu. Ta sloboda danas je već opipljiva činjenica kao što je činjenica i naša narodna vlast, naši NOO-i, u kojima žena sudjeluje ravnopravno s muškarcima, kao što je činjenica naša nova država federalna Hrvatska u demokratskoj federativnoj Jugoslaviji, koju su svojim ogromnim žrtvama i predanim radom pomogle sagraditi, na frontu i u pozadini, i naše žene.

Svjesne svog novog društvenog položaja, svoje ravnopravnosti s muškarcima te svojih dužnosti, koje iz toga proizlaze, naše žene povezuju se danas sve više u jednu radnu i borbenu frontu, obuhvaćaju sve žene, koje su još izvan pokreta, da bi mogle poći u borbu za pobjedu, na još predaniji rad za pomoć našoj vojsci, organizaciji narodne vlasti, izgradnji naše nove države.

Žene Istre, Hrvatice i Talijanke, antifašistkinje, pripremaju se oduševljeno za svoju I oblasnu konferenciju AFŽ-a, na kojoj će prvi put u povijesti žene Istre, slobodne i ujedinjene, moći da govore o svojim potrebama i težnjama, o svojoj borbi i radu u okviru veličanstvene borbe našega naroda za slobodu, a naroda Istre i za potpuni povratak u domovinu Hrvatsku, u našu novu Jugoslaviju.

I oblasna konferencija AFŽ za Istru je kamen međaš u stoljetnoj povijesti istarske žene. Ona je glasnik slobode, koja je na vidiku.

ZIVJELA I OBLASNA KONFERENCIJA AFŽ ZA ISTRU

Sa savjetovanja svih općinskih organizacija kotara Buzet s parolom: »Ni zrna žita okupatoru«, šaljemo pozdrave NKOJ-u i našem voljenom vođi drugu Titu. Zavjetujemo vam se da ćemo nastojati sa svim snagama da očuvamo žito za našu vojsku i za naš narod.

ZIVIO NKOJ NA ČELU S DRUGOM TITOM!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Kotarski NOO — Buzet

* * *

RIJEČKA OMLADINA ODGOVARA OKUPATORU

Na masovna hapšenja u Rijeci riječka omladina odgovara okupatoru svojim smjelim akcijama. 5. jula grupa mladih riječkih boraca uspela se na neboder na trgu kraljice Jelene u 9 sati ujutro. Trg je bio pun svijeta, koji je s iznenađenjem i veseljem kupio letke, koji su kao kiša padali sa nebodera, što su ih riječki borci bacili sa posebnim aparatom.

Poslije smaknuća Gestapovca izroda Pirca narodne neprijatelje u Rijeci hvata panika. Oni osjećaju, kako se približava njihov kraj, oni misle da će hapšenjima istrijebiti sve one, koji pripremaju narodni sud. Uzalud im posao. U brdima Istre spremaju se mladi riječki borci, koji će uskoro izvjesiti zastavu slobode u svom rodnom gradu.

* * *

NAJLJEPŠI PRILOG

Prilikom sabirne akcije na Plominu drugarice su došle kod Talijanke Lucije, koja ima četvero djece, a muž joj je u zarobljeništvu. Ona je tako siromašna da nije i mala šta da daje. Drugarice su joj isto zahvalile i otišle, ali je Luciji bilo teško što nije mogla da daje ništa za našu vojsku. Nakon nekoliko dana dođe drugaricama Lucijina mala kćer i donese paketić: »Ovo šalje mama za naše partizane, reklo je dijete, jer smo sad dignuli hranu na tesere.« U paketu je bilo 2 kg riže.

* * *

DA GA MALO ISTUČE

Starica Tonina M. iz Labinštine doznala je da su partizani uhvatili oficira fašistu u Sv. Nedelji i rekla je: »Neka sam stara, jednako bih išla i na vrh Učke da ga malo istučem, zato što je našem narodu toliko zla počinio i ukrao uru mog pokojnog sina, koja mi je bila velika uspomena.«

* * *

DRUGARICE NA DJELU

Kad su omladinke i žene iz Presika i Rogna dočule da se u Raši nalazi mnogo Nijemaca, odmah su pošle svojim odbornicima da se s njima dogovore, kako će prekopat cestu. Poslije kratkog vremena cesta je bila prekopana na tri mjesta.

MARŠALU JUGOSLAVIJE DRUGU JOSIPU BROZU — TITU

Voljeni Vođo! Šaljemo ti borbene pozdrave sa našeg mitinga nedaleko neprijateljskih bunkera i bodljikavih žica, gdje smo se sakupili da dokažemo naše jedinstvo i odanost našem pokretu i tebi, druže, jer znamo da nas vodiš sigurnim i pravim putem pobjedi i slobodi.

Seljaci sela Lupoglav

NARODNI SVEČENICI

Ovih dana dobio je KNOO Lovran 3.000 lira od svećenstva svoga kotara za pomoć obiteljima nastradalim od okupatora. Time je naše svećenstvo pokazalo da osjeća sa svojim narodom i da priznaje našu narodnu vlast. To je primjer onima, koji su još uvijek po strani od narodne borbe ili čak protiv nje.

IVE

KAZALIŠNA DRUŽINA »OTOKAR KERSOVANI« NA VOJNOM KURSU

Ovih dana priredili smo nastup za učesnike vojnog kursa sa velikim oduševljenjem i zadovoljstvom. Naši borci bili su iznenađeni i veseli, te su nas vrlo lijepo primili i počastili. Bilo je divno vidjeti našu pozornicu u prirodi podno brežuljka i pred njom oko 200 naših boraca, budućih oficira, podoficira i komesara narodne vojske. Kad su odlazili poslije predstave, otpatili smo ih s pjesmom »Kud narodna vojska prođe . . .« To ih je najviše dirnulo, te su ponosnim korakom otišli svojim jedinicama da preuzmu nove dužnosti rukovodilaca. Prošli su mimo nas i pozdravljali nas, dok nisu nestali u šumi. Oči su im blještale od radosti, a na njihovim licima opažao se izražaj odlučnosti i iskrenog drugarstva. Otišli su ispunjeni težnjom da čim prije svoj nauk i iskustvo iz škole donesu u svoje jedinice i da s još većom odlučnošću vode svoje drugove u borbu za konačno oslobođenje naše domovine. Takva je naša vojska danas. Pred malo mjeseci bile su to još male čete, a danas su to moćne istarske brigade, koje sve jače i odlučnije tuku neprijatelja i vode nas pobjedi.

NINIC

* * *

ZIVIO I NARODNI SABOR HRVATSKE!

* * *

I. KONFERENCIJA USAOH-a ZA KOTAR PULU

U šumici blizu neprijateljskog garnizona uz zvuk i bombardiranja savezničkih aviona, hrabra omladina kotara Pule održala je 10. VII svoju I. kotarsku konferenciju USAOH-a, na kojoj je bilo prisutno oko 600 omladinki i omladinaca hrvatske i talijanske narodnosti i omladine iz samog grada Pule.

Na konferenciji je pored ostalih govornika govorio i mali pionir drug Romano, koji je pozvao pionire na rad i pomoć NOO-ima. Nakon završene konferencije narodnom veselju nije bilo kraja i pjesma se čula do kasno u noć.

NACO

* * *

ČARAPE ZA BORCE

Našim borcima potreban je veći broj čarapa. NOO-i trebali bi da preko ženskih i omladinskih organizacija organiziraju pletenje čarapa za borce. To je važan posao u kome mogu sudjelovati sve žene. I starica, koja plete čarape, sudjeluje svojim radom prema svojim mogućnostima u borbi i pomaže svome narodu.

* * *

NOVČANA PISMA

Upozoravamo sve one, koji šalju borcima u NOV novčana pisma, da na poleđini pisma stave svoju adresu da bi se novac mogao povratiti, ako adresat ne bude pronađen uslijed pokreta njegove jedinice.

Komanda vojno—pozadinskih stanica

SVI U NOV

Početak mjeseca srpnja prošla je kroz neka sela Istre neobična povorka. Bila je to grupa od 70 karabinjera s partizanima. Začudilo nas je da nisu razoružani. Pitala sam jednog druga i on mi je odgovorio: »Drugarice, tko dobrovoljno dođe u naše redove, s njim se ne postupa kao s banditom, nego ga se prima kao borca da se zajedno s nama bori i uništava morskog neprijatelja.« Karabinjeri su išli veselo kao da idu kući, a ljudi su ih veselo gledali i govorili: »Lipi naši dobri brati, samo kada su va svetem miru došli k nama, sada mi vjerujemo da su i Talijani poštenjačine.«

Živjelo bratstvo Hrvata i Talijana u borbi protiv fašizma!

Drugarica

PODLISTAK »GLASA ISTRE«

I. KONGRES KULTURNIH RADNIKA HRVATSKE

25, 26. i 27. lipnja održan je u Topuskom I kongres kulturnih radnika slobodne Hrvatske u prisustvu najviših predstavnika naših državnih i vojnih vlasti i šefa savezničke vojne misije majora Reada.

Kulturni radnici Hrvatske manifestirali su djelima i izjavama svoju duboku odanost narodnooslobodilačkom pokretu, svoju zahvalnost Maršalu Titu i našoj vojsci, koja je herojskom borbom omogućila njihov rad, razvoj i ostvarenje kao i sam kongres, najvišu kulturnu manifestaciju naših naroda u toku oslobodilačkog rata. Jedinstveni u svojim osnovnim shvaćanjima i težnjama, kulturni radnici, Hrvati i Srbi, koji su prošli kroz narodnu borbu stvarajući u jeku okršaja svoja umjetnička djela, ispunjujući u najtežim uslovima svoju visoku kulturnu misiju, s ponosom su pogledali unazad i osvjedočili se, da je njihova uloga u borbi bila pozitivna, da je njihov prilog, u krvi i stvaranju, bio dostojan.

Deklaracija prava naroda i građana demokratske Hrvatske je velika tekovina naše borbe protiv fašizma i u njoj mi vidimo neophodne uslove za razvoj naše kulture. Naša narodna borba je borba napretka protiv barbarstva, istine protiv laži, slobode protiv ropstva, kulture protiv mračnjaštva. S korijenima u svemu što je bilo narodno i napredno kroz vjekove naše prošlosti naša se kultura u ovoj borbi preporodila. Ono najbolje što u njoj postoji povezalno se sa svojim narodom u borbi orpeći iz veličanstvene narodne epopeje novu snagu i nove životne sokove. Naša kultura, obogaćena novim sadržajem, proširena u nove horizonte, osnažena stvaralačkim snagama najširih narodnih vrsta, koje su danas njezini nosioci, postaje uvjet i cilj našeg slobodnog narodnog opstanka. A u njenom okviru i naša nova umjetnost postat će prava umjetnost, nacionalna po svom obliku, općeevropska po svom sadržaju.

Naši kulturni radnici uočili su na kongresu sve svoje obaveze i dužnosti prema svom narodu u borbi. To su obaveze i dužnosti umjetnika prema kulturi samoj, prema svom vlastitom stvaranju, koje mora biti umjetnički izraz potrebe i težnja vlastitog naroda na putu općeg napretka. Naša narodna borba najveći je prilog tome napretku, slobodi i kulturi. Neposredna dužnost naših umjetnika je da pristupe umjetničkom oblikovanju njenih bogatih sadržaja. Bezbrojni prilozi umjetnika u listovima naše NOB-e te umjetničke manifestacije na kongresu dokazuju, da su oni shvatili tu dužnost ozbiljno i da su našli pravi put. Kongres je stoga bio ne samo izraz snage naše borbe i naše kulture, kojima nema premca u okupiranoj Evropi, nego i putokaz budućnosti. Na njemu su kulturni radnici kao najviši kulturni zadatak postavili svoje aktivno učestvovanje u izgradnji naše nove države, demokratske federativne Jugoslavije, jer ona ima da služi razvoju kulture naših naroda, napretku čovječanstva. Za ostvarenje tog zadatka kulturni radnici osnovali su svoj klub.

Kongres je pozdravio u ime kulturnih radnika Istre drug Zdenko Štambuk. On je rekao: »Naš kulturno-prosvjetni rad u Istri treba pomoći. On može da živi i da se razvija uspješno samo u što užoj saradnji i uz što veću pomoć kulturno-prosvjetnih radnika oslobođene Hrvatske. Zato kulturni radnici u Istri pozdrav-

Ijaju ovaj kongres uvjereni, da će njegov rad donijeti vidljive koristi narodu u Istri i mole vas, drugovi i drugarice, da u svom radu i nastojanjima posvetite naročitu pažnju našoj Istri, koja se poslije tolikih stoljeća ropstva vraća u krilo hrvatske domovine i koja teži za tim, da u što kraće vrijeme, borbom i radom, postane i u kulturnom smislu sastavni dio nove federalne demokratske Hrvatske kao što je to odlukom čitavog hrvatskog naroda postala već i u političkom smislu.«

I kongres kulturnih radnika Hrvatske, manifestacija jedinstva i kulture našeg naroda, iskovanog u toku naše borbe, koje počiva na sigurnim temeljima bratstva i jednakopravnosti svih naroda koji vole slobodu, dokazao je čitavom svijetu da kultura može da cvate i u najtežim prilikama, ali smo onda, ako je to kultura koja izvire iz naroda, koja je i sama borba za slobodu i bolji život.

Z. S.

FRANINA I JURINA

Fr. : O, zman moj, dobro jutro.

Jur. : Bog daj, Franina. A ča bi reć da si danas tako poranija?

Fr. : A, znaš san kumpanja nike naše ragače, ča su šli u našu vojsku.

Jur. : Lipo je, krv moja, vidit kako se naša mladina diže, a kako i neće, ter sve ovo ča se danas dela će bit najveć za njih. Prid njimi je lipji i veseliji život. A danas je vela sramota za svakog pravog Istrijana ko ni u filama naše vojske ili ne pomaže našu borbu.

Fr. : Ni samo sramotno danas zostat doma, ma je anke i najveća ludost. Si vidija ča je tukalo tolike jude u Riki i Sušaku. I oni su čekali, dok gi nisu prišli zet po noći i otpejali za Gjermaniju, od kud se forši nikad ne će vrnut.

Jur. : Zman moj dragi, ma ča pensaju ti judi kad jin se još i sad daju u ruke. Almeno danas moru svi vidit da cila Gjermanija visi na jenen tanken koncu povrh črne dimboke jame. Taj se konac more svaki hip prekinut...

Fr. : Jušto tako je, brat moj, samo ča će ona sobom u tu jamu popejat i sve one ki budu s njom zostali do kraja. ProPrijo čera su mi povidali kako svaki dan Nemci pejaju iz Italije u Gjermaniju u sigijalanin vagunima za beštije. Unutra gi brižne zapru i ne daju jin ni jist ni pit po nekoliko dana. Kad dojdu na misto vajk najdu unutra nekoliko mrtvih, a u vagun se ne more ni poč od zadaha, zač nimaju dosti ni arije, a moraju unutra i potribu delat.

Jur. : Ježuš i Marija ča delaju od brižnoga naroda te proklete beštije.

Fr. : Da, da, Jurina moj, tako delaju ti razbojniki. Ne znam proprijo kako neki judi moru još čekat. Almeno sadm pole odluka III zasjedanja ZAVNOH-a bi mogli svi naši Istrijani vidit da se samo kroz naš pokret more doć do slobode i lijepa živjenja.

Jur. : Sve je to lipo, Franina moj, samo ja se jušt one bin složija da se sad, kad će brzo bit kraj, primaju u našu borbu i pokret judi ki su do sad čekali. Ja bin reka da mi pravo, da oni sutra uživaju slobodu kako i mi drugi ki smo toliko tega provali.

Fr. : E, družo Jurina, nimaš pravo kad tako prekidaš. Naša borba još dura i jušto sad je potriba najžešće udrin i slomitnemško fašističku zvir. A za to postić, mora cili narod da se zdigne. Svi Jugoslaveni uz pomoć naše ruske braće, Engleske i Amerike zdigli su se u borbu i su pronti da z našin velikin Saveznikima marširaju na Berlin. Za ovu najlipju uru cilega našega življenja vridi poč u borbu i dat svoju krv.

Jur. : Ben, s tin se i ja slažen.

Fr. : A, dragi moj, oni ki su dana sušli u borbu i ki su pronti da tživot za ovu našu svetu stvar, meritaju i slobodu. Z druge strane moraš znat, da čuda judi, na prvom mistu oni iz gradova, nisu mogli vaje ni kapit zač je tribe poč u borbu, zač mi nismo mogli ranije, kad smo se mogli na prste zbrojit, pokazat svima da se samo kroz naš pokret more postić sloboda. Ti znaš, je oni bot naša organizacija bila slaba, a nismo imeli ni naše gjornale ni nič. Sporadi tega su judi u borbu prihajali kako je ki dozna za tu stvar.

Jur.: Bože moj, kako je digod neznan pensat, ter ako jeno malo promislín i mi smo za ovu stvar doznali, kad su se vre naši brati u drugin krajima cila dva lita botili za svoju i našu slobodu.

Fr.: Eto vidiš, to si se dobro domislíja, a ti znaš i to da nas oni štešo priznaju kao svoje drugove. Oni su z velín veseljen primili našu borbu i priznali nam pravo da s njimi skupa živimo i uživamo slobodu u novoj jugoslavenskoj domovini.

Jur.: Je tako, zrman. I mi moramo danas tako brate primít sve one ki su pronti pomoć i dat život za slobodu naše Istrije. A sad tribe poč na delo i pridobit i one, ča jin se forši jošnisu odprle oči.

Fr.: Hodi, hodi, brat moj, gren i ja da ča prvo pride smrt fašizmu.

* * *

SAVEZNICI O SPORAZUMU TITO—SUBAŠIĆ

SPORAZUM JE REZULTAT MOSKOVSKJE I TEHERANSKE KONFERENCIJE

Radio Moskva, 14. VII 1944. — Dana 7. VII formirao je jugoslavenski političar dr Ivan Šubašić novu jugoslavensku vladu. U vladu su ušli ljudi koji su poznati u prošlosti kao NEPOMIRLJIVI PROTIVNICI PROFASISTICKIH VLADA kneza Pavla, Purića i drugih. Članovi vlade pristali su da neposredno i aktivno učestvuju u borbi za nezavisnost Jugoslavije, za istrebljenje i uništenje Hitlerovih okupatora.

Prilikom formiranja nove vlade sporazumno između Maršala Tita i dr Ivana Šubašića, pozvane su sve snage u zemlji da su OKUPE POD ZASTAVU NOV NA ČELU S MARSALOM TITOM, i da se zajednički bore za stvaranje demokratske federativne Jugoslavije. Dr Šubašić osuđuje lažne rodoljube, koji su direktno ili indirektno služili neprijatelju ili ga pomagali. Ministar unutrašnjih poslova Sava Kosanović objavio je demokratski program nove vlade.

Ugledni list »Njus Kronikl« povodom toga piše slijedeć: Maršal Tito priznat će Šubašićevu vladu kao predstavništvo Jugoslavije u inostranstvu, A ŠUBAŠIĆ PRIZNAJE KOMITET OSLOBOĐENJA JUGOSLAVIJE KAO ZAKONITU VLAST U ZEMLJI.

Učvršćivanje jedinstva jugoslavenskih naroda, koje je došlo do izražaja u stvaranju Šubašićeve vlade, nije se dopalo onim Jugoslavenima u inostranstvu, koji služe neprijatelju na strani Fotića, Draže Mahilovića, i oni ponovno pokušavaju posijati neslogu i mržnju među nama. Međutim ni Fotić, ni Pavelić, ni Nedić, ni Mihailović, ni drugi pronjemački agenti ne mogu više razjediniti jugoslavenske narode.

(Iz članka moskovskog lista »Izvjestija«)

* * *

I U LONDONU SU ZADOVOLJNI

Londonski list »Nju Stetsmen end Nejšn« piše povodom sporazuma između ostalog: Dr Šubašić je prvi predsjednik emigrantske vlade, koji se vratio u zemlju. On je pozdravio počasnu stražu pozdravom »Smrt fašizmu«, našto mu je straža gromko odgovorila »Sloboda narodu«. Jedan od glavnih razloga da je došlo do sporazuma je činjenica, da su tri velike sile izjavile da ne mogu podržavati emigrantsku vladu, ako nema podrške u zemlji. U Americi senator Bidl je izjavio da je ukinuta Mihailovićeva agencija i da su povučeni američki oficiri za vezu iz njegovog štaba. Smijenjen je i poslanik Fotić u Vašingtonu.

Londonski list »Deili Vorker« pozdravlja sporazum i naglašava da je to poraz reakcije, koja je svim silama nastojala da do njega ne dođe, da ne dođe do potpunog jedinstva svih demokratskih snaga u Jugoslaviji u borbi protiv fašizma.

SVESLAVENSKI KONGRES U MOSKVI

Prilikom proslave 534. godišnjice bitke kod Grinvalda, gdje su 16. 7. 1410. Slaveni do nogu potukli Nijemce, održan je u Moskvi Sveslavenski zbor. Otvarajući zbor predsjednik je rekao: Danas nema nijedne slavenske zemlje, u kojoj se ne nalaze Nijemci i koja se ne bori protiv njih. Herojskoj borbi jugoslavenskih naroda pod vodstvom Maršala Tita nema u svijetu ravne. U Poljskoj partizani pomažu nastup Crvene armije. U Češkoj se borba sve više širi. U Bugarskoj, koju su vođe predali Hitleru, izdajnici strepe pred osvetom bugarskom naroda. Anglo-Amerikanci napreduju prema istoku, a na jugu Saveznici čiste Italiju od neprijatelja. Udarci sa zapada i juga nadopunjuju se dosad neviđenom ofenzivom Crvene armije. Hitlerovi zločinci ne će izbjeći potpunom porazu. Cijelo čovječanstvo ujedini se u namjeri da ukloni opasnost, koja prijete Evropi.

U pozdravnom telegramu Maršalu Titu, koji je pročitala radnica Blagojeva, član Sveslavenskog komiteta, kaže se: VAMA, PRVAKU JUGOSLAVENSKIH NARODA, UPUCUJEMO NASE TOPLE BRATSKJE POZDRAVE. U BORBI ZA SLOBODU SLAVENSKIH NARODA PROTIV HITLEROVE NJEMACKE NARODI JU GOSLAVIJE ZAUZELI SU ČASNO MJESTO. NOV I PARTIZANSKI ODREDI STEKLI SU BESMRTNU SLAVU.

General Terzić, šef vojne misije NOV u Moskvi, rekao je: Naša trogodišnja borba položila je temelje našoj slobodi, nezavisnosti i zajednici života. Na oslobođenom teritoriju ostvarena je istinska demokracija.

* * *

USTANAK U SRBIJI SE SIRI

Kad su se u jesen 1941. srpske partizanske divizije morale povući u Bosnu pred strahovitim pritiskom Nijemaca i radi izdaje četnika, mislili su Švabe i njihovi podrepci da je ustanak u Srbiji ugušen. Ali su se oni još jednom prevarili. Narodno-oslobodilački pokret morao se, istina, radi strahovitog terora pritatijiti, ali se ideja oslobođenja širila neodoljivom snagom u srpskom narodu. Srpske partizanske jedinice operirale su u Srbiji i za vrijeme najvećeg terora i zadavale neprijatelju osjetne gubitke.

Ovoga proljeća nikakav teror neprijatelja i domaćih izdajnika nije mogao da zaustavi val narodnog ustanka u Srbiji. NOV je oslobodila velike teritorije na području Kopaonika i Jastrepca i vodi žestoke borbe s Nijemcima, Bugarima, nedivčevcima i četnicima Mihailovića, koji u tim borbama trpe velike gubitke. Čitav srpski narod se diže i stvara nove velike vojne jedinice. Samo u dolini rijeke Morave formirane su četiri nove divizije. Čitave jedinice zavedenih četnika prilaze našem pokretu. Tako je k nama prešao major Gjurčić sa 1.000 četnika. Ovih dana formiran je i Glavni štab Srbije. Na čelu Štaba nalazi se Koča Popović, proslavljeni komandant herojskog I korpusa.

Srpski narod je ponovno odbio od sebe sve klevete neprijatelja i odlučno se digao na ustanak, koji će ga u zajednici sa ostalim narodima demokratske i federativne Jugoslavije povesti slobodi i nezavisnosti.

* * *

OGROMNE POBJEDE CRVENE ARMIJE LAVOV, BJALISTOK, BREST I LUBLIN PRED PADOM

Čitava ogromna fronta od Pskova do Lavova nalazi se u pokretu. Sovjetske trupe zauzele su Ostrov i Pskov i nadiru s velikim snagama prema Letoniji. Njemačke snage, koje se nalaze u Baltičkim zemljama (40 divizija), sve su više u bezizlaznom položaju. Sovjeti se velikom brzinom približavaju pruzi Riga—Tilzit. Crvena armija nalazi se na nekoliko kilometara od pruske granice. U pravcu Varšave, od koje su sovjeti udaljeni još svega nešto više od 100 km, zaobiđen je Brest—Litovsk i Bjalistok. Poslije zauzeća Chelma sovjetske trupe napredovale su u

jednom danu 60 km. Kod Brodia likvidirane su okružene njemačke divizije, do sada je zarobljeno 45.000 ljudi. Borbe se vode u Lavovu, a sovjetske trupe već su 100 km zapadno od grada. Nijemci se u masama predaju i ostavljaju ogromne količine ratnog materijala. Sovjeti nastavljaju svoje napredovanje i u Kareliji.

Crvena armija prešla je u nešto više od mjesec dana pola puta od Vitebska do Berlina.

* * *

DREŽNICA OPET SLOBODNA

Jedinice XIII divizije oslobodile su Drežnicu i uništile neprijateljski garnizon. U Slavoniji propali su pokušaji neprijatelja da se domogne žetve. Pruga Zagreb—Beograd porušena je na 82 mjesta. U Bosni oslobođeno je uporište i grad Teslić. U Srbiji su potučene Nedićeve i četničke trupe. U Dalmaciji zauzete su Aržane i još nekoliko uporišta. Borbe se vode oko Livna, u Hercegovini na više sektora i u Crnoj Gori kod Berana.

* * *

OSLOBOĐENI SU ANKONA, LIVORNO I PIZA

Savezničke armije približavaju se s istoka i zapada Firenci. Južno od Kana u Nonmandiji Saveznici su probili njemačke linije, te s uspjehom napreduju. Saveznička avijacija s velikim masama aviona bombardira sistematski njemačku industriju i proizvodnju umjetnog goriva u cijeloj Evropi.

* * *

ATENTAT NA HITLERA. POBUNA U NJEMAČKOJ

U Njemačkoj je izbio pobuna generala. Jedan pukovnik izvršio je atentat na Hitlera, koji je navodno lakše ozlijeđen. Poslije mučenja strijeljan je čitav niz viših oficira. Himler je preuzeo komandu u zemlji s diktatorskim ovlastima. Njemački zapovjednici u Francuskoj, Norveškoj i na Balkanu izjavili su lojalnost Hitleru, dok to još nisu učinili komandanti na istočnoj fronti i Italiji. Pobuna je imala široke razmjere i još nije ugušena. Otvoreni sukob vojske i nacista pokazuje da je stanje u Njemačkoj neodrživo i da katastrofa prijeti iznutra.

* * *

IZDAJE PRO-ODJEL OBLASNOG N.O.O.-a ZA ISTRU

* * *

GLAS ISTRE Broj 20, 10. VIII 1944.

SPORAZUM — NOVO ORUŽJE POBJEDE

U toku narodnooslobodilačke borbe naš narod je u nebrojeno navrata pokazao svoju političku zrelost. Sporazum između Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije i predsjednika vlade Ivana Šubašića bio je objavljen u pojedinostima istom mjesec dana poslije potpisa. To razdoblje pokušao je da iskoristi u svoje svrhe okupator i svi oni koji su osjetili da taj sporazum siječe poslanju granu na kojoj sjede, ubija posljednju njihovu nadu spasa. Međutim, narod je pun povjerenja u svog ljubljenog vođu očekivao da mu on dade u ruke novo oružje protiv neprijatelja, da objavi novi veliki uspjeh naše borbe, da ga povede u još širim redovima u konačnu bitku za pobjedu i novu Jugoslaviju.

Uzalud se neprijatelj trudio da pokaže kako je sporazum kapitulacija narodnooslobodilačkog pokreta pred izdajničkom kairskom klikom. Sporazum je poka-

zao da znači potpuni politički slom te klike, jer je Subašićeva vlada sastavljena od demokratskih elemenata koji se nisu okaljali izdajom naroda. Sporazum je konačno prelomio kičmu Draži Mihailoviću i njegovim plaćenicima kao i svim ostalim narodnim neprijateljima i raznim špekulantima u zemlji.

Razlika između svih »vlada« te klike i sadašnje vlade Subašića je potpuna. Sve bivše »vlade« bile su izraz izdajničkog raspoloženja i djelovanja velikosrpske klike koja ih je u svom uskom krugu stvarala i mijenjala. One su pomagale neprijatelju u respiravanju bratoubilačkog rata, u svim njegovim pokušajima razbijanja narodne vojske i oslobodilačkog pokreta, odgovorne su za strahovita zverstva, koja su četnici izvršili nad mirnim srpskim i hrvatskim stanovništvom, širile su najogavnije laži o našoj borbi u inostranstvu, proganjale po staroj navici sve istinske rodoljube, koji su se u savezničkim zemljama suprostavljali njihovoj izdajničkoj raboti, upotrebile su sva sredstva da onemoguće bilo kakvu pomoć zemlji iz vana. Naš narod vodio je istu ogorčenu borbu i protiv fašizma i protiv tih njegovih kairskih saveznika.

Vlada Subašića pak ima zadatak da štiti interese naroda u inostranstvu, da se brine za snabdijevanje vojske i civilnog pučanstva, da uz osudu svih izdajnika učini sve što će potpomoći našu borbu za pobjedu. Ona je prema tome i po svom sastavu i po svom programu nešto sasvim novo i ako njeno djelovanje bude do sljednog, njena će uloga u ovoj fazi borbe biti značajna i korisna.

Neprijatelj se uzalud trudio da prikaže kako sporazum znači likvidaciju tekovina oslobodilačke borbe. Sporazum je jasno iznio da su te tekovine jedini osnov na kome treba da bude dograđena naša nova Jugoslavija.

Neprijatelj se uzalud trudio da dokaže kako sporazum znači povratak kralja i monarhije. Sporazum je izričito podvukao da će to pitanje riješiti poslije rata svojom neograničenom voljom sam narod Jugoslavije.

Drugačije ne može ni da bude. Tekovine svoje borbe, svoja prava, koja je proglasio AVNOJ i ZAVNOH, svoju demokratsku federativnu Jugoslaviju i federalnu državu Hrvatsku narod je platio krvlju, patnjama i postojanošću u borbi, sam, pod vodstvom svog velikog Tita i za to nema više sile koja bi bila u stanju da oružanom narodu te tekovine i ta prava otme.

Sporazum, međutim, proširuje naše redove, znači mobilizaciju i preostalih narodnih snaga u borbu, pojačava naš unutarnji i međunarodni položaj. Time je on novi odlučni udarac fašizmu i reakciji u svijetu i domovini. Time on jača borbu i jedinstvo svih naroda Jugoslavije.

Sav naš narod stoga pozdravlja taj sporazum kao važan korak prema ciljevima naše borbe i zahvalan je svom vođi što mu je njime dao novo moćno oružje — oružje mobilizacije i još čvršćeg jedinstva svih naprednih snaga zemlje u redovima naše vojske, oko AVNOJ-a i našeg Nacionalnog komiteta za konačno uništenje okupatora i domaćih izroda, za pobjedu.

* * *

VELIČANSTVENA NARODNA MANIFESTACIJA ISTRE OKO 3.000 LJUDI OD KOJIH 1.500 ŽENA PRISUSTVOVALO JE KONFERENCIJI AFŽ

U oslobođenim planinama istarskog Krasa održana je I oblasna konferencija AFŽ za Istru. Prije otvaranja konferencije predefilovala je pred narodom junačka II istarska brigada uz zvukove koračnice i neprestanim klicanjem: Živjela naša vojska!

Sa pozornice, koja je bila ukusno iskićena cvijećem, nacionalnim i savezničkim zastavama, slikama druga Tita i velikih vođa savezničkih naroda, otvorila je konferenciju i pozdravila učesnike drugarica DINA ZLATIĆ, predsjednik Oblasnog odbora AFŽ i član Oblasnog NOO za Istru. Žene su oduševljeno pozdravile svoju predsjednicu sa dugotrajnim pljeskom skandirajući Di-na! Di-na! Konferenciju je zatim pozdravio predsjednik Oblasnog NOO drug JOAKIM RAKOVAC, u ime Oblasnog komiteta komunističke partije za Istru govorio je drug MATE KRŠUL, koji je istakao važnost borbe naših žena u oslobodilačkom ratu. U ime vojske govorio

je drug JOŽA SKOČILIC, komesar Operativnog štaba za Istru, koji je podvukao junaštvo istarskih žena i njihovu dragocjenu pomoć našim borcima. Narod je burno pozdravio svoje voljene rukovodioce. Naročita je radost za istarske žene bila što su u svojoj sredini mogle pozdraviti i predsjednicu Zemaljskog odbora AFŽ i člana AVNOJ-a drugaricu Macu Gržetić. Ona je u kratko ispričala ženama Istre kako su težak ali slavan put prošle jugoslavenske žene uz koje su danas tako čvrsto povezane i istarske drugarice. Ispred omladine Istre govorio je predsjednik Oblasnog USAOH-a za Istru drug BERTO ČERNJA, a u ime talijanskog naroda u Istri i posebno talijanske istarske omladine pozdravio je konferenciju drug ĐORĐO ŠESTAN. Svršetak njegovog govora bio je popraćen dugotrajnim pljeskom i poklicima borbenog bratstva Talijana i Hrvata u Istri. Toplim riječima pozdravili su konferenciju delegatkinje iz Slovenije, Hrv. primorja, Gorskog kotara i Trsta. One su bile dirnute pažnjom istarskih drugarica i iznenađene njihovim velikim uspjesima.

Drugarica MILKA MILENIC oživjela je dirljivim riječima uspomene palih istarskih junaka. »Njihovo djelo je u nama — rekla je drugarica Milka — a njihov duh je tu na ovoj našoj konferenciji i za to je sve tako lijepo, tako veličanstveno«. Poslije toga minutom duboke šutnje odana je počast palim borcima.

Svečani dio konferencije završen je krštenjem III bataljona II istarske brigade imenom mlade skojevke i istarske junakinje Olge Ban. U ime Oblasnog komiteta SKOJ-a pozvao je vatrenim riječima drug LJUBO DRNDIĆ borce III bataljona da budu dostojni slavnog imena istarske junakinje.

Uzbudljiv i nezaboravljiv bio je trenutak kad je sjedi narodni istarski svećenik po prvi put u povijesti Istre blagoslovio zastavu koju je istarska omladina poklonila svom omladinskom bataljonu »Olga Ban«. Sa suzama radosnicama posmatrali su prisutni ovaj dirljivi prizor, dok je stari svećenik molio toplu molitvu za nove uspjehe i ratnu sreću istarskih vojnika. On je zatim pozvao žene i sve prisutne da pomognu svoju vojsku osloboditeljicu, jer je to po pravdi i zakonu Boga i ljudi.

Poslije podne otpočeo je zabavni dio u kome je naša Kazališna družina Oblasnog propodjela »Otokar Keršovani« sjajno izvela program, čiju su svaku tačku gledaoci pozdravili dugotrajnim pljeskom, a poneke tačke morali su i ponoviti. Među umjetnicima naročito su se istakli u recitaciji drug DOBRILA, u glumi drugovi MAVRIĆ i FERENČIĆ, dok su pjesme odlično otpjevali svi drugovi pjevačkog zbora. Poslije programa nastavilo se pjesmom i plesom.

Sutradan je u radnom dijelu drugarica DINA ZLATIĆ iznijela u političkom referatu dva glavna zadatka istarskih žena: uvući u borbu sve ostale žene i pojačati borbeno bratstvo talijanskih i hrvatskih antifašistkinja. U organizacionom referatu drugarica NADA RANER podvukla je velike uspjehe AFŽ-a u Istri koja sada broji preko 20.000 organiziranih članova. Govorile su i mnoge druge hrabre istarske žene, među kojima i »nonica« od 75 godina iz kotara Labin.

Formiran je zatim Oblasni odbor AFŽ za Istru u čiji su plenum izabrane najzaslužnije žene iz svih krajeva Istre. Za predsjednicu izabrana je drugarica DINA ZLATIĆ, a za blagajnicu drugarica ŠTEFICA RANER.

Ova velebna smotra istarskih žena dokazuje jasno da je narod Istre već danas svojom voljom postao nerazdvojni organski dio nove Jugoslavije.

PROFESOR VLADIMIR ŠVALBA — STARI VID

Upoznao sam druga Vida na Rijeci u ljetu 1942. Bilo je to u prvim počecima NOP-a u Istri, kad smo tražili prve veze sa rodoljubima iz Hrv. primorja. Primio sam cedulju:

»Sutra u 9 sati prije podne čekat će vas pred ribarnicom jedan visoki plavi gospodin sa bradom, pušit će lulu Vi mu pristupite i upitajte ga: »Imate li svilenih košulja?»

Pred riječkom ribarnicom čekao me je on — drug Vid. To je bio moj prvi i nezaboravni sastanak s njime. Dugo smo razgovarali o našoj Istri i ispitivali svaku mogućnost kako bi što brže probudili zaspale istarske snage. Njegova izlaganja bila su jasna i razborita. S udivljenjem sam ga slušao. Njegove blage plave oči,

u kojima je bila divno usklađena dobrota i odlučnost, staloženost i inteligencija duboko su se usjekle u moju dušu. I od onog vremena ja sam uvijek želio da ga ponovo vidim, da se opet s njim posavjetujem i porazgovorim. On je do dna poznao život i ljude. Baš zato što je mnogo znao bio je skroman. Svojim moćnim perom, mudrom riječju i nada sve blagošću osvajao je ljude. Borio se i radio neprestano, neumorno, svakog dana, svakog časa. — Svu gorčinu i bol, svu strašnu istinu o gubitku ovog divnog čovjeka razumjet će ipak samo oni koji su s njim živjeli, koji su ga poznavali.

Suviše su male ove stranice da bi mogle i približno izraziti i iznijeti sve ono što je drug Vid značio i učinio za naš pokret. O tome bi mogli napisati knjigu, i napisat ćemo je kad nam prilike dozvole. Napisat ćemo spomen knjigu o našem neumrlom drugu iz koje će buduće pokoljenje crpsti hrabrost i snagu.

Kažu da su veliki ljudi poslije smrti nekad veći i jači nego što su bili za života. Među takve ljude spada i profesor Vladimir Švalba. On će biti sve veći, kao što će biti i veće njegovo besmrtno djelo, koje ćemo svi mi nastaviti. Ono će vječno živjeti, nanovo se rađati i obnavljati kroz daleka pokoljenja, jer je on bio graditelj i pionir onih granitnih veličanstvenih stuba kojima će čovječanstvo stići u novi radosniji život.

Bezumni germanski očajnici oteli su nam njegov život, ali mi ćemo se pobrinuti da oni ni trenutka ne osjete njegovo odsustvo. Mi ćemo primiti na sebe njegov posao. Njegova hrabra drugarica pokazala nam je primjer: Ona je već uzela njegov šmajser i njegovo pero. Za njegovu svijetlu uspomenu pucat će jače naše puške, a naša štampa, u kojoj je on toliko surađivao, postat će još moćnija. U njoj će danas, a još više sutra, kad je budemo izrađivali u štamparijama naših oslobođenih gradova — živjeti, govoriti, optuživati i bodriti neumrli duh našeg velikog druga i učitelja.

* * *

Nezaboravni dobri stari Vide, sloboda je tražila i Tvoj zlatni život. Ti si bio uvijek spreman, kao i svi mi, da ga pokloniš za tu najveću stvar. Za to znam da si umro sa osmjehom koji je lebdio na Tvojim usnama kao i pri zadnjem našem rastanku kad se u Tvojim očima ogledala zora slobode što sviće. Ne budi zabrinut. Mi ćemo raditi kao što si nas učio. Budi siguran da će tako raditi i Tvoji mali junaci Rara i Vanjka i svi mi, Tvoji drugovi. A sad još par riječi, onako kao nekad u našem Agitpropu: Znaš, naši su u Varšavi, idu sve dalje. I još to (znam da ću Te obradovati), poslali su nam nove šmajsera. Nemilosrdno ćemo ih tući i strašno im se osvetiti za Tvoj ugrađeni život. Brzo ćemo ih protjerati iz naše Istre i doći ćemo svi skupa na Tvoj svijetli grob da Ti to saopćimo, da se na njemu osvježimo i dobijemo nove snage za naš put. U međuvremenu, odmori se dobri, stari Vide, i snivaj slatko.

Jest, tako je, braćo draga,
Ti grobovi nisu rake,
već kolijevka novih snaga.

Stipe

* * *

Prokleta ruka svirepog neprijatelja otela je Istri i čitavom našem narodu velikog sina i rodoljuba profesora Vladimira Švalbu.

Drug Švalba rodio se na Rijeci 1905. god. Tamo je polazio talijansku osnovnu školu, gimnaziju svršio na Sušaku, a univerzitet u Zagrebu. Od 1929. godine bio je profesor u Sušaku. On je odgajao u naprednom i slobodarskom duhu stotine i stotine mladih ljudi od kojih su mnogi u redovima našeg pokreta. U januaru 1943. god. na tužbu četničkih izroda bio je zatvoren. Sa kursom »pomirljive« politike, kojom je okupator htio pridobiti neke građane, bio je u aprilu pušten iz zatvora. Deset dana poslije toga on odlazi sa čitavom svojom porodicom u partizane, svjestan svih teškoća i napora koji ga čekaju. 15 mjeseci bio je u borbi i poginuo u Istri 14. jula ove godine. Od prvih početaka on je uvidio potrebu borbenog bratstva Hrvata i Talijana Istre i na tome neumorno radio. Rukovodio je sa štampom i

propagandom u Hrv. primorju. Uređivao »Primorski borac«, »Primorski vjesnik«, list za talijanske vojnike »La libertà«, pisao nebrojene letke, proglose, brošure itd. Prije nekoliko mjeseci došao je k nama u Istru i sa svom predanošću i gotovo mladenačkim poletom razvio do maksimuma svoju djelatnost. Bio je član Oblasnog narodnooslobodilačkog odbora za Istru, pročelnik odjela za propagandu i član Agitpropa Oblasnog komiteta KPH za Istru. Pred kratko vrijeme bio je pozvan da preuzme odgovornu dužnost oko uređivanja našeg centralnog lista »Naprijed-a«.

Smrt ovog zaslužnog rodoljuba težak je gubitak za naš pokret. Ova tužna vijest bolno je odjeknula u srcima naroda Istre i Hrv. primorja.

* * *

SLAVA PROFESORU ŠVALBI

Tebi nezaboravni druže i učitelju obraća se tvoj bivši đak, koji je pune 4 godine proveo s tobom među školskim klupama. Samo onaj tko te je poznavao i tko je s tobom govorio može da znade kakav si bio drug. Riječi istine, koje si nam ulio u naše duše kad smo bili srednjoškolci ostale su i ostat će uvijek u nama. Sa dubokom tugom primili smo gorku vijest o gubitku tvog dragocjenog života. Tebe više nema, ali mi te nećemo nikad zaboraviti. A uskoro će naši borci doći i zapjevati ti:

»Dočekasmo ono, što započeste vi.«

Neka ti je vječna slava!

Komesar tehničke čete
Buneta Branko

* * *

STAROM VIDU

Na kraju šume si osto
Stari Vide
podno naše Gore
i čut ćeš svake noći kroz tišinu
kako ide
kolona naša
put Istre, put zore.

Tvoj grob je straža
što nas vjerno čuva
i prati korak naš
u sunčanu vedrinu.
Leprša osmijeh tvoj
nad vrljetima
blago ko uvijek
u našim susretima.

Zemlja te tvoja zagrljajem ovi
ko mati dobrog sina.
Odmori se na dugom putu
Stari Vide,
svratit će uskoro tebi
s pjesmom kolona
što sad još svake noći
tiho put Istre ide
i reći
ustaj i pođi s nama
Stari naš Vide
čekaju drugovi vjerni
na novim putanjama

Zdenko Štambuk

Poginuo si, družo moj, kao što sunčani borci ginu od mraka tame i magle. Svi neizmjenno mrzimo mračne borce fašizma. Svi neizmjenno volimo borce za sunčanu slobodu, koji su spremni da dadu krv i svoje svijetle živote za nju. I kad dadu za slobodu svoje živote zažalimo bolno, duboko, ali dižemo glave. Misao da da si bio uz nas, vodi nas tvojim putem, putem borbe, rada i ljubavi za svoj narod i njegovu sretniju budućnost.

Otišao si od mene žureći na rad, družo moj, žurio si u kišu, u maglu. 18 godina smo zajedno išli kroz život, zajedno smo učili, osnovali svoj dom, odoljevali svim podlim pokušajima plaćenika protunarodnih režima da zarobe tvoju slobodnu savjest. Mudro si prolazio životom, nikad se ne priklanjajući vlasti. Pakostili su ti, ali tvoj mir i razum bili su jači od njih. Bojali su te se. A mi smo te svi tako voljeli.

Podmeću drugovi ramena, da ne stane tvoje djelo. Rastu tvoji sinovi i nastaviti će borbu svjesni i navikli da se bore.

Tako su naučili od boraca koji su dali svoje živote u borbi.

Danjuša

* * *

KROZ ISTRU

POLETNA OMLADINA

19. VI kastavska omladina po kiši i mraku nosila je hranu cijelu noć. Mjesto odmora, ujutro, omladinci zaželjeli su da još više rade, još svjesnije, još organizovanije. Održali su miting na kome su odlučili da osnuju svoj radni bataljon. Na mitingu odali su poštu omladincima-borcima i odlučili su da dadu svom radnom bataljonu ime paloga druga Milica Jardasa, koji je svoj radni život dao za svoj narod. Oni su otišli na grob svog drugog druga, skromni grob borca u šumi, kraj puta i okitili ga cvijećem i otpjevali posmrtni marš.

Samo ovakva omladina slobodno prolazi cestama noseći teška bremena, prkoseći neprijatelju koji mučki ubija, ali ne može imati nikad toliko snage da uguši volju cijeloga naroda za pobjedom nad fašizmom.

NESLOMIVA BREZA

I ako je selo Breza za vrijeme posljednjeg »rastrelamenta« potpuno spaljeno ipak su omladinke toga sela skupile i predale Komandi mjesta Kastav: 20 kg krumpira, 6 kg pašte, 4 kg biži, 1,5 kg riže, 20 komada cigareta i jedno jaje. Omladina Breze koja od svojih ustiju otkida da prehrani naše borce, neka bude primjerom svoj našoj omladini.

PLEMENITO NATJECANJE

Od 25. do 2. jula u općinama Lobarika i Krnica kotara Pula sakupljeno je 77 goveda za prehranu naše vojske. Samo selo Valtura dala je oko 50 goveda. Tako su ove dvije općine otpočele plemenito natjecanje u sabirnoj akciji za našu hrabru vojsku.

UGLED NARODNOG SUDA

U Kotaru Opatija obratile su se stranke na sud Kotarskog NOO-a po pitanju spora koji među njima postoji već nekoliko godina zbog zemljišta koje je jedna stranka bespravno uživala. Narodni sud je stvar pravilno presudio i osuđena stranka se obvezala da će izići iz posjeda spornog zemljišta. Treba istaći da obje stranke stanuju u jednom neprijateljskom garnizonu i morale su se probiti kroz neprijateljsku žicu da dođu do suda. Ovaj primjer najjasnije pokazuje kako visoki ugled uživaju u narodu naši narodni sudovi.

IZRODA SE ODRICU

Kraj sela Prodol odletila su u zrak oklopna kola okupatora. Posada je poginula. Među njima bio je i poznati domaći izrod iz sela Premantura, koji je prije bio karabinjer, a sada je služio okupatoru kao fašista. Njegova žena i njegov sin sa prezirom su odbili da mu pođu na pogreb, a žena se odrekla i penzije koju je okupator htio da joj dade.

CIO NAROD SE BORI

Dok saveznički avionj krstare našim morem, njemački brodići prinuđeni su da se sakrivaju po uvalama. Međutim naš narod iskorištava svaku priliku da uništi što više neprijatelja. Jedan njemački brodić sklonio se u jednu uvalicu i na njemu su ostala svega dva Nijemca, i to jedan uz mitraljez na obali, a drugi na brodu. Naša dva odbornika su im prišli i odmah s oružjem u ruci zatražiše da se Nijemci predaju. Onaj uz »Bredu« digao je ruke u vis, dok je onaj na brodu htio da dade otpor i odmah je bio ubijen. Ovu akciju nisu uradili sami odbornici. Našla se i jedna drugarica koja je odmah pomogla vezati Švabu, a jedan omladinac je odmah potrčao na brod i iznio sanduk bombi. Dragocjenu »Bredu« oteo je sam narod Švabama u blizini samog garnizona u Rabcu.

I MRTVI IH SMETAJU

Na grobu druga Jože Šurana, predsjednika KNOO-a Tinjan, banda je razbila stakla na slici kojom je ukrašen grob. Neka razbijaju stakla i oskvrnjuju grobove, ali borbeni duh druga Jože, koje je ostao u narodu, nitko neće i ne može razbiti.

TKO RUSI CRKVE

Švapski banditi upali su u selo Skopljak kotara Čepići i došli do mjesne crkve čija su vrata bila zatvorena. Pošto nisu uspjeli da kundacima provale vrata, švapska gamad ispalila je iz bacača dvije mine na vrata crkve, koja su se potpuno srušila. Tada su razbojnici provalili u crkvu, razbili sve što je ostalo cijelo i kad su izlazili još je jedan od njih bacio bombu na oltar. U narodu je tim djelom izazvana silna mržnja i prezir prema švapskim banditima koji ruše sve ono što je našem narodu bilo sveto kroz vijekove.

UZALUD IM LAZI!

Nedavno po selima kotara Poreč švapski su gadovi opljačkali od seljaka špek, pršut i ostale hrane. Odnijeli su je u grad Poreč i tamo se hvalili da je tu hranu poslao Hitler. Htjeli bi razbojnici da jaz između grada i sela još jače prodube u nadi da će moći bar još malo da produže svoj život bijednih neplaćenih slugu fašizma.

* * *

SPREMAJMO PLODOVE NASEG TRUDA ZA NAS I NASU NOV!

GOSPODARSTVO

KAKO SE VRŠI ŠKROPLJENJE VINOVE LOZE

Svima je vinogradarima poznato da je peronospora (plamenjača) vrlo opasna bolest loze koja nanosi veliku štetu gospodarima koji se bave vinogradarstvom. Suzbijanje te bolesti vrši se škropljenjem loze sa rastopinom modre galice (verderama) sa vapnom u raznim jačinama. Veliki dio naših vinogradara misli da je najbolje učinio ako je poškropio lišće i kada se na gornjoj strani lista uhvatilo malo rastopine. No tome nije tako.

Peronosporu izazivaju sitna živa bića koja se zovu bakterije i koja se razvijaju na lišću čim imaju dosta topline i vlage. Čim padne prva kiša i vrijeme je

dosta toplo, čim se na lišću ulovii sitna kap vode, počinje se pojavljivati peronospora. Čim se bolest počinje širiti, pojavljuju se uljane pjege, svijetle mrlje, koje se od sredine lišća šire prema rubovima, najčešće uz žile lista. **Vrlo je važno da se peronospora nikad ne pojavljuje na gornjoj strani lista, već uvijek na donjoj strani.**

Prema tome kad znamo da se peronospora pojavljuje na donjoj strani lista, onda da bi suzbili tu bolest, moramo dobro paziti na to da škropimo baš donju stranu lista prije nego je došla kiša. Zato pravi vinogradar mora uvijek obilaziti svoj vinograd, promatrati lozu i voditi računa o tome, kada će biti najbolje vrijeme za škropljenje. Ako vinogradar ne bude pazio da kod škropljenja škropi donju stranu lista, sav će mu trud biti uzaludan. Naravno, da je dobro škropljenje usko vezano i sa dobrim pripremanjem rastopine za škropljenje, o čemu smo već pisali u 14. broju »Glasa Istre«.

Ing. agr. P.

KAKO ČEMO »KONCIRAT« TABAK KOJI SAMI GOJIMO?

Tabaku (duhanu) koji se goji na njivama treba brati donje listove i to prije nego zažute. Listovi moraju zažutiti u hladu. To se postizava na ovaj način. Po-brano lišće treba nanizati na dugi konac ili špag i objesiti u hlad ili mrak, dok zažuti. Lišće se ne smije iznositi na sunce. Ako se želi dobiti jači tabak treba ga poškopiti sa vodom ili sa vinom i ostaviti ga pod prešom par dana, dok se voda odnosno vino ne osuši.

Ako se duhan suši na suncu ili blizu ognja neće valjati.

Grbac Marijo

UPISUJMO ZAJAM NARODNOG OSLOBOĐENJA

Oblasni N. O. O. za Istru odlučio je da se od 1. do 31. kolovoza o. g. vrši natjecanje za upis 3% Zajma narodnog oslobođenja što ga je raspisao ZAVNOH.

Današ, u četvrtoj godini oslobodilačkog rata, veliki zadaci se postavljaju pred našu mladu državu. Treba opskrbljivati našu herojsku vojsku, treba pomoći nastradalom narodu i ponovno izgrađivati ono što je neprijatelj u svom luđačkom bijesu popalio, razorio i uništio. Mi nemamo velikih magazina, niti nagomilanih kapitala s kojima bi mogli da zadovoljimo ove potrebe. Stoga se naša država obraća cijelom narodu s pozivom da joj u tome pomogne.

Upisujući zajam mi dajemo svojoj državi sredstva da može pobjedonosno dovršiti borbu protiv neprijatelja i nastaviti djelo ponovne izgradnje zemlje. Dok naši borci svojom krvlju učvršćuju jedinstvo naroda Jugoslavije i izgrađuju tako sretniju budućnost za sve nas, dužnost je svakog svjesnog i ispravno građanina da barem u novcu doprinese svoj udio u izvojevanju pobjede i izgrdnji naše domovine Hrvatske, jer je novac također oružje sa kojim se mi do sada još nismo u dovoljnoj mjeri služili. Potrebno je stoga da sada u konačnoj borbi upotrebimo u svoj snazi oružje da uništimo morskog neprijatelja.

Uplaćivanjem Zajma narodnog oslobođenja najsigurnije ulažemo svoj novac, jer za isplatu obveznica jamči Federalna Država Hrvatska, koja je naša narodna država, dok tuđinski bonovi i novčanice nemaju nikakove stvarne podloge i propast će zajedno sa svojim izdavačima.

Istrani će i u pogledu uplaćivanja zajma učiniti sve što od njih traži naša borba. Istra će mobilizirati sve svoje snage da uplati zajam, koji će se upotrijebiti u korist same Istre kao i ostalih krajeva naše domovine. Najbolji primjeri su kotar Motovun, gdje je već unovčeno 296.000 lira i općina Veprinac kotara Lovran, koja je uplatila 196.700 lira. Tokom natjecanja u ovom mjesecu Istrani će još više dati za svoju herojsku vojsku i za obnovu svoje domovine federalne Države Hrvatske.

Dr. F. O.

**ZAJAM JE SREDSTVO IZGRADNJE NAŠE NOVE NARODNE DRŽAVE!
ZAJAM SLABI NEPRIJATELJA, A JACA NAŠU BORBUI
ZAJAM JE OSIGURANJE NAŠEG TRUDA, NAŠEG IMETKA!**

FRANINA I JURINA

- Fr. : Dobar dan, kum Jurina.
- Jur. : Bog daj, Franino, ča mi pov:daš novega?
- Fr. : Čuda tega ima ovi bot, zrman moj. Svega se po svitu događa. Propijo prvo san sluša radio. Znaš da su naši ruski brati vre u Varšavi, da su zeli Lavov, Stanislav, Pšemisł i...
- Jur. : Ma ča? Lavov i Stanislav... Po majku, ter donke su u srcu Evrope. A znaš da san i ja bija u tim mistimatamo. Lipe su to i bogate zemje. San bija sa tolikin Istrijanima u 7. regimenti koji se je cili prida Rusima.
- Fr. : A, donke, si bija u regimenti »Demogela« ili »b'žmo doma«. A ste imali anke račun da se ne borite za interese austrijskega cezara.
- Jur. : Nego ča. Ma si vidijja, brat moj, kako su prišli ovi veli dani u koje smo mi vajk virovali da će poč u Moskvu i da će oni dobit ovi rat.
- Fr. : Grdo je bilo da, zrman moj, ma mi nismo nikad zgubili šperancu, ča ne?
- Jur. : Aj vero pak nismo, krv moja lipa. A poglej kako je danas gušt pasat po našoj Istriji. Posvud naši partizani delaju, bore se i kantaju. San pasa kroz jedno naše selo i suze su mi došle na oči kad san čuja kako naša dičica uče svoj hrvatski jezik, a po često su judi pejali pune voziće šenice za naše junake.
- Fr. : A lipo ti je, družje moj, gledat i naše radne kumpanije, našu mladinu a najveć naše junačke batakjune. Zdigli smo našu Istriju i ona će prona dočekat ovu velu uru slobe, koja prihaja.
- Jur. : Znaš da je propio lipo život u ovo vreme. Si vidija te molin kako je samo bilo veselo na konferenciji naših žena. Ma ki je mogao još pred lito dan pomislit na takovega ča. Samo za jedan »živio« bi nas vrgli u pržun. A tamo je bilo na mijare i mijare »živio« i »živila«. A znaš da su Nemci i znali za konferenciju, ma ča su nan mogli udelat.
- Fr. : Vero jušto jeno velo nič. Naša junačka II. Istrijska brigada je dobro čuvala mijar i pol naših drugarica i njoj moramo biti obligani ča smo proživili one lipe ure u našin slobodnim brigama. Si vidija brat moj kako su se naše žene znale organizirat i sve onako lipo providit na konferenciji. Sad moremo vidit kolika su narodna forca naše žene i kako gi prvo nismo mogli to kapit.
- Jur. : Znaš, Franina moj, da ti pravo rečen, ja štešo nisan ni sad najkumtentiji ča se žene mišaju u politiku. Znaš kako se ono reče: U žene su duge lasi, a kratka pamet, a s druge strane ti moran priznat, da po mojemu pensjeru ni dobro da ežne čuda znaju, zač bi nas mogla, orka pipa, i preteć i...
- Fr. : A, kume Jurina, tega se ti bojiš. E to je drugi par rukavi, ma tvoji su konti, dragi moj, posven krivi. Ti biš stija dokazat da žena ima kratku pamet samo zato, ča se bojiš da te priteče. A zač se je potrebe tega bojat. Ako je žena sposobna tribe pustit i pomoć joj da još već dela za svoj narod. Vidiš, ča se mene tiče, za bin vajk raje ima pametniju drugaricu s kojun ču moć o sven predikat, pa i od nje se anke ča navadit, nego jenu šunjavu ča nič ne zna.
- Jur. : Krv moja, propijo vidim da san reka jenu šunjariju. Ter su i meni prišle suze na oči kad san vidija kako su se naše žene digle i kako su bile kunte na konferenciji.
- Fr. : Znan ja, Jurina moj, da nisi onako pensa i da si ti čovik novega doba, samo, znaš, onako ti kad i kad ča pobigne...
- Jur. : Je pravo da, ma znaš ja štešo vidin da su ovo najveći dani naše stonije. A si vidija te molin kako bi Hitlerstija na silu mobilitat ono malo judi ča je doma zostalo, ma ja ne znan ko će biti još koji slipac ki bi poša z njin.
- Fr. : Znaš, Jurino, je istina da hi čuda neće nać, ma hi je štešo još dosti ki nisu spoznali pravi put i koje moramo jušto sad spasit i privuć u naše file.
- Jur. : Tako je, brat moj. Znaš da sad gren drito u Pulu da dopejan nike moje zrmame i druge pretelje ki još tamo čekaju i su u perikulu.
- Fr. : Bravo, Jurina moj, ta ti vaja, Znaš da ču i ja na Riku. A sad donke na delo i bog.
- Jur. : Bog, krv moja lipa, i čuvaj se tamo.

ORDEN POBJEDE MARŠALU STALJINU

Vrhovni sovjet SSSR odlikovao je Maršala Staljina ordenom Pobjede za naročite zasluge oko organizacije i rukovodstva Crvene armije, što je dovelo do poraza Nijemaca.

DAR SOVJETSKOG SAVEZA MARŠALU TITU

Maršal Tito dobio je na dar od Vrhovnog sovjeta SSSR skupocjenu sablju koju su izradili najbolji sovjetski umjetnici. Na sablji su urezane riječi: »Smrt fašizmu — Sloboda narodu«! Ovaj poklon znak je velike ljubavi i neslomivog bratstva naroda Jugoslavije i naroda Sovjetskog Saveza!

POBJEDE NA SVIM FRONTOVIMA

Zadnji dani protekli su u znaku velikih uspjeha naše NOV na svim sektorima. U Hrvatskoj i Slavoniji vode se uspješne borbe sa neprijateljem koji pokušava da nam otme žito. U Dalmaciji očišćeno je od neprijatelja Kosovo polje i velik dio Ravnih Kotara, dok u Istri naše jedinice nastavljaju sa oslobađanjem teritorije. U Srbiji jedinice NOV oslobađaju velike dijelove zemlje i uništavaju Nijemce, Bugare, Nedićevce i četnike Draže Mihajlovića. U Sloveniji naše jedinice uspješno ometaju neprijateljski saobraćaj. U dolini rijeke Vrbas zauzet je Gornji Vakuf i tako prekinuta veza između doline Neretve i zapadne Bosne. U Sandžaku oslobođeno je Rudo i Priboj, i prekinute veze neprijatelja između Sandžaka i Bosne. U Makedoniji naše su jedinice zauzele Debar, važni saobraćajni centar.

Na istoku Crvena armija poput lavine nadire na zapad. Nakon zauzeća Tukumsa i Jelgave u Letoniji odsječeno je oko 30 njemačkih divizija od ostale njemačke vojske i sada se vrše operacije njihovog uništenja. Komandant te vojne grupe, general Lindeman, dezertirao je. Na granici Istočne Pruske sovjetske trupe nakon zauzeća Kovna i Marijēnpola vode žestoke borbe sa Niemoima i njemački izvještaji već govore o borbama na njemačkom tlu. Dok sovjetske trupe nakon zauzeća Sjedlca i Lublina nadiru iz tri pravca prema Varšavi, jedinice poljske podzemne vojske bore se u gradu sa Nijemcima i drže neke dijelove grada u svojim rukama. Jugozapadno od Sandomira Crvena armija prešla je Vislu i napreduje prema Krakovu od koje je udaljena samo 50 km. Nešto južnije zauzeti su gradovi Zešov i Sanok, dok je jučer Maršal Staljin objavio da je oslobođen Strij, važni željeznički čvor u pravcu Čehoslovačke.

U Francuskoj Saveznici su probili njemačku frontu i velikom brzinom napredovali prema jugu, stigli do rijeke Loare i tako odsjekli njemačke trupe koje se nalaze na poluotoku Bretanje. Američke trupe ušle su u Brest, veliku francusku luku, dok na istoku nadiru od Rena preko Majena i Vitrea prema Lavału, željezničkom centru na putu za Pariz.

U Italiji su savezničke trupe ušle u Firencu.

Ovi veliki uspjesi slobodoljubivih naroda na bojnopolju ponukali su Tursku da prekine diplomatske i ekonomske odnose sa Njemačkom, dok imenovanje Manerhajma za predsjednika Finske predstavlja novi pokušaj za sklapanje mira sa Sovjetskim Savezom.

USPJEŠNE AKCIJE NAŠIH BORACA

U noći 23. jula II bataljon II istarske brigade prinudio je na predaju neprijateljski garnizon u Staredu na cesti Rijeka—Trst. Garnizon se sastojao od 38 vojnika i 1 oficira. Naši borci zaplijenili su 6 puškomitraljeza, 40 pušaka, 2 šmajšera, 6 bicikla i ostalog ratnog materijala. Tom prilikom u međuvremenu naišao je automobil sa njemačkim oficirima. Naši borci smjesta su otvorili vatru na automobil i ubili tog oficira.

U noći 23. jula jedna naša partizanska jedinica zarobila je 6 fašista i 3 karabinijera i na taj način likvidirala neprijateljsko uporište ispod Martinkovca na pruzi Rijeka—Matulje. Naši su borci bez buke svladali stražara, a ostale su uhvatili na spavanju. Zaplijenjen je bacač, teški mitraljez, puškomitraljez, 7 pušaka, 19 mina

za bacač, 3 pištolje, bicikl, radio aparat, fotografski aparat, municije i ostale spre-
me i hrana.

Dne 23. jula pet hrabrih omladinaca partizanske straže Komande mjesta Lovran postavili su zasjedu na cesti Učka—Rijeka. Nailazi devet njemačkih ka-
miona sa 150 Nijemaca koji pjevaju, jer se osjećaju sigurni uz 3 blinde koje ih
prate. Naši omladinci neustrašivo otvaraju vatru na neprijatelja i auto Crvenog
križa uskoro se napunio sa ranjenim banditima. Na cesti su ostala 3 mrtva raz-
bojnika. Hrabri naši omladinci zdravo i veselo su se povratili u svoju bazu.

* * *

ZAJAM JE MOĆNO ORUŽJE U BORBI PROTIV OKUPATORA, KOJI ŽELI DA NAS GOSPODARSKI UNISTI!

Izdaje: Propodjel Oblasnog NOO-a za Istru

—o—

GLAS (ISTRE — Broj 21, 20. VIII 1944.

NOVE SNAGE ZA NOVU JUGOSLAVIJU

Tokom svoje herojske borbe s neprijateljem i njegovim slugama naš na-
rod se okupljao i organizirao oko narodnooslobodilačkih odbora, koji su u pravo
vrijeme borbe ne samo vršili funkcije narodne vlasti, već su i politički predstavljali
čitav narod. Od kako su nakon III zasjedanja ZAVNOH-a NOO-i postali organi
državne vlasti, valjalo je našem narodnooslobodilačkom pokretu dati čvrstu poli-
tičku organizaciju u koju će se moći okupiti sve napredne narodne snage. Tako
je u svibnju ove godine osnovan Izvršni odbor Jedinstvene narodnooslobodilačke
fronte Hrvatske (JNOF) u kojoj su zastupljene sve stranke, masovne organizacije,
NOV i rodoljubi izvan stranaka koji su se složili da će u svom radu imati kao
program načela i odluke II zasjedanja AVNOJ-a i III zasjedanja ZAVNOH-a, to
jest nemilosrdna borba protiv okupatora i njegovih slugu i stvaranje Demokratske
Federalne Hrvatske u Demokratskoj Federativnoj Jugoslaviji.

U cijeloj našoj domovini Hrvatskoj već se pristupilo osnivanju JNOF-a po-
čevši od seoskih pa sve do oblasnih odbora. Naš narod u Istri također shvaća po-
trebu jedne takve političke organizacije koja će obuhvatiti čitav narod. Naš je
narod svjestan da samo ujedinjen u jednoj snažnoj političkoj organizaciji može da
se odupre svim pokušajima neprijatelja da se uvuče u naše redove, da nas razje-
dini i oslabi. Samo čvrstom organizacijom možemo postići slobodu i demokra-
ciju za koju se Istrani već odavno bore.

Dosadašnji rezultati naše borbe dokazuju nam da je politika NOP-a bila
u uvijek ispravna. To nam dokazuju naše istarske brigade, koje oslobađaju istarsku
teritoriju od neprijatelja na kojoj se slobodno održavaju masovni sastanci i kon-
ferencije naših narodnih organizacija kao na primjer Oblasna konferencija AFŽ-a
za Istru. To nam dokazuje snažan polet mobilizacije koja podiže borbu kako
hrvatske tako i talijanske mase u Istri. Zahvaljujući samo ispravnoj politici i
čvrstoj organizaciji mogao se tako sjajno razviti rad Gospodarske komisije našeg
Oblasnog NOO-a, koja uspješno vrši opskrbu naše vojske i siromašnog pučanstva,
a to isto važi i za sve druge krajeve Jugoslavije. Našoj ispravnoj politici imamo
zahvaliti da su Saveznici priznali našu vojsku pod zajovjedništvom maršala Tita
kao jedinu jugoslavensku vojsku koja se bori protiv neprijatelja i da je sada
izdašno pomažu oružjem, odjećom, hranom i ostalim potrebnim materijalom.

Ali imade još ljudi koji nijesu uvidjeli sve ove uspjehe naše ispravne politike
i to zato jer su neobavješteni o našoj borbi. Stoga će jedan od najvažnijih zadataka
JNOF-a biti da se svi ovi, inače čestiti i dobronamjerni ljudi, privuku u NOB.
U prilaženju tim ljudima ne smijemo biti uskogrudni i sektaši, već treba iskreno
nastojati da svaki onaj koji se nije ogriješio o naš pokret bude ispravno obavije-
šten o našoj borbi i o našoj politici i da ga se pridobije za aktivnu suradnju. Tre-
ba objašnjavati da se samo aktivnom borbom može potući neprijatelj i osigurati

sloboda i demokracija, koje je naš narod tokom ove borbe izvojevaio. Treba prikazati na živim primjerima kakove uspjehe je naša borba postigla u Istri. Treba ukazivati i na to da su se i veliki istarski sinovi kao dr. Matko Laginja, biskup Dobrila, Vjekoslav Spinčić, dr. Vitezić i drugi borili već davno prije rata za iste ideale za koje se i mi danas borimo, i da bi oni, kad bi bili živi, sigurno aktivno sudjelovali u našoj borbi u okviru JNOF-a, kako to čini časnii starina dr. Mandić.

Samo tako povezan u okviru JNOF-a naš narod u Istri moći će još uspješnije tući neprijatelja i sve one njegove fašističke i četničke sluge, te tako ubrzati pobjedu koja više nije daleko. To je ujedno i jedini put sretnoj budućnosti našeg naroda u slobodnoj Demokratskoj Federalnoj Hrvatskoj u Demokratskoj Federativnoj Jugoslaviji.

D. F. O.

I TALIJANI I HRVATI ISTRE NEMILOSRDNO ĆE OBRACUNATI SA SVIM IZRODIMA

U posljednje vrijeme, naročito poslije odluka III zasjedanja ZAVNOH-a, poslije sastanka Tito—Subašić i stvaranja Jedinstvene narodnooslobodilačke fronte stjerani su neprijatelji pred zid, gdje im nove pobjede mudre Titove politike otkrivaju njihovo gadno izdajničko lice. Uslov njihovog potpunog uništenja jeste čvrsto bratstvo naroda Jugoslavije, kod nas u Istri posebno, borbeno bratstvo Talijana i Hrvata koje u borbi postižemo. Zato su se sad i okomili da razbiju taj najveći uspjeh naše borbe. »RAZJEDINJUJ PA VLADAJ« bila je politika austrijskih imperijalista, jugoslavenških vlastodržaca, fašističkih hijerarha, Pavelićevih doglavnika i riječkih autonomaša. To je danas politika posljednjih gnjilih otpadaka tih propalih država, pod zaštitom hitlerovih bajoneta.

»Istra Talijanima« deru se danas talijanski špekulanti u Rijeci, Puli, Opatiji, Umagu i drugim mjestima, gdje stvaraju t.zv. »Comitato« za doček naših Saveznika. Među njima se ističe zloglasni fašistički ministar Host-Venturi, kapetan Scarpa Giuseppe, koji je u vrijeme D'Annunzia bio komandant bataljona, dr. Koporčić koji je 1918. godine dočekao u Opatiji talijansku vojsku »osloboditeljicu«, prof. Prebenda, do pred kratkog vremena član fašističke stranke, čija je kćer u službi njemačkog admirala Lützmanna. Njih potpomažu fašistički krvnici Arnaldo Viola, bivši direktor »Vedette« i Alfio Colussi. Pod maskom zanelijanskog automaštva povezuju se s njima fašističke sluge Bellasich, Spadavecchia, Simcich i drugi. Cilj je ovih pokvarenjaka da izazovu mržnju i stvore jaz između Talijana i Hrvata u Istri govoreći kako Hrvati ubijaju sve Talijane koji stupaju u partizanske redove.

Pod parolom »Istra ustašama« rade ustaški zločinci htijujući zavarati hrvatski narod Istre kako su partizani i Tito prodali Istru Italiji, o čemu pišu u svom besramnom listu »Glas Primorja«, koga štampaju u fašističkoj talijanskoj štampariji »Vedette« kroz čije se stupce u isto vrijeme govori kako je Istra »italianissima«. U toj istoj štampariji u kojoj su Švabe po stoti put štampali svoje amnestije i Passierscheine«, pred kratko su vrijeme četnički izrodii odštampali letak u kojem su htjeli zavarati javnost i Saveznike o tobožnjem primirju između Nijemaca i partizana sa podlom namjerom da bi pripisali nama ono što su oni preko svog komandanta Jude, Draže Mihailovića, još pred tri godine uradili. Međutim odgovor njihovim podvalama dale su tog istog dana naše junačke brigade i odredi po čitavoj Istri, gdje su nove stotine švapskih bandita istočili svoju poganu krv na tlu nepokorene Istre.

Tako zvanii četnički komandant Jevdjević za izdajničke zlatnike raskošno živi u hotelima Opatije i skupa sa četničkim kapetanom Đakovićem, Sorakom i njemačkim oficirima lumpuju, dok njihovi ljudi za njih pljačkaju po istarskim selima. Pred kratko vrijeme sastali su se ovi skotovi sa ustaškim pukovnikom Rešom i raspravljali kako bi mogli prikupiti što više roblja za novu Hitlerovu »totalnu mobilizaciju«, govoreći da će ih oni spasiti i odvesti na sigurno mjesto, a to je u stvari bio logor blizu Gorice, gdje su ih preko tzv. glavnog četničkog stana liferali Hitleru na frontu. I oni se spremaju kao i talijanski izrodii da dočekaju naše Saveznike time što će se prethodno povući u šume, a zatim doći kao tobožnji borci viteza Draže Mihailovića.

Ali Hrvati i Talijani Istre pošli su odlučno časnim putem borbe. O tome nam govore naše brigade i odredi u čijem su sastavu italijanski bataljoni, o tome nam govore hiljade Istrana koji se bore u drugim krajevima naše domovine. Svi su se oni s narodom Istre uvjerali, kroz vlastito iskustvo, da im je u demokratskoj Hrvatskoj i Jugoslaviji zajamčen bolji i slobodan život. Za to će se oni oduprijeti i nemilosrdno kazniti ove podle neprijatelje koji pokušavaju oteti njihove krvlju i znojem stečene slobode. Ljuto se varaju ovi špekulanti, ako misle da će tobožnjim »dođecima« ili bježanjima u šumu u posljednjem trenutku moći doći pred naše Saveznike. Oni mogu i rastrgati njemačke pasoše i legitimacije, ali sramotni žig izdaje nikad neće izbrisati. Naši Saveznici znaju da je jedino naš pokret narodni pokret i da je jedina saveznička vojska u Jugoslaviji naša vojska. Pored svih sjajnih uspjeha u posljednje vrijeme to svjedoči i sastanak Maršala Tita sa predsjednikom Čerčilom u Rimu, u onom istom gradu gdje je još pred godinu dana razbojnik Musolini trubio kako su jugoslavenski partizani uništeni. Tamo je skovan novi plan za nove odlučne udarce koji će uskoro dotući Hitlerovu Njemačku, a s njome i sve narodne izrode koji su joj vjerno i do kraja služili.

ISTRA U OSLOBODILAČKOJ BORBI

Dne 3. ov. mj. vodila se do sada najžešća borba sa neprijateljem na istarskom tlu. Naša junačka I brigada »Vladimira Gortana« napala je jako utvrđena neprijateljska uporišta u Labinštini i to: Rašu, Pozzo Littotia, Krapanj i Rabac, Cijeli dan vodili su naši borci žestoke borbe sa neprijateljem koji se je očajnički branio u dobro utvrđenim garnizonima i sa pojačanjima koja su neprijatelju stizavala iz Pule, Pazina, Rijeke, te morem sa Cresu. Neprijatelj je upotrebio u toj borbi oko 2.000 vojnika sa oko 60 kamiona, 3 tenka, 4 autoblinde, 9 manjih brodova, te velik broj bacača i topova.

Usprkos očajnog otpora i svih pokušaja neprijatelja da spasji napadnute garnizone naši borci na juriš su zauzeli neprijateljsko uporište Krapanj i izbacili iz stroja preko 200 neprijateljskih vojnika i oficira, dok je 4 vojnika zarobljeno. Uništen je 1 kamion, a zaplijenjen je 1 bacač, 1 teški mitraljez, 2 puškomitraljeza, 6 pušaka, te dosta municije i druge spremne. Naši gubici bili su neznatni.

Ponovno su si naši junački borci osvijetlali lice u ovoj, do sada najžešćoj bici na istarskom tlu. Ponovno je neprijatelj osjetio na svojoj krvavoj mjušci gvozdenu pest naših Istrana. Ponovno Istra sa zahvalnošću i radošću pozdravlja svoju herojsku brigadu. Ovaj veliki uspjeh naših boraca bez sumnje će povući u redove NOV nov priliv Istrana, koji uviđaju da se samo neprestanom borbom može dotući neprijateljska zvijer koja se nalazi na izdisaju.

LIKVIDIRAN GARNIZON

Dok se 23. VII održavala I oblasna konferencija AFŽ za Istru, naše brigade su davale osiguranje, a neke njihove jedinice napadale su neprijateljske garnizone. Jedinice I brigade »Vladimira Gortana« likvidirale su fašistički garnizon u Mošćeničkoj Drazi nakon višesatne žestoke borbe. Uništena su 2 kamiona, 2 kasarne, a zaplijenjen je 1 protuavionski mitraljez od 20 mm, 6 puškomitraljeza, 43 puške, 2 parabele, 7.000 metaka i mnogo spremne i hrane.

NAŠI HRABRI BORCI

Dne 4. VIII jedinice našeg I partizanskog odreda »Učka« postavile su zasjedu na glavnoj cesti Buje—Kopar. Naišao je kamion sa 25 Svaba. Na poziv svog komandanta naši borci energično su jurišali na kamion i ubili 18 bandita, dok su trojica zarobljeni. Četiri lakše ranjena Svaba uspjeli su pobjeći. Zaplijenjen je 1 šarac, 4 puške, 2 šmajsera, 1 pištolj, 700 metaka, 21 pokrivač, 7 šatorskih krila, 9 šinjela, 8 guma za automobile i još dosta vojničke spremne. U borbi su samo tri naša druga lakše ranjena.

POGUBAN DAN ZA SVABE

3. VIII naše jedinice vodile su u Istri žestoke borbe sa Nijemcima. I brigada »Vladimira Gortana« nanijela je neprijatelju teške gubitke. I odred »Učka« uništio je jedan kamion sa neprijateljskom vojskom, dok je II brigada razorila prugu između Trsta i Buzeta. U toku ovog za Nijemce pogubnog dana izbačeno je iz stroja 229 mrtvih i ranjenih neprijateljskih vojnika. Uništena su 2 kamiona i razorena 2 i po kilometra željezničke pruge. Zaplijenjeno je mnogo oružja i razne spreme.

HRABRI KOMANDANT

Komandant I partizanskog odreda »Učka« odlučio je da se likvidira garnizon u Kanegri i to na jedan riskantan, ali primjieran način. Pošto se obukao u njemačku uniformu, a poznavajući dobro njemački jezik, uputio se prema pomenutom garnizonu sa jednom četom kao osiguranjem. Uspjelo mu je da zajedno sa zamjenikom komandira i jednim puškomitraljescom, koji je nosio »Šarca« uđe u garnizon. Tada je ugovorenim znakovima obavijestio ostale borce da uđu, što su oni i učinili. Garnizon je razoružan i 13 karabinjera, od kojih 4 podoficira, zarobljeno je, a da nije opaljen ni jedan metak. Zaplijenjeno je 11 pušaka, 2 puškomitraljeza, 1 parabela, 10 pištolja, 140 bombi, 9.000 metaka, 22 pokrivača, 14 šinjela i još mnogo razne spreme.

NE DAMO NAŠU RUDU!

Jedna četa III bataljona I odreda »Učka« napala je dne 5. jula rudokop u selu Sekule kod Buja. Naši borci zaplijenili su 275 kg. eksploziva, 2 mašine za paljenje mina, 1 bicikl, 3 pisace mašine, mnogo kancelarijskog materijala i druge spreme. Rudokop je zapaljen kao i sve kancelarije i magazini u kojima se među ostalim nalazila i veća količina nafte. Tako naše hrabre jedinice sprječavaju neprijatelja da iskorištava naša prirodna bogatstva i pljačka našu zemlju.

9. SEPTEMBAR — DAN SLAVE!

Pred godinu dana 9. septembra 1943. digao se je naš narod u Istri na ustanak. Nakon 25 godina neopisivih stradanja i progona svake vrste, ustali su Istrani kao jedan i zbacili sa sebe ropstvo u kojem ih je držala fašistička Italija. Narod Istre pridružio se toga dana otvorenoj borbi svojoj braći u Hrvatskoj i ostalim krajevima Jugoslavije i tako bezdvojbeno izjavio pred cijelim svijetom da Istra hoće da se povrati u krilo Domovine Hrvatske od koje je bila nasilno otrgnuta.

Cijela Istra sprema se da što svečanije proslavi ovaj veliki dan. Pored drugih svečanosti i priredaba vršit će se diljem Istre od 1. do 10. septembra udarničko takmičenje. To takmičenje izvest će se u korist naših partizanskih bolnica, da bi na taj način dali zasluženo priznanje našim ranjenim i bolesnim drugovima, koji su prolili svoju krv i dali svoje zdravlje za slobodu svijuu nas.

Udarničko takmičenje vršit će se po slijedećim tačkama:

1. Sakupljanje lijekova, šećera, meda, maslaca, slatkiša, baškota, ulja, masti, slanine i druge lako prenosljive hrane.

2. Sakupljanje sve upotrebljive robe, odijela, rublja, čarapa i drugim stvari za popaljena sela Krasa, Lipu i ostala od njemačke bande postradala sela.

3. Natjecat ćemo se brojem održanih mitinga, predavanja i brojem prisutnih lica.

4. Po broju ispisanih parola, izvještenih narodnih zastava, izdanih zidnih novina, te zapaljenih kresova u oči proslave.

5. Takmičit ćemo se u skupljanju novca za Narodnooslobodilački fond iz kojega će biti pružena novčana pomoć opljačkanom narodu.

Ovim plemenitim takmičenjem narod Istre će ponovno dokazati da nepokolebivo stoji u ovoj borbi uz svoju Narodnooslobodilačku vojsku pod vrhovnim zapovjedništvom našeg ljubljenog vođe maršala Tita. Sve naše antifašističke organizacije uložiti će sve svoje sile da ovaj udarnički rad što bolje uspije, a naša neu-

morna omladina okupljena u USAOH-u bit će i ovaj puta prva, doprinijet će najviše i dati sve od sebe.

Stefan Vilim

* * *

9. SEPTEMBAR DAN JE PREPORODA ISTRE I POČETAK NOVOG ŽIVOTA

* * *

NEPRIJATELJSKI BONOVİ SU BEZVRIJEDNI

Na teritoriju koji su okupirali Nijemci cirkuliraju u velikim količinama bonovi koje izdaju razne banke i koji služe kao plaćevno sredstvo umjesto novca. To je još jedan način na koji okupator otima narodnu muku i trud, na koji način ekonomski upropaštava naš narod, jer mu za njegov rad i njegove proizvode daje potpuno bezvrijedne papiriće — bonove, koji nemaju nikakove vrijednosti, jer nemaju nikakove vrijednosne podloge.

Stoga ne primajmo neprijateljske bonove, a svoj novac ulažimo u Zajam narodnog oslobođenja za koji jamči naša naarodna država Hrvatska.

F.

NAŠE VOJNO POZADINSKE STANICE

Stalno pritiču naši novi borci iz Istre, Hrvati i Talijani, koji su, čim je istina o narodnooslobodilačkom pokretu prodrla i do njih, uvidjeli da treba da učestvuju u borbi. Naše vojno-pozadinske stanice trude se da budu pri ruci drugovima, dok se ne snađu u našim prilikama. Što će prvo vidjeti novi drug od partizanskog života? Kakav će pojam dobiti o našoj organizaciji? Koliko će steći povjerenja u naše vodstvo? Ti su ljudi dugo zastrašivani neprijateljskom propagandom i potrebno je da osjete kako su ušli u jednu novu drugarsku zajednicu, gdje cio narod ima jednake dužnosti i jednaka prava. Drugovi ulazeći u borbu moraju doznati da ima u partizanskom životu mnogo poteškoća, ali mi im nećemo zato reći: gladuj i ti, jer sam i ja gladovao, zebi i ti, jer sam i ja zebao. Naša je dužnost da im pružimo što više hrane, da im osiguramo što bolje ležaje. Velika je odgovornost drugova koji primaju novo mobilizirane. Njihovo stipljenje mora biti ogromno, ali oni moraju prilaziti svakom drugu sa razumijevanjem, jer će svaki taj borac naučiti na primjerima, a ne na hvalisanjima kako se kod nas živi i radi, a dotle neka osjete, da je naš život zaista drugarski. Na sastancima treba da čuje istinu o novim događajima u svijetu o kojima sigurno malo zna. Neka dozna kako se borba u cijeloj Jugoslaviji raspilamsala i kako su njeni uspjesi i u Istri i u Srbiji, u Hrvatskoj i u Makedoniji veliki. Neka osjeti kako naša borbena pjesma diže duh i uči da prkoseći svim teškoćama svjesno ulazimo u borbu.

D. S.

KROZ ISTRU

SELJANI SV. KATARINE, KOTAR PAZIN POSLALI SU 16. VII OVAJ POZDRAV:

Druže Tito!

Mi narod općine Sv. Katarine već rano ujutro prvo nego sunce vileže, pa se dokle ne zajede, zajedno smo bili na svojoj kampanji. Želi smo šenicu. Staro i mlado, muško i žensko, a i naši otroki nan pomoru aš gledaju na cestu da ti vrazji breki fašistički ne dođu.

Danas kada su naše kampanje već zdenjene parna ti od šenice smo si zeli vremena i potle kad smo finili našu molitvu za mir, složili smo se si pred našu crekav i zapaljenu školu kade držimo prediku.

Zajedno sa našim gospodarskim odjelom se danas spominjemo kako ćemo pobrat po selih šenicu za naše borce. S te naše predike pošiljamo vele pozdrave tebi našem velemlu i jedinemu vođi, i to obećajemo da ćemo dati ča više budemo mogli za našu vojsku va ku su šli si naši muži sposobni za pušku.

NARODNE ŠKOLE

Rano je. Skupljaju se djeca po našim selima i polaze u školu. Manji i veći sa bijelim pionirkama na glavi, sa olovkom i pisankom. Nemaju čitanke niti računice. Neprijatelj nije daleko, moraju uvijek biti na oprezu. Borbeni pozdrav drugarice učiteljice utišava dječji žamor i školska obuka počinje: i, i, ti, ti, o ti, to! Dječji glasovi razliježu se selom, ljudi slušaju, a sa njihovog se lica čita radost. Sretni su što čuju da djeca uče u školi hrvatsku riječ.

SPAŠENO ŽITO

Okolina sela Ližnjana ponosna je na svoga omladinca, koji je doznavši da njemački pljačkaši voze kamionom žito sa jedne štancije u Puli, sa pištoljem u ruci zaustavio kamion. U kamionu se nalazio šofer i njegov pomoćnik, a vozili su 40 kvintala žita. Omladinac je skočio na kamaion i naredio šoferu da vozi do jednoga mjesta, gdje je žito predano NOO-u za našu Narodnooslobodilačku vojsku.

NOVI NARODNI OBIČAJI

Proslava seoskog patrona u jednom mjestu kotara Buje bila je ove godine neobično svečana, jer joj je prisustvovao i jedan odred naše NOV. Mišu su služila dva svećenika u prisustvu mnogo naroda i vojske. U procesiji je učestvovala i partizanska straža. Narod je vrlo zadovoljan što je ovoj narodnoj svečanosti prisustvovala i njegova vojska, tim prije, jer su ovih dana česti upadi pljačkaških bandi u ovaj kraj.

PROKLETI ZLOČINACKI DUH

22. jula upali su banditi u selo Rezance, opljačkali 250 kg brašna, 200 kg pšenice i 1 telca, sve to natovarili na voz i naredili jednoj drugarici da to odveze u Sanvičentu. Vraćajući se na putu su susreli jednog starca od 69 godina koji je išao iz sela Bokordići na mađarčicu i ubili ga.

Žena koja je vozila u grad opljačkanu hranu zadržana je tamo do jutra, a ujutro 7 bandita izveli su je na cestu, izvadili joj oba oka i pustili ju samu.

NESLOMIVI KRAS

Kras je kršan, siromašan kraj, koji je uvijek bio najsiromašniji u Istri. Ali je Kras bogat borbenim snagama, bogat narodnom svijesću da se u borbi za slobodu žrtvuje mnogo. Kras je bogat vjerom u bolju budućnost, u pravedni završetak ovoga rata. Na Krasu nema za neprijatelja ni mlijeka, ni jaja, nema lijepih riječi. Junački narod pun svijesti radi za borbu. Sijeno su kosili starci, a pomagala im malena dijeca, dok su žene sve radile da bi pomogle narodnu borbu.

Neprijateljske horde opet su razbojnički napale na Kras. Popalile su sela: Račja Vas, Rašpor, Trstenik, Dane, Vodice, Klenovčak. Odveli su narod u neprijateljske garnizone, palo je žrtava, opljačkana je stoka i hrana, mitraljirane su čak i crkvice.

Ali će iz spaljenog i mučeničkog Krasa nići jedan bolji život za cijelu Istru, za cijeli naš narod. Jedna drugarica iz popaljenih Vodica zaključuje se ovako: »Mi ćemo još više žrtvovati za našu borbu i osvetiti sa našim sinovima-borcima sve počinjene zločine.«

Narod cijele Istre će učiniti sve da pomogne spaljenim selima Krasa.

* * *

Narod sela Sluma kotar Kras dao je za naše hrabre borce u bolnicu 200 kg brašna i 90 kg šećera. On je ovo brašno i šećer već duže vremena očekivao, međutim smatra da je to više potrebno našim ranjenicima, koji svoju krv daju za narod, za narodnu borbu. Svijest ovog sela, sudeći po ovom velikom doprinosu, tako je visoka da mi možemo biti ponosni njima.

* * *

PODLISTAK »GLASA ISTRE«

ULICAMA RIJEKE

Poslije dugog boravka u šumii, u malim barakama, čudno su mi izgledale asfaltirane ulice, velike kuće, tramvaji i liftovi Rijeke. U njima se odvija život pun opasnosti i teškoće, šverca i bijede ali isto tako rada i borbe.

Na uglu ulice čekao me drug. Uputimo se prema trgu kraljice Jelene. Raspravljali smo o našim organizacijama. Od jednom me moj pratilac gurne laktom »Pazi, Ferrari«... Pored nas je prošao najogavniji fašistički špijun, agent Gestapoa, koji je upropastio stotine poštenih građana Rijeke. Išao je ulicom i tražio nove žrtve. Osjetio sam silnu želju da ga ubijem. »Neće ni ovaj višu dugo« — promrmlja u sebi moj drug. (Imao je pravo: deset dana poslije, junačka riječka omladina sudila je njemu i još četvorici njegovih pomagača). Skupina pijanih Švaba išla je prema nama. Neki su bili izvaljeni u kolima među popljačkanom robom, noge su digli u zrak, derali se iz svega grla i jedan drugome dodavili veliku flašu rakije. Drugi su gurali kola. Išli smo dalje i sustizali na trotoaru debelog švapskog oficira krivih nogu i kratkih hlača, pod rukom je držao neku žensku koja mu je svaki čas okretala svoju crveno-žuto-crno bojadisanu njušku. Skrenuli su u hotel »Reale«. Sjetio sam se njihovih posljednjih letaka u kojima su pogrđnim riječima govorili o našim divnim drugaricama.

Pred jednom mljekarom izgladnjeli ljudi i žene stajali su u dugoj »fili«. Sa flašama u ruci čekali su na red da dobiju četvrt litre mlijeka. Gurali su se i psovali. U to zatale sirene. Već tutnje čelični orlovi. Dva sata ulicama Rijeke nije bilo ni žive duše. Oko podne sirena opet zatauli. Ispačeni ljudi vuku se usijanim asfaltom, otiru znoj i proklinju Švabe. Danas opet neće djeca dobiti ni kaplju mlijeka.

Zurio sam kući. U osam moraju svi biti u svojim kućama. Fašisti i Nijemci su tada mnogo sigurniji: (jutros je opet u via »Valscurigne« prasnula bomba). Prošao sam trgovom, odjednom počnu »iz neba« padati bijeli papiri — naši leci! Ljudi su ih uzimali, skrivali i nosili kućama. Hrabri omladinci opet su sjajno izveli akciju. Sa vrha nebodera pomoću nove sprave bacili su letake.

Sutradan sam bio na nekoliko sastanaka: ... »Drugovi, u prvoj tački dnevnog reda porazgovarat ćemo o političkoj situaciji... Izgleda da će Turska prekinuti odnose sa Nijemačkom.

Ulicom prolazi četa Hitlerovih vojnika — robota. Automatski otvaraju usta. Ulicom odzvanja njihova šuplja pjesma kao udarci sjekire u gnjilji panj. Šest drugova i tri drugarice raspravljaju dalje: »Treba budno paziti na automaše. Zanela i Belašić im šalju direktive. Benussi i Simčić opet su se sastali. Opet nešto mute, a Nijemci ih jasno, ne gledaju krivo«...

Na stotine sastanaka održava se na Rijeci. To su NOO-i, odbori JNOF-a, USAOH-a, AFŽ-a, sastaju se i komisije. O svemu se raspravlja. Treba slati borcima u šumu, treba im osigurati dobre veze za mobilizaciju. I jučer ih je otišlo preko 40. A treba se spremiti i zapreuzimanje vlasti...

To su sve uglavnom novi drugovi Talijani i Hrvati, borba i rad utisnula je u crtama njihovog lica novi izraz ozbiljnosti i enegije. Ali u tom istom gradu vidjet ćete i druge čudne mladiće i djevojke, one šetaju Korzom i, ma kako to izgledalo čudno, raspravljaju o posljednoj kino-predstavi. Švabe ih hvataju kao muhe, dok pred kafanom ližu sladoled ili listaju posljednji »Signal«. Jučer su pobrali dva kamiona takovih na riječkim plažama i odveli u kupaćim kostimima ravno u kasarne. To su nesretnici koji ne znaju za radost našeg rada, za ljepotu naše borbe. To su žrtve Musolinijevih škola. I njima moramo pristupiti i njih treba spasiti.

U jednoj kafani čekao sam druga. Kroz prozor se vidjela velika i pusta riječka luka. Bilo je jugo. Stari nagnjili trabakuli strugali su obalu, u ritmu su se dizali i spuštali. Izgledalo je kao da teško dišu. Usred luke usidren je zardali

brod. Tom istom obalom strujat će uskoro u našoj oslobođenoj Rijeci novi život. Kretat će se vagoni i parobrodi puni materijala. Putnički parobrodi opet će odvoziti ljude, opet će se sa obala mahati bijelim rupcima.

U kafanu upadnu četiri pijana Nijemca. Jednom nije više od 15 godina. Psovali su i tražili vina, zatim povuku stolnjak i razbiju sve čaše. Jedan je svukao hlače i objesio ih na vješačicu. Oficir koji je bio za susjednim stolom nije se usudio reći ni riječi. Zna on da su ih sinoć potjerali iz Lavova i Ankone i da im je svega već dosta. U gostionu uđe skromna djevojka. Iz svoje torbe izvadi jedan omot i daje ga gostioničaru. To je bio novi broj »Il Nostro Giornale«.

Talijani i Hrvati bore se skupa na ulicama Rijeke kao i u jedinicama NOV. Oni već danas neumorno u borbi rade i grade ljepšu sutrašnjicu svome gradu u novoj demokratskoj Jugoslaviji.

Ante Drndić

FRANINA I JURINA

Jur.: Smrt fašizmu, kume Franina!

Fr.: Sloboda našem narodu, Jurina moj!

Jur.: Znaš, propio je teplo, san se dobra spotija, zač još od segutra hodim iz Pule.

Fr.: A da, se domislim, zadnji put si mi reka da ćeš poć u Putlu. Ben povi mi kako si dole pasa i ča je tamo novega.

Jur.: A ča ćeš da ti rečen, krv moja. Brižna ti je naša Pula, a još brižniji Puležani. Ti vražji Nemci ili kako ih oni zovu »njoki« delaju dole vruga. Sad su dali ordin za »sfolamento« i vre su deset mijari judi otpejali.

Fr.: A ča govori narod te molim...

Jur.: Proklinje hi i biži u boške. Svaki dan hi na stotine prihaja u naše file. Mladi judi vide da je borba jedini put spasenja i da će samo tako brzo oslobodit svoj grad od te proklete nemške kuge.

Fr.: A si bija poli onih svojih preteljji ča si reka da hi poznaš?

Jur.: San bija da i poli nji hi san jin stumačija stvar o novom sporazumu između našega Tita i Šubašića. Su štili anke i odluke III zasjedanja ZAVNOH-a i su bili čuda kuntenti z njimi. Valje su pristali za delat i pomoć, a niki su i zmenom prišli.

Fr.: Bravo Jurina, ti si posta pravi pulitičar.

Jur.: Znaš, propijo je dobro da san ša malo doli, toliki nisu bili kapili ono o sporazumu, zač su naši nepreteljji štili sve to drugače prikazat. Ja san jin dokazal da je to vela pobjeda naše pulitike, zač je sporazum storen da pomore našu junačku vojsku, da privuču u borbu i sve one ča dosad nisu virovali, a ča je najglavnije u njemu se priznaju sve pravice ča hi je narod u borbi steka.

Fr.: Jušto si jin reka. A se more još i dodat da je to bija smrtni kolap za izdavicu Dražu Mihajlovića i sve druge narodne nepreteljje ki su štili opet pokorit naš narod i živit na njegov račun. A povi mi sad jeno malo kako judi pasaju za hranu.

Jur.: Teško, brat moj, propijo teško. Ja san bija vajak lačam. Judi i žene moraju se vile ure rivat u filji da bi dobili jedno malo mlaka ili krumpira. Niki dan je bija priša jedan trabakul pun krumpiri za narod. Judi su cilu šetimanu čekali te krumpire, a kad su prišli Nemci su hi vaje šekvestrali i zeli sve za vojsku. Nego znaš ča me je još u Puli začudilo. San govoriča z čuda Talijani ki su svi za nas. Sumi rekli da su oni spoznali kako je naša borba poštena i da se u našim filama moraju i oni borit. Vidiš kako bi se čovik moga prevamat. Ja san na njih prvo sasvim drugače gleda, i hi nisan mogao ni čut ni vidit.

Fr.: Tako su pensali toliki naši narodni judi. Ča ćeš, prvo ti je bija podešta vajak Talijan i fašista i je dela vajak slabo. U hižu su nan prihajali filanci, dacijeri ili koji drugi impjegati, vajak Talijani i vajak fašisti. I tako smo mi pensali da u Istriji i nima poštenih Talijana i sve smo hi mrzili kako fašiste, ki su nan nenesli toliko zla. Ma sada smo se svi mogli uvirit u na-

- šoj borbi kako nismo jušto kalkulali. Pravi Talijani se danas bore z nami i daju živote za slobodu Hrvatske Istrije.
- Jur.: Znan, znan, ter san pozna i ja Budicina i Alda Negnija, to su bili pravi judi i drugovi. Mi je bilo teško za njima kako za bratima.
- Fr. : E, Jurina moj, vidiš, to treba da spoznaju svi naši Istrijani. Mi ne smimo već pustit da naši nepretelji stvore mržnju meju nami. Tako je delala Austrija, a još već fašistička Italija, tako su lagje pokorit cili narod.
- Jur.: Mi smo pod fašistima dosti trpili, ma oni su mučili poštene Talijane ki su bili z nami po pržunima.
- Fr. : Danas moremo reč da su poštene Talijani i pravi Hrvati Istrije vidjeli da njihovi pretelji nisu ni ustaše, ni četnici kj viču na sav glas kako je Istrija hrvatska, a skupa z Nemcima ubijaju naš narod. Njihovi pretelji nisu ni fašisti ki viču da je Istrija talijanska, a svaki dan po Riki, Pulji i drugim gradovima zapiru poštene Talijane i pomažu Nemcima da ih pejaju va Gjermaniju. Oni su spoznali da je njihov spas u slogi i zajedničkoj borbi protiv svih nepretelja.
- Jur.: Mudre su, kume, te beside, i treba hi dobro zapamtit. Sad te neću već zadržavat zač imaš čuda dela, a i meni je kasno, zato Bog i srično ti delo.
- Fr. : I tebi, zrman moj.

SASTANAK G. ČERČILA SA MARŠALOM TITOM I DR. ŠUBAŠIĆEM

Dne 12. i 13. augusta održao je u Italiji gospodin Čerčil konferencu sa maršalom Titom i dr. Šubašićem na kojoj se potpunom otvorenošću diskutiralo o vojničkim i političkim pitanjima. Ovaj sastanak jasno pokazuje kako veliku važnost uživaju maršal Tito, NOV i Jugoslavija u ovim odlučnim časovima.

PREGLED RATNIH OPERACIJA

U Jugoslaviji širom čitave zemlje naša NOV postiže uspjeh za uspjehom. U Hrvatskoj i Slavoniji naše jedinice stalno prekidaju željezničke pruge i uspješno sprečavaju neprijatelja da nam otme žetvu. U Dalmaciji likvidirana su neprijateljska uporišta Siverić i Kistanje. U Srbiji naše jedinice uništile su dva korpusa četnika Draže Mihajlovića, očistile od neprijatelja teritorija između Timoka i Velike Morave i oslobodile gradove Aleksandrovac i Boljevac. U Sloveniji zauzeta su neprijateljska uporišta Sveti Osvald, Krško, Smartno, Gornji Grad, Ljubno i Luče u Štajerskoj, te je oslobođena čitava Savinska Dolina. U Bosni naše jedinice uspješno napadaju na njemačke kolone i željezničke pruge. U Crnoj Gori vode se žestoke borbe sa pet njemačkih divizija i četničko-ustaških bandama. U Makedoniji naše jedinice očistile su od neprijatelja teritoriju između Prilepa i Velesa. Saveznička avijacija potpomogla je operacije naših boraca bombardirajući vojne objekte u Nišu, Prijedoru, Nikšiću i Andrijevići, te saobraćajne linije i neprijateljske kolone u maršu.

Na istočnoj fronti jedinice I. Ukrajinske fronte zauzele su na juriš grad Sandomir, proširile mostobran na Visli na 120 kilometara i prodrle 50 km na zapad. Crvena armija uništava opkoljene njemačke divizije u Baltičkim zemljama i smanjila je opkoljeni prostor zauzimanjem gradova Jakabpils i Madona u Letoniji, te Lepesari i Veru u Estoniji. Sovjetske jedinice izbile su sjevero-zapadno od Marjampola na granicu Istočne Pruske, dok su zauzećem tvrđave Osovjec ugrozile su jugoistoka njemačke trupe koje se nalaze u Istočnoj Pruskoj.

U Francuskoj savezničke trupe, među kojima ima mnogo francuskih jedinica, iskrcale su se na južnoj obali Francuske između Tulona i Kana i formirale neprekinuti mostobran dug 80 km, a širok do 45 km. Saveznici su zauzeli mnogo gradova i sela, među kojima Draginjan, Sen Tropez, Frežis, Brinjol, Gras i Salern. U Normandiji potpuno je potučena VII njemačka armija. Opkoljeno je 11 divizija koje se uništavaju, dok su trupe koje su izmakle iz obruča ugrožene opkoljavanjem koje vrše Amerikanci, stigavši na Seno kod Manta Vernona. Američke je jedinice oslobodile su gradove Orlean na Loari, Vandome, Satoden, Sartr, Šatonef,

te vode borbe u predgrađima Pariza. Francuski partizani su naročito aktivni u Bretniji i Savoiji, gdje oslobađaju gradove i uništavaju njemačke garnizone.

U Italiji vrše se zadnje pripreme za odlučni napad na Gotsku liniju.

DOK SE FRONTE LOME . . .

Dne 13. jula održano je zasjedanje ZAVNO Crne Gore i Boke Kotorske, na kojem je to Vijeće pretvoreno u Crnogorsku Antifašističku skupštinu narodnog oslobođenja kao vrhovni zakonodavni i izvršni organ. Izabrano je predsjedništvo i donjeta izjava o temeljnim pravima i dužnostima građana Crne Gore i Boke.

Dne 2. ov. mj. sastalo se na oslobođenoj teritoriji, u Makedoniji Antifašističko sobranje narodnog oslobođenja Makedonije, koje je donijelo čitav niz važnih odluka.

Politički komitet grčkog narodnog oslobođenja i Komunistička partija Grčke odlučili su da će ući u vladu gosp. Papandreu.

Predsjednik Ruzvelt izjavio je da su se Saveznici sporazumjeli da će Njemačka biti okupirana i u slučaju da kapitulira prije nego Saveznici dođu do njenih granica.

Nakon Maršala Paulusa i još dva njemačka generala zarobljena u Sovjetskom Savezu pozvali su njemački narod da zbaci Hitlera i da smjesta sklopi mir.

Francuska vlada u Višiu pobjegla je pred nadirućim Saveznicima u grad Vitel.

Javlja se sa fronte u Normandiji da je došlo do sukoba između SS trupa, koje se bezobzirno izvlače iz savezničke klopke i redovne njemačke vojske.

SPREMAJMO SE DA DOSTOJNO PROSLAVIMO 9. SEPTEMBAR!

Izdaje: PROP-ODJEL OBL. NOO-a ZA ISTRU

* * *

GLAS ISTRE — Br. 22—23, 8. IX 1944.

OVAJ JE BROJ POSVEĆEN GODIŠNJICI ISTARSKOG NARODNOG USTANKA

9. SEPTEMBAR

Navršila se je godina dana od propasti fašističke Italije. Još su u nama neizbrisive uspomene na onaj veliki dan, kad je zauvijek propala mrska tvorevina razbojstva i mraka. Neizreciva radost obuzela je srca svih Istrana kad su saznali za tu veselu vijest. Zaprastale su prve osvetničke puške po svim brdima, šumama po svim selima i oslobođenim gradovima, orila se naša hrvatska borbeno pjesma. Petokrake crvene zvijezde — simbol slobode, zablistale su na kapama hiljade novih boraca koji su dobrovoljno stupili u redove naše vojske i razoružavali fašističke vojnike i oficire. Na sve strane bježali su i skrivali se fašistički psi i narodne izdajice od straha pred pravednim narodnim sudom. Mnoge od njih zatekla je zaslužena kazna. Svojim jednodušnim ustankom Istra je jasno pokazala da nema te snage koja bi ju mogla pokoriti i otuđiti od hrvatske domovine. Ali danas, sjećajući se tih nezaboravnih septembarskih dana 1943. moramo se sjetiti i onih strašnih godina ropstva. Ne ćemo i ne smijemo zaboraviti kako su fašistički krvnici, da bi pred svijetom pokazali kako je Istra talijanska, ubijali naše seljake koji su došli na izbore, kako su mučili naše narodne svećenike i učitelje, kako su oštkali naše ljude koji su govorili svojim jezikom. Ne ćemo zaboraviti kako su nas vezane vodili u zatvore samo za to, što smo voljeli svoju domovinu. Upamtiti smo dobro kako su njihovi učitelji pljuvali na jezik naših mališana kad bi im u školi pobjegla hrvatska riječ. Pamtimo kako su nam silom htjeli promijeniti hrvatska imena, kako su nam palili naše kulturne ustanove i zatvorili sve naše škole. Našu

muku i znoj pljačkali su na sve načine. Zvali su nas »šćavima« i silom odvodili u pustare Afrike da ginemo za njihovu sramnu »imperiju« i za ludu glavu njihovog Ducea. Svega toga moramo se baš danas sjetiti da bi se još odlučnije borili i naoružali svetom mržnjom, kako bi do kraja osvetili naše pale junake i istrijebili njemačko-fašističku kugu.

Pod zastavom slobode, vođeni najboljim sinom, naših naroda Maršalom Jugoslavije drugom Titom u sklopu federalne Hrvatske i nove napredne Jugoslavije mi se osjećamo danas složniji i jači nego ikada. Našom borbom i radom pokazali smo ne samo fašističkim razbojnicima, već i svima onima koji su nas ugovorom u Rapalu nepravedno odvojili od hrvatske domovine, da smo spremni braniti do zadnje kapi krvi svaki pedalj istarske hrvatske grude. Odluke ZAVNOH-a i AVNOJ-a o prisajedinjenju Istre Hrvatskoj i Jugoslaviji za nas su konačne i nepromjenjive. To smo dokazali u septembru prošle godine općim narodnim ustankom, dokazivali smo to ponovno svakog dana i svakog sata u neprestanoj borbi i radu kroz čitavu proteklu godinu. To ćemo još jednom potvrditi ove godine na godišnjicu našeg ustanka.

* * *

A AKO SE SUTRA MOGUĆE JOŠ NAĐE LJUDI KOJIMA SVI OVI DOKAZI NISU DOVOLJNI I BUDU POKUSALI MEŠETARITI NA RAČUN NAŠIH ŽRTAVA, KRVI I ZNOJA, NEKA ZNAJU DA CEMO IM NEMILOSRDNO ODGOVORITI PLOTUNIMA NAŠIH MITRALJEZA. GORKO ISKUSTVO ĆE IM DOKAZATI DA JE HRVATSKA ISTRA ZAUVIJEK ODLUČILA O SVOJOJ SUDBINI, DA JE POSTALA NERAZDVOJNI DIO HRVATSKE I JUGOSLAVIJE.

* * *

GODINA DANA BORBE I RADA

Danas, kad slavimo godišnjicu istarskog narodnog ustanka i kad stvaramo čvrstu narodnooslobodilačku frontu Istre, korisno će biti da ispitamo što smo postigli kroz ovu godinu. Da li smo se dobro borili i radili i da li smo imali pravo kad smo još u početku govorili da je put slobode Istre put nemilosrdne borbe protiv okupatora.

Kad su u Istri prvi rodoljubi počeli buditi narod i tumačiti mu smisao NOB-e imali su sa svih strana teškoća i neprijatelja. Teško je bilo onda propovijedati istinu. Naši su rodoljubi bili bez saveznika. Čak je engleska i američka javnost bila dugo vremena zavaravana izbjegličkom vladom u Londonu koja je htjela sve naše uspjehe pripisati Draži Mihailoviću. Istarski seljak nije odmah imao povjerenja u naš pokret. Nije ni čudo. Mnogi su ga od toga odvrćali, a sa druge strane dugo godina je bio varan i izrabljivan i teško je bilo steći njegovo povjerenje. Ali naši rodoljubi bili su ustrajni. Oni su znali da je istina i pravda na njihovoj strani i da Istra opet mora doći u krilo hrvatske domovine. Vjerovali su u svoga velikog vođu druga Tita. Da su oni bili u pravu mogu sada da se uvjere i posljednji slijepci i skeptičari. Dosta tje danas proći borbenom Istrom. Njen je narod preporođen, osvješćen, organiziran i spreman da dađe sve za svoju vojsku i da do kraja odbrani zasluženu slobodu. Evo nekoliko rezultata koji jasno potvrđuju našu tvrdnju:

Preko 100.000 Istrana prisustvovalo je raznim zborovima i mitinzima, gdje su uz najveću opasnost i teror neprijatelja svejedno došli da pokažu svoju nesalomivu volju da žele živjeti u novoj Jugoslaviji i otvoreno manifestiraju svoju odanost Maršalu Titu i Nacionalnom komitetu koji su ostvarili njihove vjekovne težnje.

12.000 istarskih boraca u Narodno-oslobodilačkoj vojsci koji su u najtežim uslovima i kroz neprijateljske ofanzive u neravnoj borbi pokazali da su spremni svakog časa dati život za slobodu Istre.

10.000 silom mobiliziranih Istrana u talijanskoj vojsci koji su iz internacije na Sardiniji i Siciliji tražili od Maršala Tita da stupe dobrovoljno u redove narodnih boraca Jugoslavije.

30.000 organizirane omladine koja je spremna na sve žrtve i teškoće i koja već sada kroz svoje organizacije u borbi i radu izgrađuje svoj sretniji život hrvatskoj Istri.

343 narodno-oslobodilačka obora koji po čitavoj Istri već danas djeluju i koje narod priznaje kao svoju jedinu i istinsku vlast.

Preko 6.000 švapskih, fašističkih, ustaških i četničkih razbojnika koji su pognojili svojim poganim lješinama našu nepokorenu i neosvojivu zemlju.

Oko 50 narodnih škola u kojima naša djeca opet uče svoj materinji jezik i u koje dolaze pored svih prijetnji i zločina neprijatelja.

Preko 3.000 komada razne stoke, mnogo vagona žita, svakojake hrane i obuće dao je narod Istre za svoju vojsku osloboditeljicu.

Ove činjenice najjasnije govore koliko je narod povezan u Narodno-oslobodilačkom pokretu i kako je on konačno za uvijek povezoao svoju sudbinu uz federalnu Hrvatsku u federativnoj Jugoslaviji.

I sada, u zoru našeg konačnog oslobođenja, kad naša NOV slavj nove pobjede širom Jugoslavije, kad naši veliki Saveznici i čitav svijet danas priznaje naš pokret i našeg najvećeg sina Maršala Tita za jedinog vođu naroda Jugoslavije, i mi Istrani gledamo već u budućnost. Na godišnjicu velikog ustanka možemo vedra čela reći: Dobro smo se borili, dobro smo radili. Ali naše pobjede i uspjesi neće nas ni časa opiti niti omlitaviti. Postignute pobjede bit će samo podstrek za borbu do kraja, do uništenja svih neprijatelja.

STIPE

* * *

ISTRA IMA DIVIZIJU

Narodno-oslobodilačka borba porobljenog, ali nepokorenog naroda Istre doživljava u ovim sudbonosnim danima svj najveći uspjeh:

FORMIRALA SE 43. DIVIZIJA NOV JUGOSLAVIJE, KOJA JE SASTAVLJENA OD NAJBOLJIH SINOVA HRVATSKOG I TALIJANSKOG NARODA ISTRE.

Ovaj događaj je od ogromnog političkog i vojničkog značenja. Istrani svojom Divizijom jasno odgovaraju svima onima, koji još imaju apetit na našu zemlju. 43. Divizija je garancija da će hrvatski i talijanski narod u Istri uživati tekovine NO Borbe i da im te tekovine više nitko ne će moći oteti.

Ali naša nova Divizija mora biti stalan podstrek za pojačane napore naše zadine. Cijela Istra treba da upućuje nove borce u svoju Diviziju. Nitko ne smije sada ostati kod kuće, jer što snažniji budu naši redovi, to će naša prava biti bolje očuvana. Pozadina treba da napregne sve svoje snage kako bi borci istarske Divizije biti opskrbljeni hranom, odjećom i obućom, a sve to pod parolom: **SVE ZA NAŠU 43. DIVIZIJU, GARANCIJU BOLJE I SRETNIJE BUDUĆNOSTI ISTRE!**

Joža Skočilić

politikomesar Opert. štaba za Istru

* * *

ISTRI MOJOJ!

Izbile su snage iskonske i vrele
U grudima tvojim, što nisu uvele.
Vulkan to bješe iz dubine duše
Kog krvnici silom htjeli su da guše.

Orila se pjesma s mora i Lovrane
Preko Učke-gore, Kastavštine, Klane
Do Pazina grada, Pule i Tinjana
Pa preko Buzeta do Raše, Vodnjana...

Gromkim glasom ti si rekla to svima
Da pokorila se nisi mi trenutak njima.
Ostala si čvrsto — ko deblo od drena
Domaja Hrvatska — predstraža Slavena!

Mlazevi svjetla slobodnoga sunca
Ni časa nam ne će zaslijepiti zjene:
Mi motrimo spremni sa svakog vrhunca
I stražimo budno iza svake stijene.

Stupat ćemo naprijed uperenom puškom
Snažni, složni, smioni i gordi
Poletom novim i odlukom muškom
Za konačni udar Hitlerovoj hordi!

Na dan ustanka 1943. godine

Ante Drndić

* * *

SLAVA IM I HVALA

Mrski tiranin je naoružan i silan zaigrao krvavo kolo klanja i uništavanja svega što je slobodoljubivo, svega što je slavensko. Vidici su bili tamni i našem je narodu prijetila smrt. Ali su naši najbolji sinovi odlučno i gordo ustali da brane svoj narod, da mu izvojuju slobodu. Kroz tamu fašističkih tamnica svjetlucao im je njen sjaj i oni najveći, najdalekovidniji znali su put do nje. Nisu štediti žrtve, nisu čuvali sebe, svjesni da je za bolju budućnost nužno mnogo žrtava, da se za život svoga naroda daje i posljednja kap tople, crvene krvi.

Istarski borci, koji borbom izgrađuju novu budućnost svoje zemlje ne će nikad skrenuti sa puta koji su im pokazali i obilježili svojom dragocjenom krvlju Suran, Svalba, Negri, Budicin i Cetina.

Našoj omladini svijetli su putokazi na putu k slobodi imena Milića, Županića, Olge Ban, Mrakovčića, Dausa i Štemberga. Istra ne će nikad zaboraviti mlade Primorce Ivu Gašparovića, Miru Ban, Nedu Knifić i tolike druge omladince, koji su u njene temelje uzidali svoje cvjetne mlade živote.

Primjeri Fanice Milić, Zite Vlašić i Pjerine Verbanac pokazali su ženama cijele Istre kako se ljubi i umire za svoj narod.

U fašističkim tamnicama još ginu borci za slobodu. Poginuo je John Duiž i poginuli su čitavi redovi izmučenih, pretučenih drugova, koji su znali da se žrtvuju za svoj narod.

Na godišnjicu narodnog ustanka mi se zaklinjemo da ćemo osvetiti naše mrtve drugove, da ćemo radom i samoprijegorom nadoknaditi narodu Istre gubitak najboljih njegovih sinova, da ćemo izgraditi sretnu budućnost djeci našeg naroda, da ćemo plamenom pokretu ustanku cijeloga naroda stići onamo kuda su nas poveljeli naši heroji u slobodnu domovinu Hrvatsku.

* * *

PRED GODINU DANA

Omiljeni komandant I. Istarske brigade »Vladimir Gor-tan« Vitomir Sirola-Pajo, opisuje u ovom članku svoje utiske iz Istre u danima nakon kapitulacije Italije.

Po izvršenom zadatku u Sušaku i Senju odlazim za Istru. Istra je slobodna. Dolaze prvoborci Like, Primorja i Gorskog kotara u Istru da svojim vojničkim i političkim iskustvom pomognu novom i mladom Narodno-oslobodilačkom pokretu Istre. Dolaze i prvoborci Istrani. Pred mene, kao snla nepokorene Kastavštine postavlja se isto taj zadatak. Došao sam u kraj istarskog narodnog mučenika Vla-

dimira Gortana, čije je ime nosio iz pažnje i ljubavi prema narodu Istre jedan bataljon II. Odreda, u kojem sam bio komandant još pred dvije i po godine.

Dolazimo u Istru. Spuštamo se u selo Mune i narod nas sa veseljem gleda. Malo se odmaramo i produžujemo kroz lijepa kraška sela za Lupoglavu koju je sam narod oslobodio od propale fašističke vojske. To je prva naša komanda. Hrvatska zastava sa petokrakom se vije. Dobivamo »veturu« i krećemo u srce Istre — Pazin. Cítav narod od staraca do djece sa partizankama na glavi oduševljeno radi dan i noć. Prekopavaju se ceste, ruše se mostovi i pomaže se svoja nova vojska. Susrećemo narod kako hrli u svoju vojsku stvarajući svoje prve istarske brigade.

Dolazimo u Pazin. U njemu vrvi od života i odmah smo, ulazeći u njega zaključili da je on ponovno, nakon dugih godina, postao središte cijelog života Istre. Tu je između ostalih političkih i vojnih ustanova smiješten Operativni štab za Istru. Ulazim i nalazim svoje stare drugove-borce. Svi oduševljeno pričaju o onome što proživljava narod Istre.

U Operativnom štabu dobivam dužnost komandanta II. brigade, koja se formirala od dobrovoljaca — Istrana. Odlazim u Buzet gdje je bio smiješten štab brigade. Na putu sam ponovno, kao i za cijelo vrijeme mog boravka u Istri u danima slobode, vidio oduševljenje naroda. A II. brigada svakodnevno, još ne potpuno vojnički organizirana i nedisciplinirana, vodila je borbe i oslobađala narod od neprijateljskih garnizona.

Najveći uspjeh naše brigade bio je oslobađanje Kopra i Izole. Banda je htjela pod svaku cijenu držati Kopar, ali pod udarnom snagom mnogih i oduševljenih boraca Kopar je oslobođen. U Koprnu oslobodili smo mnoge drugove i drugarice, koji su čamili u zloglasnom zatvoru. Mnogi od tih drugova ostali su u našim redovima, gdje se još i danas nalaze. Ulazeći u Kopar naša vojska bila je oduševljeno dočekana. Starice su dolazile do naših kamiona i ljubile svoje slovenske i hrvatske zastave sa petokrakom zvijezdom, koje su se ponosno i gordo vijorile.

Jednako je teška borba bila za Izolu. U predvečnje nakon teške borbe ulazili smo u grad gdje nas je narod sa oduševljenom dočekao. Neki su se pod utjecajem neprijateljske propagande bojali da će »ribelli« sve popaliti, popljačkati i poubijati. Ali našim ponašanjem taj je strah naskoro prestao, jer su građani u toj vojsci naskoro prepoznali svoje vlastite sinove.

U velikom zanosu mnogi su Istrani zaaboravili da glavni neprijatelj — njemački fašizam — još nije uništen. Nijemci su odmah uočili kolika im opasnost prijeti ako Istra ostane slobodna. Stoga su početkom oktobra bacili protiv nas jake motorizirane snage. Vodili smo tešku i nejednaku borbu sa mnrskim neprijateljem. Ovdje sam mogao vidjeti visoku svijest i disciplinu istarskih boraca. Naša se brigada probijala uz teške borbe. Premda još naši mladi drugovi nisu bili vojnički izvježbani i privikli načinu našeg ratovanja, ipak su pokazali veliku hrabrost i mnogi su junački poginuli.

Ali mi nismo mirovali. Mi smo danas stvorili od prvih četica, nastalih poslije oktobarske neprijateljske ofenzive, brigade i odrede, koji će još odigrati veliku i značajnu ulogu. Prva je stvorena brigada koja nosi ime velikog narodnog mučenika Vladimira Gortana. Ponosim se što sam prvi komandant ove brigade, koja se sastavljanja od istarskih boraca koji su zadali osjetljive udarce neprijatelju, te punim pravom postali miljenicom naroda Istre pronijevši glas borbenosti čítavog naroda Istre.

U ime boraca i svih rukovodioca naše I. Istarske brigade »Vladimir Gortana« obećajem narodu Istre da ćemo i dalje nastaviti još žešće i odlučnije tući neprijatelja. Pojačanom borbom do potpunog istrebljenja fašizma i narodnih izdajica držat ćemo naše puške u rukama, dok ne donesemo Istri slobodu, mir i sretnu budućnost.

Vitimir Širola — Pajo

SUDBINA ISTRE NEĆE SE ODLUCITI ZA ZELENIH STOLOM!

Donosimo ovaj članak (koji je izašao u »Glasu Istre« broj 2 rujna 1943 godine, koji je još onda jasno odredio naš borbeni i politički stav.

1918! Zvonila su zvona, zviždale sirene, praštali mužari, a ljudi se grlili. Kako i ne bi? Svršeno je sa svim mukama. Sprema se novi život. Svršio je rat! Nikad više neće biti pokolja. Svi će biti sretni . . .

I Istra se radovala novom slobodnom životu. Ali za kratko. Veliki ljudi sa visokim cilindrima i lakiranim cipelama drukčije su htjeli. Oni su pošli u Versaj, Pariz i Rapalo. Na raskošnim banquetima uz zdravice i šampanjac oni su na geografskim kartama ucrtali neke šare. Sudbina evropskih naroda bila je određena. U veselom raspoloženju ljudi sa cilindrima nisu htjeli vidjeti da njihove crte sijeku živa tijela iskrvavljenih naroda Evrope. Oni nisu htjeli vidjeti da će njihovo lakoumno šaranje biti uzrok mnogih potoka krvi, muka i nebrojenih žrtava!

Tako su ovi ljudi jednim nemogućim potezom pera rasjekli i našu hrvatsku domovinu, otkinuli komad njenog živog tijela, bacivši ga kao mesar »žuntu« na balancu talijanskim imperijalistima. Otkinuli su hrvatsku Istru i pola milijuna ljudi bacili hladnokrvno u ropstvo. Nisu oni pitali što želi naš kmet, naš delavac i čitav narod Istre. Tko je to uostalom i vidio da se narod za nešto pita! To je krdo ovaca koje mora slušati — govorili su »Veliki« ljudi. Tako smo mi pripali »majci« Italiji. Izgubili smo pravo na narodnost, jezik i kulturu. Nismo gospodari svojih žuljeva i znojga. Užasno smo izrabljivani.

Danas teku ponovno potoci krvi. Pada mladi naraštaj. Padaju milijuni! Dolaze ponovno sudbonosni dani. Drugi veliki svjetski rat ide svome završetku. Fašistička tiranija pada . . .

Hoćemo li dopustiti da nas opet prevare? Ne! Nikada! I suviše smo prepatili ovih 25 godina, da bi danas mogli mirno čekati, što će drugi o nama odučiti. Prozreli smo slatke riječi naših »prijatelja«. Neće nas više prevariti! Nitko se više neće moći poigrati našom sudbinom i našom slobodom.

U našoj Istri se nešto kasnije nego u ostalim hrvatskim krajevima rasplamtala Narodno-oslobodilačka borba. Ali baš zato ćemo sada udvostručiti naše napore. Mi ćemo u potpunosti koristiti bogata iskustva, pogrješke i uspjehe našeg hrvatskog naroda i ostalih bratskih naroda Jugoslavije u njihovoj divovskoj borbi za slobodu. Okupljajući sve prave rodoljube bez obzira na stalež i političku pripadnost, mi ćemo još u klici suzbiti svaki pokušaj narodnih neprijatelja, da ometu našu borbu i našu slogu.

Nemogući i umjetni zid, koji su postavili kroz našu hrvatsku zemlju, ruši se. Ruše ga mladi istarski borci, koji svakog dana stižu u svoju narodnu vojsku. To je najbolje jamstvo naše slobode a usput i odgovor »Istrie italianissime« kako je nazivaju Musolinijevi i Badogliovi fašisti.

Kroz usta svojih mladih boraca danas cijela Istra polaže zakletvu:

»NE ĆEMO PUSTITI PUSKU IZ RUKU SVE DOTLE DOK I POSLJEDNJI OKUPATOR NE BUDE ISTJERAN IZ NAŠE ZEMLJE!«

Danas je naš put — borba, naš cilj — sloboda! Nitko nas od toga ne može odvratiti!

I zato se baš više ne može ni ponoviti velika nepravda 1918 godine.

Ovog puta neće o našoj sudbini odlučivati ljudi u cilindru za zelenim stolom, već mi sami svojom borbom, svojom snagom i svojom sviješću!

Vladlen

* * *

DANAS GODINU DANA NAKON ŠTO SE CIJELA ISTRA DIGLA U BORBU PROTIV ZAVOJEVACA; DANAS POSLIJE GODINA DANA TEŠKIH BORBI, NEOPISIVIH PATNJI I VELIKIH POBJEDA; DANAS, KAD NAM JE POTPUNA SLOBODA NA DOHVATU, PONOVRNO IZJAVLJUJEMO PRED CIJELIM SVIJETOM,

PRIJATELJIMA I NEPRIJATELJIMA, ČVRSTO I NEPOKOLEBIVO: NEĆEMO VIŠE PROTUNARODNIH UGOVORA ZA ZELENIM STOLOM, NEMA TE SILE KOJA BI ISTRU MOGLA ODVOJITI OD MATERE ZEMLJE HRVATSKE. ORUŽJEM SMO STEKLI SVOJU SLOBODU, ORUŽJEM CEMO JE BRANITI PROTIV SVAKOGA KO* BI POKUSAO DA NAM JE PONOVRNO ODUZME!

* * *

Suza, koja hlapi već dok pada,
Pričaše nam o njoj. — Ali sada
Teče sok što nikad se ne briše:
Povijest Istre sad se krvlju piše.

Vladimir Nazor

POČETAK NARODNE BORBE U ISTRU

Oko polovice prošlog stoljeća u bivšoj Austro-Ugarskoj hrvatski i slovenski seljak Istre počeo je da se budi u nacionalnom i socijalnom pogledu. Prvi seljački sinovi izučili se, doduše u tuđem jeziku, ali ostadoše vjerni svome narodu. Veliki seljački sin biskup Dobrila započeo je silni i plodonosni pokret za podizanje istarskog sela. Ova borba nosi u historiji Istre ime narodnog preporoda. Brojne čitaonice, prosvjetna društva, gospodarske organizacije, novčane posujilnice, stotine narodnih škola družbe Sv. Ćirila i Metoda, zatim hrvatska gimnazija u Pazinu, niža realna gimnazija u Opatiji, obrtna škola u Kastvu i učiteljska škola u Koprnu, dokaz su njegove nacionalne snage i njegove svijesti. Pučka štampa i »Naša sloga« naročito preko omiljenih tipova istarskih seljaka Franine i Jurine podučavali su narod. Sve je to vrlo značajno, jer je izvojevano u žilavoj borbi s vlastelom, trgovcima i birokracijom. Vođe cijelog ovog pokreta bili su Laginja, Mandić, Spinčić, Trinajstić, Kurelić i drugi mlađi politički radnici.

Najbolji dokaz faktične snage naroda u Istri su politički izbori za austrijsko carevinsko vijeće godine 1907. U tim izborima od 60.000 glasova 40.000 je bilo za hrvatske i slovenske kandidate, a 14.000 za talijanske, dok je ostali dio hrvatskih i talijanskih glasova otpao na socijalističke stranke i kršćanske socijale. Svijest slavenkog elementa pokazuju i statistički podaci g. 1910. kad su u Istri od 8 kotareva imali Talijani samo u dva apsolutnu većinu i to u Rovinju i Poreču. Od 1910. god. unaprijed pa sve do Sarajevskog atentata osviješteni istarski seljak vođen od svojih prvaka držao je ispod gradića koji su bili u talijanskim rukama velike narodne tabore na kojima su sudjelovale mase seljačkog puka. Te skupštine sačinjavahu osobito lijepu tradiciju narodnog preporoda u Istri. To su bile smotre narodne vojske, koja je osvajala istarske općine iz ruku feudalaca. Cijela istočna, srednja i veliki dio južne Istre dobiše hrvatsko lice, a tuđinstina se je povukla u gradiće zapadne obale.

Za vrijeme svjetskog rata austrijska je vlast počela preko svojih žandara uništavati sav herojski napor od 5 decenija podizanja Istre. Narod je pozvan pod oružje, a inteligencija je pozatvarana. Obustavljen je i naš istarski list »Naša Sloga«.

Poslije rata istarski narod je očekivao čas svoga oslobođenja, ali zorom 12. XI 1920. prorio se je Istrom tužan glas da je narod Istre izdan. Rapalskim ugovorom Istra je pripala Italiji. Ondašnji talijanski ministri dali su časno obećanje da će narodu biti zajamčena sva prava. Međutim bilo je jasno da su to prazne riječi, jer nije bilo nikakvih pismenih obaveza za slobodu jezika, narodnih škola i kulturnih udruženja. Napušten od svih i pozivajući se na Vilsonove tačke narod Istre htio je plebiscitarno da pokaže cijelom svijetu svoju nacionalnu snagu prilikom parlamentarnih izbora, koji su bili u Italiji raspisani g. 1921. Uredbom o izborima bilo je hrvatskom stanovništvu dozvoljeno da bira svoje zastupnike. Potpuno organizirani sa znakom lipovog lista na već popunjenim iskaznicama došao je narod Istre na izbore, ali mu nije bio dozvoljen ulaz na biralište. Karabinjeri i finansi upotrijebili su vatreno oružje i narod se je morao povući ranjen i krvav svojim kućama.

Kad je fašizam preuzeo vlast u svoje ruke počeo je sprovoditi bezobzirni i sistematski plan da hrvatskog naroda u Istri milom ili silom nestane. Najprije su počeli paliti narodne domove. U Pazinu, Puli i Trstu su ljude bacali žive sa spratova na ulicu. U Pazinu su barbarski provalili u hrvatsku gimnaziju i spalili na lomači hrvatske knjige. Počela je pljačka novčanih zavoda, posujilnica, čitaonica i svih kulturnih ustanova. Iz crkava je izbačena hrvatska riječ, imena su mijenjana u talijanska, pa je čak i na nadgrobni spomenicima morao biti mijenjan hrvatski tekst na talijanski jezik. Hrvatskih je škola nestalo, a seljak bez svojih vođa, koji su bili protjerani i zamijenjeni fašističkim porobljivačima, bio je prepušten sam sebi i ekonomski uništavan ogromnim poreskim i taksenim nametima. Siromašniji seljak ostajao je bez kuće i postajao je kolon na vlastitoj zemlji. Ali uz svoje skromno ognjište sačuvao je taj seljak 25 godina živi hrvatski duh i izdržao je uvjeren da će i za njega osvanuti dani slobode. Za to je narod tako oduševljeno dočekao početak Narodno-oslobodilačke borbe u Istri.

Edo Drndić

* * *

PROSVJETOM SLOBODI

Uporedo sa oružanom borbom koja se vodi širom naše domovine za opstanak, slobodu i jedinstvo jugoslavenskih naroda, naš narod izgrađuje i podiže svoju narodnu prosvjetu. To se naročito opaža u Istri od kako je narod stresao sa sebe okove fašističkih imperijalista. Dižu se Istrani iz tmine neznanja i stvaraju hrvatske škole, ognjišta naše narodne prosvjete.

Divno je ući u te škole i slušati male pionire s kolikom voljom uče svoj materinji jezik. Učiteljice i učitelji svjesni svoje velike dužnosti ulijevaju u ta mlada srca ljubav prema domovini, prema slobodi. Svi su oni prošli kroz fašističke škole i osjetili što to znači biti nacionalno potlačen, što to znači ne smjeti učiti na slatkom materinjem jeziku.

Putujući po selima Istre svagdje nailazim na male pionire koji zapitkuju: »Drugarice, kada će i kod nas započeti škola? U susjednom selu je već otvorena.« I dječja se želja za hrvatskim školama sve više ostvaruje.

Danas, godinu dana nakon što je narod Istre ustao da se oslobodi od morskog osvajača, imademo u Istri preko 40 hrvatskih škola, a naše narodne vlasti, naši NOO-a spremaju planove za otvaranje novih škola, dok se štampa nova hrvatska početnica za naše male Istrane.

Do sada su održana tri kursa za narodne učitelje koje je polazilo preko 50 drugova i drugarica koji će stečena znanja prenositi mladim istarskim Hrvatima. Ovi će se kursevi i dalje održavati, jer se osjeća velika potreba za narodnim učiteljskim snagama.

Danas, kada cijela Istra bukta plamenom narodnog ustanka i kada se naci-fašistička zvijer goni iz naše zemlje, nestaje sa njome mrak i neznanje u kojem je fašizam držao hrvatski narod u Istri i naša omladina počinje živjeti novim životom.

Naša narodna prosvjeta je također moćno oružje kojim se Istrani bore za svoju slobodu, koja se rađa u jeku narodno-oslobodilačke borbe.

* * *

NARODNA DRŽAVNA VLAST BRINE SE ZA UKLANJANJE NEPISMENOSTI I PODIZANJE NARODNE PROSVJETE, TE OSIGURAVA SVIM GRAĐANIMA BESPLATNO PROSVJEĆIVANJE.

(Iz Deklaracije ZAVNOH-a o osnovnim pravima naroda i građana demokratske Hrvatske)

SKORO 2,500.000 STRANA ŠAMPANIH U ISTRI

Kada čitatelji budu čitali ovaj dvobroj »Glasa Istre« posvećen velikom danu istarskog narodnog ustanka, malo će koji od njih pomisliti koliko je truda i muke trebalo dok se uspjelo izdavati slobodne novine pisano u Narodno-oslobodilačkom duhu.

U tom radu Propodjel Oblasnog NOO-a i njegove tehnike nailaze na poteškoće koje na prvi pogled izgledaju nesavladivima.

Prvo treba nabaviti sav štamparski materijal i strojeve iz gradova u kojima neprijatelj vrši strogu kontrolu baš nad tim materijalom u nadi da će onemogućiti našu slobodnu i borbenu štampu. Zatim treba taj materijal dopremiti kroz neprijateljske zasljeđe u naše tehnike, u kojima drugovi obavljaju svoj naporni rad pod zemljom, gdje nema ni zraka, ni svjetla ni prostora. Često su drugovi iz tehnike morali pred neprijateljskom ofenzivom prenositi strojeve i materijal da bi par sati nakon toga ponovno štampali listove i letake u kojima se pozivao narod Istre u borbu.

Ali visoka borbena svijest drugova i jaka organizacija uspjavaju da svladaju sve neprilike i poteškoće i naš Propodjel može sa ponosom da ukaže na do sada obavljenu rad.

SKORO DVA I PO MILIJONA ŠAMPANIH STRANA IZDAO JE NAŠ PROPODDEL U OBLIKU NOVINA, BROSURA, LETAKA, KARIKATURA I PAROLA.

Pored omiljenog »Glasa Istre« koji je postao pravo narodno glasilo, redovito izlazi list za istarske Talijane »Il nostro Giornale« i »Lottare« za talijanske borce u NOV. Naše žene imaju svoju »Istranku«, dok omladina izdaje svoj list »Jedinstvo Mladih«. Oba ova lista izlaze i na talijanskom jeziku. Oko 40 brošura i mnoštvo letaka na oba jezika raspravljalo je suvremena pitanja i ukazivalo našem narodu ispravni put naše borbe. Propodjel NOO-a za Pazin, Buzet i Pulu, koji također imaju svoje tehnike izdaju redovito »Vijesti« te brošure i letake, a u okrugu Pula izlazi pored toga list »Naša Borba« na talijanskom jeziku.

Ali naš Propodjel ne će se zadovoljiti postignutim uspjesima, već će svim silama nastaviti svoj rad na širenju i poboljšavanju naše štampe, koja ukazuje narodu Istre jedini ispravni put slobodi i sretnijoj budućnosti.

Dr. F. O.

* * *

ZADACI NA POLJU ZDRAVSTVA

Od ljeta 1944. Istra se nalazi u jeku Narodno-oslobodilačkog rata. Prošlo je godinu dana borbe, žrtava i rada i danas možemo sa ponosom ustanoviti da je narod Istre stvorio narodnu vlast koja u praktičnom radu dokazuje ono što i mora da bude: organ narodne vlasti i čuvar narodnih interesa.

Uvjereni u potrebu uske saradnje između vojske i narodne vlasti, razmotrit ćemo sanitetske probleme u vezi sa praktičnim ostvarenjem postignutim u godinu dana.

Danas, iz vojnih razloga zamijenit ćemo statističke cifre sa primjerima požrtvovanja i heroizma.

Majke i sestre naših hrabrih boraca, vi možete biti mirne za sudbinu vaših ranjenika! Oni koji su natopili krvlju našu zemlju u borbi za oslobođenje Istre ne ostaju na milost i nemilost neprijatelju. Crveni Križ pruža im prvu pomoć, a na ramenima svojih drugova dolazi ranjenik u naše bolnice, mjesta liječenja i odmora.

Darovi, pisma zahvalnosti i udivljenja upućenima ranjenicima, mali paketi sa medikamentima koja su skupili naši pioniri i veliki paket koji su plod rada masovnih organizacija dokaz su naše organizacione i borbene sposobnosti. Naše omladinke ne samo da šalju darove i pisma našim ranjenicima, već prenose ranjene drugove satima daleko ne obazirući se na mitraljeska zrna koja im zvižde oko ušiju. Istra neće zaboraviti hrabre omladinke iz Labina koje su poginule htijući da spasu mrtva tijela naših boraca, da ih neprijatelj ne bi iznakazio.

Borci Crvenog Križa naših brigada i odreda, izgrađuju se danas na fronti da bi mogli sutra biti u pozadini pioniri rada na polju civilnog zdravstva.

Naši NOO-i našli su se pred teškim zadacima na polju zdravstva uslijed rata i neprijateljske okupacije. Kao zadatak postavlja se uređenje civilne zdravstvene službe. Na tom polju treba sve iznova izgrađivati, jer naš narod nema povjerenja u neprijateljske zdravstvene institucije zbog nepremostivog jaza koji je postojao između naroda i fašističkih vlastodržaca. Zdravstveni odjel NOO-a i vojni sanitet postaju centar u koji se stiču sve snage koje rade na stvaranju i pripremanju novog narodnog zdravstva u Istri.

Ciro Raner
vojni ljekar I. Brig. »VI. Gortana«

* * *

ČUVAJMO SE TIFUSA I GRIZE!

Trbušni tifus i griža (dizenterija) zarazne su bolesti — to znači da se prenose klicama, koje te bolesti prouzrokuju. Te se klice nalaze u izmetinama (blatu i mokraći) onih ljudi koji boluju od tih bolesti, odnosno koji su te bolesti nedavno preboljeli. Nečistoćom se te klice prenose s bolesnog čovjeka na zdravog i na taj se način bolesti šire. Katkada mogu se te bolesti prenijeti i pitkom vodom, ako se voda zagadi izmetinama.

Da bi spriječili širenje tih bolesti, treba da najviše pazimo na čistoću u kući oko kuće i na svoju vlastitu čistoću.

Moramo nastojati da nam i štale i dvorišta budu uredna. Neka nam gnoj ne bude razbacan po dvorištu, a gnojnica se ne smije razlijevati po selu. Zahod mora biti pokriven, a blato u zahodu ne smije biti otkriveno da po njemu pasu muhe, čepnkaju prasci i kokoši. Takav zahod je opasan, jer je leglo bolesti. Ako nemamo zahoda, ne smijemo ostavljati naše blato svukuda, nego treba negdje nedaleko kuće iskopati jamu i svaki put nakon obavljene nužde zasuti blato zemljom, kako muhe ne bi mogle doći do njega i prenašati dalje nečist i bolest.

I tifus i griža bolesti su prljavštine, nereda i neznanja. Sa malo truda i dobre volje možemo spriječiti njihovu pojavu i širenje — stoga svi svijesno u borbu protiv tih bolesti.

* * *

KUHAJMO VODU ZA PICE

Nastala je suša i malobrojni izvori i male cisterne su presahle. Narod je prisiljen da uzima za sebe i stoku vodu iz blatnih lokava koja je nezdrava i često vrlo opasna za zdravlje ljudi.

Nije dovoljno da se ta voda pomiješa sa nešto octa, jer smo time samo popravili njen ukus, ali ona i nadalje sadrži u sebi sve klice i uzročnike raznih bolesti i zaraza.

Zbog toga treba vodu najprije procijediti kroz čistu platnenu krpu, a zatim prokuhati. Tek ohladnjelu prokuhanu vodu možemo piti, a da joj popravimo ukus možemo joj dodati nešto vinskog octa.

Dr. Gradišnik

* * *

KROZ ISTRU

NACIONALNOM KOMITETU OSLOBOĐENJA JUGOSLAVIJE

11. VIII 1944.

Šaljemo plamene pozdrave mi seljanke sa djecom i nekoliko staraca iz našeg poklanog i popaljenog sela Sajine, kotar Pula.

Čvrsto se zavjetujemo da ćemo i dalje nastaviti borbu protiv krvavog neprijatelja ubojica naših porodica, da ćemo i dalje pomagati NOV sa svim našim

snagama do konačnog sloma razbojničkih hordi. Molimo Nacionalni komitet da pospješi povratak naših sinova, koji se još nalaze kao zarobljenici u Italiji, kako bi se i oni mogli boriti u redovima NOV i POJ.

Narod sela Sajine

* * *

NAROD SVOJOJ N. O. V.

U deset dana kampanje u kotaru Pula za našu NOV narod je dao sjajne dokaze svoje svijeti i ljubavi za naše borce. Dobrovoljno je sakupljeno 396 goveda, 376 ovaca i 600 kvintala žita. Samo jedno malo selo ovog kotara dalo je 7 volova i 3500 kg. žita. Jedna drugarica kojoj su banditi zapalili kuću dala je ipak svoju posljednju ovcu našoj vojsci, jer se u njoj bori i njen sin da osveti naše uništeno gospodarstvo.

* * *

Kotar Kras koji je od početka narodnog ustanka vrlo mnogo žrtvovao za našu borbu i dao ogromne količine hrane našoj NOV, danas je popaljen i uništen, ali na kotaru Kras i danas narod dočekuje svoju vojsku rado, dijeleći s njom sve ono što ima.

U godinu dana borbe narod ovog kotara dao je za našu NOV 18.150 kg krumpira, 2.248 kg fažola, 1.285 kg sira, 852 kg riže, 5.090 jaja, 723 kg brašna, 580 kg pšete 350 kg masti, 537 kg suhog mesa, 128 lit ulja, 15.418 obroka i 1.748 kg razne druge hrane. Osim toga dao je 53 krave, 223 ovce, 461 par šlapa, 827 pari čarapa, 114 deka i mnogo drugih odjevnih predmeta. Naša vojska a i cijeli narod Istre zna kako je junački Kras mnogo žrtvovao za borbu i znati ćemo pomoći kad dođu dani ponovne izgradnje naših porušenih domova.

* * *

BORBA U POZADINI

Na Čepiću na napuštenoj zemlji koju su ranije iskorištavali fašisti izvršena je žetva na kojoj je radilo 1.460 ljudi. Pokošeno je 694 kvintala djeteline, posijano je 4 hektara kukuruza i zasađeno 12.700 kom. kupusa i barbete.

* * *

Na kotaru Labin izgrađena je peć za kuhanje soli. Isto takva peć biti će izgrađena u Plominu.

* * *

U neka sela kotara Labin uvedeno je u zadnje dane električno svjetlo.

NONICA ZA NAŠU ŠTAMPU

Jedna starica poslije mitinga u Peroju prilazi drugu koji je razgovarao sa narodom. Počela je da se ispričava što nema ništa da dađe za naše borce, ali bi htjela dati svojih 60 lira za »kartu« da bi se štampale vijesti i druge pametne stvari i da se javlja narodu kako naši sini saki dan ruše grube breke ki su nan hteli zet jeziki naših otaca.

* * *

JEDAN SVECENIK PIŠE

Vidio sam ovih dana radne čete. Neko nesretnoj ženi kojoj su odveli muža požele su radne čete polja i uradile sve što je potrebno na zemlji. To je znak ljubavi, to je ostvarenje Isusovih riječi: jedan za svi — svi za jednoga. U četama naše NOV strogo su zabranjene kletve, krađa, zločin i bludnost. Naše drugarice pred malo vremena na svojoj Oblasnoj konferenciji molile su, jer ih je tamo dočekala

služba božja i svećenik, koji je blagoslovio III. bataljon II. Istarske brigade. Radne čete pomažu potrebnima, partizanski liječnici vrše besplatno njegu bolesnih, NOO-i dijele potpore u novcu, u živežu onima kojima je nužno dati. U partizanstvu je progonjena sebičnost, živi kršćansku ljubav.

* * *

AKCIJE NARODA

U selu Ližnjanu čule su naše drugarice kako se šverceri dogovaraju da će doći sa seljačkim vozom i nešto švercatj. One su pošle na »položaj«, zaustavile su voz i zaplijenile 2 i pol kvintala krumpira sa konjem i vozom. Tu je hranu razdijelilo seoski NOO narodu.

* * *

U Volovskom naši su drugovi ušli u jednu garažu za autobuse. Skinuli su gume sa kotača te zapalili autobuse. Troje ogromnih kola izgorilo je, a njemačke »vlasti« došle su samo da konstatiraju ogromnu štetu i nije im ostalo drugo nego da slegnu ramenima.

Oni ne mogu da spriječe akcije naših drugova, niti mogu da nadoknade ono što je uništeno.

* * *

POMOGNIMO NARODNO — OSLOBODILAČKU VOJSKU!

Podlistak »Glasa Istre«

SJEĆANJE NA LANJSKI 9. SEPTEMBAR

U Gologorici naiđem na veću skupinu seljaka. Iz njihovog živog i veselog razgovora kao i radoznalih upitnih pogleda, koje su na mene upravili osjetio sam da se mora raditi o nekom važnom događaju.

»Zdravo drugovi, što je novoga?«

»E, druže, vejele su novosti, ti ih sigurno i znaš, Italija propala...«

U prvi sam mah mislio da se radi o uobičajenim alarmantnim vijestima, ali ljudi oko mene stadoše me uvjeravati: Taj i taj bio je kod toga, koji ima radio i čuo... »Njihovo razlaganje prekine jedan veseli mladić, vičući i pjevajući: »Ljudi, pala je Italija!« U ruci je imao posljednje vijesti. Čitao sam zapovjed Badoglia: »Sklopili smo primirje sa Engleskom i Amerikom...« Malo se zamislim. Oko mene sve više ljudi. Djevojke i momci igraju kolo, ori se pjesma. Ali trebalo je odmah nešto poduzeti i kušati sreću. »Drugovi, kažem, pokupite lovačke puške, poći ćemo razoružati karabinjere u Cerovlju. U susret je dolazio drug Mate »Kabalero« sa 40 novomobiliziranih drugova koji su bili spremni za Gorski Kotar. Svi skupa krenemo prema Cerovlju. U međuvremenu stiglo je još 160 novomobiliziranih Labinjana. Dobili smo još nekoliko pušaka. Sa drugom kurirrom Marokićem, koji je najbolje poznao Cerovlje, stvorili smo plan za tu akciju. Održao sam novomobiliziranim kratak govor o novoj situaciji i razjasnio našu namjeru. Pozvali smo dobrovoljce koji žele s nama u akciju na Cerovlje. Javili su se mnogi, ali dovoljno je bilo 40 ljudi, jer nismo imali više oružja, a i ono koje smo dobili bilo je vrlo starog tipa i prilično zarđalo. Putem do Cerovlja pozdravljali su nas oduševljeno omladinci koji su htjeli također s nama, a omladinke su nam mahale rukama i dovikivale »srićno«. Noću smo se šuljali tihim partizanskim korakom do Cerovlja. Tu smo se raspodjeliili prema već stvorenom planu. Ali dok smo se mi raspoređivali u grupe koje će iz zaklona pucati na kasamu, i dok smo kombinirali kako će jedan seljak iz Cerovlja na trik iznudit karabinjere da otvore vrata kroz koja ćemo nas četvorica (ja, Marokić, Janko i još jedan) jurnuti, opaziše nas karabinjeri i otvoriše vatru na nas. »Pali, povikasma, i vatra iz nekoliko karabinki i ostalih pušaka i revolvera prospe se po prozorima i vratima kasarne. »Predajte se!« viče Mrakovčić, ali oni i dalje praše parabelama i mitraljezima preko nas. »Juriš« zagrmismo i zadnji metci našeg oru-

žja lete u prozore. »Prestanite pucati« povikasmo ponovno. »Predajte se, povećem, dajemo vam časnu riječ da ćemo vam poštediti život, u protivnom slučaju ćete poginuti!«

»Predajemo se« javi se pokorno brigadijer i vrata se kasarne otvore. Kao bura provalimo unutra. Odbacujemo zarđale puške i »rankune« i hvatamo karabini- jerku pušku, bombe i revolvare. Čude se karabinijeri toj našoj vojsci i pitaju nas gdje su nam »regularni« bataljoni... Kasarna je međutim već očišćena. Puške, bombe i revolveri u našim su rukama. Pobjedonosno izlazimo iz Cerovlja. Svuda se orij pjesma. Tako od Lupoglave dopire jeka pucnjave. To su naši: Vladlen, Tonic, Rašpor... Oni razoružavaju Roč, Buzet, Lupoglav... »Živjela sloboda!« »Živjeli naši« — kliče se sa svih strana, sa svih prozora kuća kraj kojih prolazimo. Jedna grupa oružanih ljudi krenula je na stanicu da razoruža stražu, a mi ostali uputimo se prema Marečićima. Videći nas ljudi oboružane onim istim oružjem koje je na njih do jučer pucalo, pomamiše se od veselja. Dolaze nam u susret žene i djeca, nose nam hranu, vino, šunke... U to stiže kurir sa punkta 0/1, nosi pismo druga Vlaglena (Ljube Drndića). Otvorim i čitam: »Razoružali smo Lanišće, Tonic (Ante Cerovac) juriša na Roč, učini što možeš, doći ćemo i mi brzo da ti pomognemo razoružati Pazin.« Sa svih strana pristižu nove mase naroda. Na mnogima se vide paralizanke sa crvenim zvijezdama. Vijue se narodne zastave. Ljudi se grle i pjevaju: »Još Hrvatska ni propala, dok mi živimo...« Jedna starica otire suze radosnice. Javljuju se sa svih strana novi dobrovoljci da odu na Pazin. Oko nas se okuplja sve više i više naroda.

»Hajdemo, drugovi, razoružat Pazin!«

Joakim Rakovac

ZIVIO SEPTEMBARSKI ISTARSKI NARODNI USTANAK, DOKAZ NAŠE SNAGE
NEPOKORENE NACIONALNE SVIJESTI!

ZIVJELA NEPOKORENA ISTRA I NJENI PRVI BORCI ZA SLOBODU!

Franina i Jurina

JURINA: Zdravo, zrman moj, ča bi reć da si danas tako kuntenat?

FRANINA: O, čovik moj lipi, kako neću bit kad je sutra naša najveća fešta, dan našega povorka, najlipji i najslavniji dan kad smo se zdigli i dižarmali mijare talijanskih soldati, dan u kojien je propala fašistička Italija.

JURINA: Aj i je propijo gušt pensat na one lipe dane slobode. Se domisliš kako su fašistički breki bižali i kako je narod bija srićan. A promisli ča će sve sad bit kad se zavajk oslobodimo.

FRANINA: Velo će to bit veseje za naš izmućeni narod, a i za nas će to bit najlipji dan života, zač će nam on najboje dokazat da smo pejali po praven putu naš narod i vajk mu govorili istinu. Kroz ovo lito dan naš se je narod preporodija. On danas zna da u njemu samemu leži najveća forca i da ga niki ne more pokorit ako je on složan.

JURINA: Ovo lito dan naše svete borbe more najbolje odpriti oči svima onima ki dosad nisu unju virovali. A si vidija, Franina moj, ča se sve to po svitu dogaja. Francija će za koji dan bit oslobođena i s ovega drugoga kraja su došli do nemšega konfina.

FRANINA: Znaš kako ti je, zrman moj, kad se počinje rušit onda se ruši i kad hiža gori iz nje biže svi. Tako je i Rumunija iskala mir. Je videla da se prid forcin ruske vojske nič ne more. Naši ruski brati su vre na Dunavu i su žbarkali u Rumunjsku. Još par stotin kilometri i će bit na našem sonfinu.

JURINA: Hodi simo, krv moja lipa, da te zagrlin. Još ću ti povidat jenu stvar koju niki ne zna. Znaš, san skrija petsto litri dobrega muškata. Nemci ga ne moru nikad pronać. Kume mo, ma ćemo toćit na dan slobode, a ćemo i tancat i kantat da se sve okoli ruši.

FRANINA: Sve je to lipo, dragi moj Jurina, ma sad nimam vrimenta za pensat na takove stvari. Ne smiš nikad zabit da potpuno more pobjedit samo oni ki se ne da zaslipit od preranega veseja, ki do kraja zdura u borbi i na kraju

oni ki dobro pozna sve javne i tajne nepretelje i zna unaprid njihove planove. Takovih nepretelji imamo i mi još dosti, a ti znaš da mačak najraje skoči na čovika kad ga zapreš u kamaru iz koje ne more pobić ni kroz vrata ni kroz puneštru.

JURINA: Ma ča hi je još ki bi stili ča smutit.

FRANINA: Hi je da, brat moj, i to lipa kompanija. Su spoznali da u našoj oslobođenoj Istriji neće već moć pit narodu krv. Zato se oni danas skupljaju po Istriji, a najveć u Riki i Puli, kadi delaju nlike »komitate« koji bi imali dočekat naše Saveznike i stili pokazat svojim lažima kako je Istrija talijaska i . . .

JURINA: Čaaaa . . ., ča to govore da je Istrija talijanska! Prokleti gnusni štakori! Po majku ćemo im vaje pokazat s kim imaju posla. Čemo hi zasut još danas bombami u njihovim škujama kadi su hi njihovi gospodari skrili. Čemo jin satrat i korin i sime. Vražje blago nepoštено, bi stili forši da još budemo »ščavi« da nan krađu našu muku i da nas muće po pržunima. Ma sve in je za nič! Ovega puta ćemo mi destinat o našoj zemlji. Za nju su dali živote naši najbolji sini. Za njenu slobodu i danas dajemo živote i teško onemu ki bude prova da nam u nju takne.

FRANINA: Tako, tako je, Jurina moj, mi naše puške ne ćemo hitit sve do one ure dok i zadnji bokunić naše Istrije ne bude u konfinima naše nove Jugoslavenske države.

JURINA: Ma znaš da tribe imat obraza od opanka za reć danas pole svega ča je narod Istrije pokaza u ovoj borbi da je Istrija talijanska. A, znaš, san čuja, da su i oni autonomaši na Riki jopet zdigli rep i da bi stili niku fiumansku državu. I te lisice tribe dobro potprašit. Nesritni krpeji bi stili još pit narodu krv, ma i njima će ovi bot odzvonit. Naša Rika će bit sritna i slobodna ma bez tih gnusi.

FRANINA: Istina je sve to, kume moj. I oni su vajk pripravn i za zlatne dolare prodaju svoj narod. Eto, vidiš, dragi moj, kako moramo još čuda delat i upoznat naš narod sa svin tim podmuklim nepreteljima, kako bi hi on moga do kraja satrat. A sad gren, me čekaju toliki drugovi, ćemo poč užgat veli oganj u slavu sutrašnjega dana.

JURINA: Ben, donke, bog, večeras gren i ja z borbenom grupom na akciju.

* * *

POZIV MARŠALA TITA ZAVEDENIM SLUGAMA OKUPATORA

Maršal Tito pozvao je po posljednji puta sve one, koji zavedeni služe okupatoru, da najkasnije do 15. septembra o. g. pređu na stranu NOV. Tko se iza ovog roka nađe u neprijateljskim bojnim formacijama, bit će stavljen pred ratni sud i suđen kao izdajica naroda.

* * *

JOŠ TRI PRIJESTOLNICE SU OSLOBODENE!

U čitavoj Jugoslaviji jedinice naše NOV uspješno presjecaju neprijateljski saobraćaj. U Hrvatskoj, u Lici, oslobođen je Gračac. U Dalmaciji na otoku Braču oslobođeni su stanovnici, koje su Nijemci vodili u Njemačku. U Bosni su naše jedinice prisilile Nijemce da se povuku iz Drvara. U Sloveniji nastavlja se naša ofenziva u pravou Dolomita. U Crnoj Gori naše su jedinice prešle u protuofenzivu, oslobodile Kolašin, Berane i Andrijevicu, te gone razbijenog neprijatelja na sjever. U Srbiji očišćena je od Bugara planina Zlatibor i neprijatelju su naneseni teški gubici. Nastavljaju se borbe sa Bugarima, koji štite saobraćaj Nijemcima koji se povlače. U Makedoniji oslobođeno je Kočane u dolini Bregalnice i očišćeni krajevi oko Bitolja, Veleša i Kavadaru. U Vojvodini naše jedinice oslobodile su zarobljenike iz jednog logora istočno od Sente.

Sovjetska vlada saopćila je bugarskom diplomatskom predstavniku u Moskvi da se Sovjetski Savez nalazi u ratnom stanju sa Bugarskom.

U Rumunjskoj Crvena Armija je u silnom naletu zauzela glavni grad BUKUREST, čitavu petrolejsku oblast Ploesti i udaljena je oko 200 km od jugoslavenske granice. Sovjetske jedinice prešle su u Transilvaniju i oslobodile Brašov. Sjeverna obala Dunava od Gjurju do ušća kao i čitava crnomorska obala sa lukom Konstancom nalazi se u sovjetskim rukama. Rumunjska je najavila rat Njemačkoj i njene trupe bore se na strani Crvene Armije. Nijemci su u Rumunjskoj izgubili u 11 dana ofenzive 418.000 ljudi.

Finska je primila sovjetske uslove za primirje. Prekinula je odnose sa Njemačkom i zatražila od Nijemaca da se povuku do 15. ov. mj. sa finskog teritorija. Neprijateljstva između finskih i sovjetskih trupa prestala su.

Na Zapadu savezničke armije oslobodile su još dvije prijestolnice: PARIZ i BRISEL te prodrle u Holandiju i Luksemburg. U Belgiji je oslobođena velika luka Anver i gradovi Luven i Malin, a u Holandiji grad Breda. Napredujući u sjeveroistočnoj Francuskoj američke kolone zauzele su tvrđave Verden, Sedan, Mec, Nansi i Tionvil. Američke trupe koje su se iskrcale u južnoj Francuskoj, pošto su oslobodile Grenoble i Lion, nadiru prema sjeveru i zauzele su grad Makon.

U Italiji jedinice VIII. armije probile su Gotsku liniju na jadranskom sektoru, zauzele Pezaro i napreduju sjeverno od rijeke Konka prema Padskoj ravnici. V. armija potpuno je oslobodila Pizu i napreduje prema Luki i Pistoji.

* * *

DOK SE FRONTE LOME . . .

Maršal Tito izvršio je smotru I. lovačke eskadrole NOV koja nosi jugoslavensku zastavu sa petokrakom zvijezdom. Maršal Tito pozvao je pilote da onemogućie neprijatelju da se nekažnjeno povuče iz Jugoslavije.

U Slovačkoj izbio je narodni ustanak. Slovački rodoljubi ukinuli su slovačku državu i proglasili uspostavu Čehoslovačke Republike. Rodoljubi kontroliraju čitavu istočnu i srednju Slovačku i vode žestoke borbe sa Nijemcima.

U Bugarskoj je formirana nova vlada. Novi predsjednik vlade Muravjev bio je sekretar poznatog zemljoradničkog vođe i pristaša bugarsko-jugoslavenskog jedinstva Stamboliskog, koji je ubijen 1923. god. U vladi se nalazi i demokratski prvak Mušanov. U Moskvi se ističe da se Saveznici ne će zadovoljiti polumjerama, već da Bugarska mora doprinijeti uništenju nacizma.

Talijanski rodoljubi osnivaju u oslobođenim mjestima u Pijemontu Narodne općinske odbore.

U Rumunjskoj je ponovno uspostavljen demokratski ustav od 1923. god.

U Rumunjskoj uhapšen je njemački ekonomski stručnjak za jugoistočnu Evropu Klodius, dok je zloglasni njemački poslanik Milinger počinio samoubijstvo.

Novi mađarski ministar predsjednik general Lakatoš izjavio je da se Mađarska u svojoj politici mora ugledati u Finsku.

Povodom glasova da Hitler i njegovi suradnici kane pobjeći u Španiju, izjavio je španjolski ambasador u Vašingtonu da Španija ne kani primiti neprijatelje Saveznika.

Štampala: Tehnika »SLOBODA«

* * *

GLAS ISTRE — broj 24, 30. IX 1944.

ŽIVJELA JEDINSTVENA NARODNO OSLOBODILAČKA FRONTA ISTRE

U dugim godinama ovoga rata narodi Jugoslavije mogli su savladati sva iskušenja i pobijediti sve neprijatelje samo za to, jer su se kroz svoje borbene organizacije: NOO-e NOV, USAOJ i AFZ, ujedinjavali nesealovimim bratstvom u snažnu Narodno-oslobodilačku frontu. Samo tako ujedinjeni u borbi mogli su upoznati u dušu zločinačke ciljeve okupatora i svu podlost izdajstva domaćih izroda od kojih su se kao željezo od rđe, u vatri borbe čistili. U tome i jest najveći uspjeh i veličina naše borbe. U takvom razvoju događaja široke narodne mase pristupale su

NOP-u. JNOF je postao opća narodna organizacija i zbog toga se je nužno i prirodno nametnula potreba da JNOF kao moćna politička organizacija dobije čvršći organizacioni oblik. Tako je u federalnoj Hrvatskoj, poslije III. zasjedanja ZAVNOH-a formiran dne 18. svibnja 1944. Izvršni odbor JNOF-a za Hrvatsku. Poslije toga birani su u svim oblastima, okruzima, kotarevima, gradovima i selima naše domovine odbori JNOF-a.

Borba je u Istri otpočela nešto kasnije nego u ostalim našim krajevima. Ali veliki ideali Narodno-oslobodilačkog pokreta: istjerivanje okupatora, nacionalno oslobođenje, demokratska prava i sloboda naišli su na pldno tlo. Silnim oduševljenjem primljena je odluka AVNOJ-a i ZAVNOH-a o prisajedinjenju Istre matici zemlji u kojoj je slobodarski narod Istre našao pravi sadržaj svojih vjekovnih težnji. Zbog toga je bilo moguće, iako u kraćem vremenu, razbuktati u Istri opći narodni ustanak i stvoriti moćnu Narodno-oslobodilačku frontu u kojoj se danas bore i pošteti Talijani Istre. U tome su mnogo pomogli rodoljubi Hrvatskog primorja i dragocjena iskustva ranijih borbi u ostalim krajevima Jugoslavije.

Ali da bi mogli izvojevati potpunu pobjedu naša je najveća dužnost u ovom sudbonosnom času da privučemo u redove JNOF-a sve poštene Istrane bez obzira na političko uvjerenje, narodnost i socijalni položaj. Da bi taj zadatak što prije i potpunije izvršili izabrali su 9-og septembra, na dan istarskog narodnog ustanka, predstavnici istarskih narodnjaka, Komunističke partije Hrvatske, rodoljuba van stranaka, predstavnika talijanskih antifašista Istre, NOV-e, AFŽ-a i USAOH-a svoje najviše političko rukovodstvo — Oblasni odbor JNOF-a za Istru, slijedeće rodoljube:

Predsjednik: DR MANDIĆ ANTE, odvjetnik (van stranaka)

Potpredsjednici: SEGALA DOMENICO, radnik (Talijanska unija); jedan poznati istarski književnik (narodnjak); (ime u tajnosti); tajnik: DIMINIĆ DUSAN, pravnik (KPH); blagajnik: RUPENA FRANJO, veletrgovac (narodnjak).

ČLANOVI IZVRŠNOG ODBORA: DR GRADIŠNIK MIRO, liječnik (van stranaka); RAKOVAC JOAKIM, seljak (narodnjak); KORDIĆ FRANO, trgovac (van stranaka); DR FRANCHI ERIO, odvjetnik (Talijanska unija); DRNDIĆ ANTE, profesor (KPH); ZLATIC DINA, činovnik (AFŽ); MILENIĆ SILVIO, radnik (KPH); VIČ. SENK, župnik (narodnjak); MOTIKA IVAN, sudac (narodnjak); ČRNJA BERTO, đak (USAOH); SIROLA VITOMIR—PAJO (NOV), komandant I. brigade »Vladimira Gortana; CEROVAC ANTE, činovnik (narodnjak); DEGOBBIS GIOVANI, profesor (Talijanska unija); MODRUŠAN ANTE, profesor (narodnjak).

ČLANOVI PLENUMA: VIČ. JADRETIĆ KUZMA, VLAŠIĆ MATE, PETRIĆ ROMANO, MATAS JOSIP, SKOK ANTUN, RANER ŠTEFA, DR FINDERLE VIKTOR, DRNDIĆ LJUBO, KOPITAR SILVIJA, GORTAN ŽIVKO, KRŠUL MATE, BASANIĆ NINI, DR FEDOR OLENKOVIĆ, ŠESTAN GIORGIO, ALDO RISMONDO, DANJUŠA ŠVALBA, prof. IVANUŠIĆ MILUTIN, BACAC VIKTOR, LADAVAC VJEKO, CEROVAC JAKOV, DEFRANCESCHI IVAN, LJUBOTINA LAZO, BRIZINA SLOVAN, DOBRILA ANTE, ŠTEFAN VILIM, MAUŠA ANTE, HRELJA MARIJO, JARDAS SLAVICA, RASPOR ANTE, NEŽIĆ PEPA, KLOBAS MIRO, KATUNAR NIKO, ZENZEROVIĆ VAZMOSLAV i još 14 narodnjaka, čija se imena zbog tajnosti ne mogu iznijeti.

UJEDINJENI K POBJEDI

Crvena armija stigla je na granice Jugoslavije. Na tu vijest zadrhtala su od veselja srca svih rodoljuba, svih čestitih i rodoljubivih građana naše napaćene zemlje. Pa kako i ne bi! Tri i po godine čeznuli smo za tim časom, borili se i umirali sa nadom da ćemo jednog dana moći pozdraviti heroje Crvene armije.

Sa zebljom smo pratili njeno početno povlačenje, kad je vjerolomni Hitler svom svojom, lakim pobjedama opijenom, vojnom silom udario na sretnu domovinu sovjetskih naroda. Strepili smo nad sudbinom Lenjingrada, Moskve i Staljingrada, ali ni u najtežim danima velikog povlačenja nismo gubili pouzdanja, jer smo znali da vojska koja ima podršku cijelog naroda kao Crvena armija ne može biti pobijeđena. A kada je kod Staljingrada Nijemcima bila rzbijena pohlepna gubica i kad je Crvena armija otpočela svoj pobjedonosni pohod na zapad, tada smo bili sigurni

da će uskoro doći vrijeme kada ćemo rame uz rame sa svojom ruskom braćom poći da uništimo švapsku zvijer u njenoj vlastitoj jazbini. I to je vrijeme sada došlo.

Svim rodoljubima Jugoslavije a pogotovo nama Istranima Crvena armija je draga kao naša Narodnooslobodilačka vojska. Mila nam je, jer je ona borac za slobodu i nezavisnost svih potlačenih naroda, jer je ona pomogla i porobljenoj mučeničkoj Istri da izvojuje svoju slobodu. U toj borbi dala je Crvena armija žrtve ne tražeći za to nikakove nagrade. Mi volimo Crvenu armiju kao što se voli veliki, stariji, mudri i jaki brat koji je uvijek spreman da pomogne svom mlađemu bratu savjetom i svojom velikom snagom.

Još dok je Crvena armija bila na stotine kilometara daleko od nas, osjetili smo njen snažan utjecaj. Rumunjska i Bugarska oslobodile su se njenom pomoću svojih fašističkih vlastodržaca i otpočele borbu protiv dosadašnjih švapskih gospodara. Time je i našoj NOV bilo mnogo pomognuto, jer su se tako oslobodile velike snage koje su bile vezane u borbi sa bugarskim okupacionim trupama.

A kad je Crvena armija stigla na našu granicu, kad su se dvije bratske vojske sjedinile u zajedničkoj borbi protiv istog neprijatelja, tada su se pokrenule u svim zemljama Jugoslavije, a naročito u Srbiji i one narodne mase koje iz raznih uzroka još nisu stupile u borbu. Digle su se na oružje da unište neprijatelja i da ga konačno i za uvijek izbace iz naše napaćene zemlje.

Mi više nismo osamljeni. Povezani smo preko Crvene armije sa našim velikim Saveznicima koji će nam sada moći uspješnije pružati pomoć i podršku u borbi za našu slobodu i nezavisnost.

Jer ne smijemo se zavaravati da će sa pobjedom na bojnim poljanama biti poraženi svi naši neprijatelji i da će opasnost po našu slobodu biti potpuno uklonjena.

Već dulje vremena neki istaknuti talijanski političari, kao grof Sforca i drugi načeli su pitanje o granicama između Jugoslavije i Italije. Grofa Sforce se mi Istrani vrlo dobro sjećamo kao potpisnika Rapalskog ugovora kojim smo biti otrgnuti od naše domovine i predati na milost i nemilost Italiji. Sada, 24 godine nakon tog kobnog događaja, koji je prouzročio toliko patnji našem narodu, grof Sforca ponovno nastoji da održi nemoguću i neprirodnu granicu između Jugoslavije i Italije. Mi o tom pitanju do sada nismo govorili, ali smo svojom dosadašnjom borbom jasn pokazali svakome da nas nikakva sila neće natjerati da ponovno primimo na sebe jaram, kojega smo sa sebe stresli i da je pitanje našeg ujedinjenja sa domovinom Hrvatskom za nas gotova stvar. To što smo mi svi znali i osjećali dobilo je potvrdu u posljednjem govoru našeg mudrog vođe Maršala Tita, koji je rekao:

»Naš narod se borio za svoju slobodu, za svoju nezavisnost, za bolju i sretnu budućnost, ali on se bori i za oslobođenje one naše braće koja su decenijama stejnjala pod tuđinskim jarmom. Ovom borbom naša braća u Istri, Slovenskom primorju i u Koruškoj moraju biti i bit će oslobođeni i živjet će slobodni u svojoj domovini, sa svojom braćom. To je želja svih nas, to je želja i svih njih tamo **MI TUDE NE ĆEMO, A SVOJE NE DAMO!**«

Ali da bi sačuvali od vanjskih i unutarnjih neprijatelja našu, tolikim patnjama i žrtvama stečenu slobodu, treba da svim silama poradimo na učvršćivanju naših borbenih redova.

Našim poletom, nadahnuti herojstvom naše ruske braće i njihovom slavnom Crvenom Vojskom ostvarimo pod vodstvom Oblasnog Odbora JNOF-a za Istru u cjelosti naše oslobođenje.

Dr. F. O.

BUDNOST, ALI NE SOVINIZAM

U posljednjim brojevima našeg lista bilo je govora o raznim protunarodnim talijanskim izrodima, kao što su »kantonaši« špekulanta Rubinia (Rubinića), perfidnih autonomaša Belašića, Simčića, Blažića i dr. poznatih razbojnika Viole, Kulusija, Giganta, Host—Venturia i ostalih koji skupljaju po gradovima Istre preostali fašistički ološ, sa ciljem da brani tobožnje talijanstvo Istre. Svi ovi gadovi kuhaju

u istom loncu, za istog gospodara — po raznim receptima. Svi su krivi zbog počinjenih zločina i izdaja nad narodom Istre. To oni dobro znaju i za to su se baš sad, pred skorim neminovnim obračunom, toliko uzvrpoljili. Najveću opasnost za svoje »hijerarhijske« položaje, preko kojih su u fašističkoj Italiji i Njemačkoj mogli vršiti svakojaka prljava djela, vide baš u oružanom jedinstvu i bratstvu Hrvata i Talijana Istre. Za to i podmeću danas preko svojih agenata parole: »Istra Italiji«, »Slobodna republika Rijeka«, »Liburnijska kantonska država« itd. Cilj im je da raspale mržnju među narodom Istre, da odvoje talijanske neupućene mase od NOB-e i tako oslabe narodno jedinstvo — zalog naše potpune pobjede i njihovog uništenja.

Zbog toga moramo pratiti svaki njihov korak, upoznati svaki njihov plan i budno paziti da se u naše NOO-e i narodne organizacije ne bi uvukli ovakovi podlaci i tamo rovarili.

Ali budnost ne znači ni u kojem slučaju šovinizam, isto kao što se ni u kojem slučaju fašistički reakcionarni izrodi ne mogu izjednačiti sa poštenim talijanskim antifašistima. U to su nas uvjerili mnogi, širom Istre pali talijanski rodoljubi, među kojima su i pred par dana 24 strijeljana hrvatska i talijanska borca na Rijeci, koji su se u oružanom bratstvu borili i dali živote za slobodu svojega grada.

Međutim uza sve to neki naši poštenu, ali naivni ljudi pali su, možda i nesvjesno, pod uticaj ustaške i četničke propagande i tako zamijenili budnost sa šovinizmom. Pomiješali su poštene Talijane sa fašističkim podlacima. To je isto tako velika i opasna zabluda, kao da bi naše junačke borce NOV Hrvatske pomiješali sa ustaškim plaćenicima.

Uzalud ustaški koljači po naređenju švapskih gospodara i četničkih saveznika insceniraju »bitke« sa fašistima na sušačko-riječkom mostu, htijući se sada, kad im više izlaza nema, prikazati »borcima« za slobodu Rijeke, i uzalud gnjusni plaćenik pukovnik Reš mašta u svom ograničenom ustaškom mozgu o hrvatskom D' Anunciju. Ali nijedan hrvatski rodoljub ne može i ne će zaboraviti, da su ustaški psi čitave tri i pol godine sa crnokošuljašima bratski dijelili opljačkane imovinu pobijenih hrvatskih seljaka. Svima nam mora biti jasno da je njihov cilj isti kao i onaj talijanskih reakcionera, jer razbojničkom parolom »Smrt Talijanima« žele stvoriti mržnju i razdor među poštenim Talijanima i Hrvatima Istre. U tome i oni vide jedinu mogućnost daljnjeg opstanka. Očigledno je da su i jedni i drugi zakletli neprijatelji svake slobode. Ali činjenica je da u Istri ima još mnogo neupućenih ljudi — Hrvata i Talijana — koji nasjedaju ovim pokvarenjacima. U ovim odlučnim časovima našj napori moraju biti usmjereni na pridobivanje i osvještavanje ljudi tih. Oni se moraju kroz vlastito iskustvo uvjeriti da su na krivom putu. Nova demokratska Jugoslavija potpuna je suprotnost fašizmu i kao takova daleko je od svake fašističke metode i svakog šovinizma. Svi oni koji ne budu ovo shvatili i koji svjesno ili nesvjesno sklizu u blato nacionalnih strasti ili šovinizma, ne će moći biti u našim redovima. To je naprosto za to, jer se njihov stav protiv interesa naše nove države i na kraju za to, jer se ne slažu sa odlukama AVNOJ-a i ZAVNOH-a u kojima jasno stoji da se svim nacionalnim manjinama garantiraju njihova nacionalna prava. Borbeno jedinstvo Talijana i Hrvata u Istri jeste sada i bit će una: prijed naš glavni zadatak. Sve ono što smo u tome našom pravilnom politikom uspjeli i što ćemo unaprijed postići, bit će najljepši plod naše borbe. Hrvatska i Jugoslavija ne bi mogle biti slobodne ako bi se i najmanji dio njenih građana osjećao porobljen.

»Jedan od najljepših uspjeha naše borbe — rekao je jednom drug Tito — jest oslobođenje Istre i Slovenskog primorja.« Za taj veliki uspjeh, za tu dragocjenu tekovinu mi smo odgovorni ne samo pred čitavim hrvatskim narodom, već i pred svim narodima Jugoslavije, jer su se oni svi borili za slobodu Istre. Zbog toga ćemo očuvati i do kraja se boriti za našu Istru i to s jednokom žestinom i odlučnošću protiv talijanskih reakcionara, kao i protiv svih svjesnih ili nesvjesnih hrvatskih šovinstina.

A.D.

SLAVA PALIM BORCIMA ZA SLOBODU RIJEKE

Najbolji sinovi Rijeke svjesni su da je istina i pravda na strani boraca za slobodu koji će zajedničkim naporom cijelog naroda i borbom svakog pojedinca pobijediti mrsku fašističku laž. Za tu pravednu pobjedu borio se svim svojim snagama GIOVANNI DUIZ—JOHN. Drug JOHN je bio neumoran borac i njegova borbenost povela je mnoge rodoljube u borbu za svete ciljeve sretnije budućnosti naroda. Poginuo je drug JOHN mučeničkom smrću, ali je oduvijek smrt mučenika putokaz novim borcima.

Od onda protilo je krv za slobodu Rijeke još mnogo nevinih žrtava. Nemoćna da uguši nove borbene snage, izranjavana zvjenka pruža slijepo svoje krvave pandže za novim žrtvama. 9. septembra strijeljali su crnokošuljaši po naređenju svojih švapskih gospodara 9 boraca kao odmazdu za akcije koje su zadnje vrijeme učestale na Rijeci. Među tom devetoricom pao je i LJUDVIG MATESIĆ—LUKA, KARLO HRVATIN i PIKOVIĆ REMIGIO—GIORGIO,, sve Riječani koji su poginuli svjesni da ne će njihova žrtva ostati uzaludna.

Neprijatelj nije zastrašio ovim krvavim terorom Riječane. Akcije na Rijeci su učestale, pale su nove žrtve, ali raste i buja nova svijest Rijeke da je ona u borbom jedinstvu svih slobodoljubivih naroda, da će i ona zaslužiti radi žrtava svojih sinova svoju sretniju i bolju budućnost.

IZABRAN JE ODBOR JNFO-a ZA OKRUGE PAZIN I RIJEKA

Pazinština je 16. kolovoza imala svoj veliki dan: održana je konferencija predstavnika svih političkih grupa i organizacija kao i predstavnika talijanske manjine na kojoj je izabrano pravo narodno političko rukovodstvo — Odbor Jedinstvene narodno-oslobodilačke fronte za okrug Pazin. U to predstavništvo ušli su poznati rodoljubi i borci Pazina i okolice. Za predsjednika izabran je sin junačkog Pazina stari borac za narodna prava Edo Drndić-Valić, za potpredsjednika Bino Bruvnić (van stranaka), za tajnika Vlado Juričić (KPH), za blagajnika Slavko Kravalja (narodnjak), za članove Izvršnog odbora izabrani su: Karlo Rajko (narodnjak), Anđelina Zahtila (AFŽ), Kocijančić Lenjin (NOV), Katica Tina (USAOH), jedan Talijan, svećenik, zatim još dva narodnjaka, jedan profesor i inženjer (imena ovih ne mogu biti objavljena radi tajnosti).

Narod okruga Pazina dobio je tako po prvi put svoje pravo političko rukovodstvo koje će znati da u borbene redove našeg pokreta okupi i one još preostale poštene Istrane ovoga okruga, koji su do sada bili izvan borbe. Slavni Pazin-grad bio je uvijek žarište rodoljuba i borbe za hrvatsku Istru. Uskoro će opet u našem oslobođenom gradu i njegovoj okolici zalepršati narodne zastave i početi novi veseliji život rada i slobode kojega su krvlju zaslužili hrabri sinovi i kćeri pazinskoga okruga.

I u okrugu Rijeke stvara se Odbor JNOF-a i daje jedinstveni okvir svim organizacijama koje su okupljene u NOB. U okružnom odboru JNOF-a za Rijeku izabrani su za predsjednika Dr Lander (van stranaka), potpredsjednik Izak Pošćić (narodnjak), tajnik Marijo Spiler (KPH), blagajnik Slavica Jardas (AFŽ), u plenum su ušli još: Dario Brnčić (NOV), jedan župnik iz kotara Opatija, Talijan (van stranaka), Dušan Jardas (NOV), Milan Jardas (van stranaka), Milka Milenić (AFŽ), Miro Srok (KPH), Miloško Blagar (USAOH) i Anton Rosović (USAOH).

* * *

PALI BORCI KASTAVŠTINE

19. kolovoza pao je od zasjede okupatora prvoborac Kastavštine JOŽE MATEŠIĆ-CETINA, zajedno sa drugovima IVOM FERENCIĆEM-SUSNJEM, STANKOM SROKOM i ANTUNOM MARCELJA. Narod Kastavštine je zabolio ovaj gubitak najboljih boraca, koji su povelj tešku borbu sa okupatorima već prije tri godine.

Smrt JOŽE MATEŠIĆA ponovo je izazvala u narodu žalost, kakva je bila i onda kad su junačkom smrću poginula i njegova braća FRANE i ZVONKO CE-

TINA. FRANE je organizator borbene grupe koja je 1941. pošla prva naoružana u planine Tuhobića u borbu sa merskim oku patorom. Uхваćen, strijeljan je drug FRANE i svojom herojskom smrću i svijetlim primjerom pokazao put borbe svojemu narodu.

Njegov brat ZVONKO je organizirao novi partizanski odred i borio se je služeći svijetlom cilju oslobođenja svojega naroda. Borci su ga voljeli kao oca i njegova smrt za vrijeme neprijateljske ofanzive još je jače očvrstala redove narodnih osvjetnika.

Pao je i treći brat CETINA. Padaju heroji naše borbe, ali narod Kastavštine neće nikada zaboraviti one koji su mu pokazali svijetli put, kojim se stiže do pobjede nad merskim tlačiteljima. Narod je svijestan da se pobjedama ne smije opiti, nego da mora čuvati i budno paziti da mu ne otmu dragocjene tekovine izvojevane žrtvama najboljih narodnih sinova.

* * *

NARODNO GOSPODARSTVO U IZGRADNJI DRŽAVE

Odjel narodnog gospodarstva, koji je izrasao iz gospodarskog odjela i njegovih prvih zadataka ishrane Narodno-oslobodilačke vojske, jer jedan od najrazgranatijih odjela, jer se preko njega moraju rješavati najkrupniji problemi gospodarskog života današnjice i sutrašnjice.

Tokom trogodišnjeg rata naša zemlja je dobrim dijelom opustošena. Neprijatelj sistematski pljačka narodna dobra, uništava izvore hrane, jer zna da NOV nema vlastitih magazina i da se oslanja na narod i njegove zalihe. Industrija je uništena a trgovina i obrt su zamrli.

Ali već danas treba planski postaviti sve podloge za brzo i uspješno rješavanje životnih pitanja iz narodne privrede. Treba sačuvati sve ono što je ostalo, budno paziti na industrijske mašine i rudnike, spriječiti neodgovornu sječu šuma, razviti trgovinu i obrt, organizirati zadruge kao najpozitivniji oblik rada za unapređenje gospodarstva, za zaštitu sela i narodne zajednice od iskorištavanja ekonomski jačih, od posrednika i špekulanata.

Odjel narodnog gospodarstva sa svojim odsjecima i komisijama moraju najživlje prionuti na rad. Prehrambeni odsjek treba da skuplja priloge za vojsku i narod, da organizira žetvu. Poljoprivredni odsjek ima da preuzme upravu nad državnim dobrima, posjedima neprijatelja i vodi brigu o obradi i sjetvi, inventaru i organizaciji poljoprivrednih stanica, stručnim savjetovanjima i drugo. Financijski odsjek treba da što uspješnije plasira zajam narodnog oslobođenja i tako osigura našoj mladoj državi najnužniju gotovinu za kupovinu i sl., zatim da vodi računa o državnim, gradskim i privatnim ustanovama, te financijskoj administraciji itd.

Za riješenje svih pitanja moramo se dati zdušno na posao već sada i nositi u sebi osjećaj odgovornosti i samoinicijative. Viši odbori moraju svestrano pomoći članovima nižih odbora i komisija, stalno djelovati na njih, ukazivati na pravilnost rada, pomagati u nješavanju težih problema, paziti na njihovu izgradnju i naobrazbu, držati što češće savjetovanje uvijek im biti pri ruci i stalno sa njima raditi.

Teodor Hreljanović
pročelnik gospodarske komisije
Obl. N. O. O. za Istru

* * *

KAKO SE VRŠI SKIDANJE KOŽE KOD SITNOG BLAGA?

Primjećeno je da mnogi naši gospodari kolju dosta sitne stoke, a ne znaju postupati prilikom skidanja kože sa blaga. Stoga ćemo iznijeti nekoliko savjeta u tom pogledu. Ovi su savjeti tim više potrebni danas kada se nalazimo u teškim ratnim prilikama i nastojimo da pružimo našoj NOV dovoljnu količinu kože i krzna. Ne voditi računa o ispravnom postupanju kod skidanja kože sa sitnog blaga, znači ne misliti na snabdijevanje naše vojske i naše naroda. U našem je

interesu da imamo ispravno oderanu i dobro konzerviranu kožu, jer se iz dobre kože mogu napraviti kaputi, rukavice, obuća itd.

Kod naših seljaka vlada pogrešno mišljenje da je kod deranja kože neopodno potreban oštar nož. Međutim, nož ne treba i ne smijemo ga upotrebljavati kod skidanja kože sitnog blaga. Oštar nož u većini slučajeva nanosi veliku štetu i kod kože krupnije stoke. Naravno da su štete od oštrog noža veće kod kože sitnog blaga i to zato, jer je ona nježnija pa se događa da sa oštrim nožem bude sasvim upropaštena raznim zarezima i rupama.

Kožu od sitne stoke treba skidati palcem ili cijelom šakom, to jest bez noža. Da bi se koža brzo i dobro odvajala od mesa, skidanje treba izvršiti odmah nakon što je blago ubijeno, dok se nije sasvim ohladilo, jer se sa vrućeg još blaga koža mnogo lakše skida, nego kada se blago ohladi.

Nož se može upotrebljavati samo kod paranja kože u početku deranja, kod odsjecanja nogu, uši, rogova i gubice.

Kod deranja valja dobro paziti da na koži ne ostane ni komadića mesa. Još je važnije da na zadnjem dijelu kože ne ostane ni malo loja, jer je taj vrlo opasan za kožu. Ostane li mačkar i mali komadić loja na koži, on može da je upropasti na njenom najvažnijem dijelu. Opasnost od loja dolazi od tuda što se loj prilikom sušenja kože, u toplim mjesecima i na suncu topi i pritom u velikoj mjeri ugrijava samu kožu. Na tom dijelu kože na kojem se nalazi ostatak loja ne opaža se ništa, ali kod prerađivanja te kože ovo se mjesto lomi i raspada, te su uslijed toga koža ne može upotrijebiti za ono čemu je namijenjena.

Ove upute treba da imamo u vidu, kako bi se na taj način što više kože sačuvalo za potrebe vojske i naroda.

Ing. agr. P.

* * *

VAŽNE ODLUKE PREDSEDNISTVA ZAVNOH-a

Na III. sjednici ZAVNOH-a donijeto je rješenje da se u osnovnim školama kao i do sada obavezno uči vjeronauk. Osnovana je vjerska komisija pri Predsjedništvu ZAVNOH-a u koju su među ostalim ušli msgr. Dr Rittig i pravoslavni svećenik iz Like Ilija Čuk.

Donijeta je odluka o izjednačenju ćirilice sa latinicom. U osnovnim školama sa hrvatskom većinom žitelja počeo će se obuka sa latinicom, a u školama sa većinom srpskih žitelja počeo će se učenje sa ćirilicom, a za tim će se učiti latinica.

* * *

BRIGA ZA NAŠU DJECU

Na Kordunu organizovana su dva dječja doma, za djecu bez roditelja i za djecu boraca. Povrh toga socijalni odjel ZAVNOH-a organizirao je dva dječja doma u Baniji i jedan u Pokuplju. Uskoro će proraditi i dječja bolnica u kojoj će se liječiti naša bolesna djeca kao i dom za majke i doječand te rodilište.

DIZU SE ŠKOLE!

Na prosvjetenom polju kao u ostalom i na svim drugima trebalo je početi potpuno ispočetka izgrađivati i rješavati zadatke kako bi pitanje prosvete postiglo danas što značajnije rezultate. Na Baniji za vrijeme stare Jugoslavije bilo je 63 škola, danas ih ima 102. U Lici u Koreničkom kotaru bilo je 15 škola, a danas ih ima 35. Na oslobođenom području Hrvatske radi danas 830 osnovnih škola sa 867 nastavnika i 31.470 djece. Osim toga radi 6 srednjih škola sa 50 profesora, nekoliko opće obrazovnih tečajeva te stalni analfabetski tečajevi u vojsci i pozadini, na kojima je pored mnogo hiljada naših boraca naučilo čitati i pisati i mnogo žena.

NARODNE APOTEKE

Okružni NOO za Moslavinu organizirao je civilnu apoteku koja raspolaže s većom količinom lijekova, pa čak i sa onima koji se ne mogu u okupiranim gradovima nabaviti. Lijekovi se prodaju uz nabavnu cijenu, a siromašni ih dobivaju besplatno.

IMENOVANJA U VOJSCI

Ukazom Vrhovnog štaba NOV i POJ imenovano je 4.500 novih oficira NOV dok je 1.200 oficira unapređeno.

USTANAK U SRBIJI

Cijela Srbija digla se na ustanak. Prema izjavi generala Velebita, šefa vojne misije maršala Tita u Londonu, u Srbiji se na desetine tisuća mladića dižu te stupaju u redove NOVJ.

ZAVEDENI PRELAZE U NOVJ

Od 1. do 10. o. mj. za poziv maršala Tita prešlo je na stranu NOV 23.000 četnika i domobrana, dok ih je preko 11 hiljada zarobljeno.

BITKA ZA ŽETVU

U Vojvodini je dovršena žetva. Zahvaljujući snažnoj organizaciji narodnih vlasti neprijatelj nije uspio da izvuče ni zrno žita iz tog najbogatijeg kraja naše domovine. Uspjelo je nabaviti vršalice tako da je u glavnom sve žito uređeno vršalicom i pospremljeno, da ga neprijatelj ne će dospjeti odvući. U Srijemu završava se bogata berba kukuruza, pa tako i Srijem očekuje sa punim hambarima skore dane slobode.

U Slavoniji prema nepotpunim podacima požeto je 10.000 jutara zemlje u tjedan dana.

RUDARI NE RADE SVABAMA

Iz rudarskih revira Trbovlja, Hrasnika i Zagorja otišlo je u partizane u zadnjim tjednima više od trećine rudara. Sa mnogima od njih otišle su također i obitelji da bi uklonile teroru njemačke gestapovske policije i plaćenih uhoda. Mnoga okna i rudarski reviri miruju, a sa svakim tjednom mirovat će ih više, jer masovno odlaženje rudara u NOV još nije završeno. Samo iz rudnika Trbovlja otišlo je do sada 2.000 rudara sa svim inženjerima i liječnicima. U partizane su pošli sa svojom glazbom i svojim nogometnim klubom.

KAŽNJENI IZDAJICA

Usred bijelog dana ubijen je u Sušaku pred zgradom okružnog suda poznati bjelogardijac i organizator četničke bande Adeo Šuster. Teško ranjen revolverskim mećima bjelogardijac (je) ostao ležati na pločniku 20 minuta, a da mu nitko nije pritekao u pomoć. Tek kad je došla zvanična komisija odnesen je u bolnicu, gdje je poslije 20 dana umro.

SELJACI UPISUJU ZAJAM

U Slovenačkoj Istri upisan je zajam narodnog oslobođenja u ogromnoj sumi od 25.000.000 lira. Ovim je Slovensko primorje pokazalo najvišu svijest i veliku ljubav za Narodno-oslobodilački pokret. Obveznice su napisane najviše od seljaka koji su upisivali malene svote od 100 do 500 lira.

KROZ ISTRU

PROSLAVA GODIŠNJICE USTANKA

Omladina kotara Buje napravila je skupnu akciju i u noći izišla da ispiše parole na istaknutim mjestima, na glavnim cestama, pa čak i u samim neprijateljskim garnizonima. Bilo je ispisano i nalijepljeno 520 parola i petokrakih zvizdica, razbacano mnoštvo letaka, 93 porušena telefonska stupa i skupljeno oko 10 kg bakrene žice. Omladina izvjesila je 93 zastave velike i male i razorila cestu na 6 mjesta. Poslije je ispaljeno oko 200 metaka na garnizone, našto su Švabe uplašene počele bijesno da odgovaraju.

Ovako organizovana akcija naših omladinaca pravi je odgovor Švabama i svima onima koji još uvijek neće da vide kako je već davno došlo vrijeme da napuste uzaludnu i glupu borbu sa narodom čija omladina ovako snažno i organizovano izražava svoju i cijelog naroda za slobodom. Nije daleko čas kad će konačno shvatiti i švapske i fašističke gamadi ovu istinu.

* * *

Godišnjica ustanka u Istri proslavljena je u okolini Buzeta u neobično dobrom raspoloženju. Po svim vrhovima paljeni su krjesovi, izvještene su mnoge zastave, omladina se je veselila i pjevala u blizini samih garnizona, a udarne grupe pucale su da uveličaju svoj blagdan i uvećaju strah neprijatelju u garnizonu. Jedna omladinica priča kako je otišla popodne od kuće rekavši majci da ide na sastanak, a nije se vratila do kasno u noć sa akcije. Bojala se je da će ju majka ukoriti, ali je majka pitala na kojim mjestima su ispisale parole i zamjerila djevojkama što nisu otišle još bliže neprijateljskih garnizona, jer bi sa toga mjesta neprijatelj još bolje vidio vatrene parole narodne borbe.

Pioniri toga sela sakupili su za naše ranjenike 12 kom. jaja i 4 kruha, da bi i oni proslavili ovaj narodni blagdan.

SVE ZA NASU VOJSKU

Općina Divišići u mjesec dana je za našu vojsku 9.568 obroka, a žene AFŽ-a oprale su i okrpale 3.364 kom. robe, sašile 80 km. novog odijela, oplele 40 pari čarapa. U isto vrijeme sakupila je naša općina 90 kvintala žita i ako je ova općina siromašna i ima sela koja su popaljena i popljačkana od fašističkih i švapskih bandi kao Sajni, Glavani, Manja-dvorci. Narod rado i sa veseljem pruža svojoj vojsci sve što može.

ZA NASU ŠTAMPU

43. divizija naše NOV u akciji za prikupljanje priloga za našu štampu sakupila je u 7 dana 45 hiljada lira.

* * *

Omladina kotara Tinjan skupila je za svoj omladinski list 2.169 lira.

BOJE SE SVOJE UNIFORME

U Poreču je Švapski vojni komandant zone izdao naredbu, kojom zabranjuje civilima da nose vojničko odijelo ili makar samo prenapravljena od vojničke robe. Do 18. VIII moraju sve vojničke stvari biti predane najbližim vojnim jedinicama i ako su prenapravljene. Svako kupovanje i prodavanje vojničkih stvari je zabranjeno. Svi prekršitelji ove naredbe bit će kažnjeni smrću.

Ovakvim mjerama drže njemačke vlasti svoje vojnike na okupu, jer su čak i Švabe počeli da shvaćaju opasnost koja im prijete ako dočekaju kraj u svojoj neslavnoj uniformi u nadi (da) će se moći sakriti od pravednog narodnog suda.

ZLOBA I GLUPOST: »PARTIZANI NE PSUJU, JER NE VJERUJU!«

U okolini Pule u selu Galizanj svećenik Anđelo Leonardeli kleveće Narodno-oslobodilačku borbu svakom prilikom i nastoji da huška narod i da ga straši uvjeravajući ga, da je najsigurnije za sinove ako ih majke pošalju baš u fašiste.

Koliko ovakav svećenik može da ne bude kršćanin i koliko može da zaboravi svoje vjerske dužnosti, vidi se po tome što je odbio molbu rođaka jednog poginulog partizana da oda posmrtnu počasti jednom našem palom drugu.

Vrhunac gluposti i zlobe je njegova tvrdnja na propovijedi koju je održao 3. IX. da se doduše kod partizana ne čuje kletva, ali da je to za to, jer da partizani ne vjeruju u Boga, a kršćani psuju baš zato, jer vjeruju da Bog postoji.

SELA SE PONOVO GRADE

Na kotaru Čepić potpomognuti od NOO-a koji je pružio pomoć u materijalu seljaci sela Kalčići popravili su u svome selu 3 kuće. U selu Pavičiću popravljeno je 7 kuća.

SVAPSKJE ZARUKE

Naš lahkovjerni narod često još naasjeda švapskim banditima, još ne vidi ono, što već vide i sami Švabe: da je kraj tu i da će Švabe gledati na sve načine da što više opljačkaju naš narod.

Jedan Nijemac zaručio se je sa djevojkom Palmirom Antonini iz Buzeta i ona je nabavila svu robu, cipele i ostale stvari za ženidbu. Jednog dana došao je jednostavno Švaba, uzeo sve te stvari, spakovao ih i poslao svojoj ženi u Njemačku. Za kaznu ga je njemačka komanda premjestila u Roč.

* * *

PODLISTAK »GLASA ISTRE«

PISMO NASE ISTRANKE

Ovo je pismo napisala drugarica Marija Zgrabljijć, koja je prisustvovala I. oblasnoj konferenciji AFŽ na Krasu. Kako sama kaže prvi put piše poslije 27 godina i mi donosimo izvadak iz njenoga pisma onako, kako ga je sama napisala.

Drage drugarice i drugovi,

Na dva juarja sam sve pravo čula za našu vojsku i onaj dan sam se razveselila i počnela novi život. Govorila sam, do sada nije moje pismo vajalo a sada napred će. Nisam pisala 27 godina a danas imamo pravo za raditi kao i muški da dobimo ravnopravnost. Ove godine počnem novi život. Ja sam počnela pisati na 6. febraija, a moja deca su to vidi i smijali se. Sada će naša majka postat meštrijka (učiteljica) ki piše a ne zna pisat. Čujete, drugarice, oni so se čudili da so mene vidili pisat. Za pisat po talijanski nisam primila nikad pero u ruke, a čitala sam pisma mog sina. Na žalost su mi ga u kući zeli, još je spa i so ga peljali u Talija na kompaniju. Kad je propala Talija popejali su ga u Đermaniju, tamo će tužan poginut. Uvijek piše da mu pošeljem pake,, da ne moru više od glada i poginut će i ja ne mogu ga pomoć. I on je imao rado našu vojsku. So povedali drugovi ki so bili s nin da on je skočio doli preko okna iz kasarne, a su ga uhvatili. Čekala san dan i noć, i robu san mu na kup stavila da će doć doma i da ću poslat našem narodu jenega partizana. Ali nisam imala ovu sriću. On tužan ne more poč u našu vojsku. Imam dva sina doma, jedan nije sposoban za borbu, jedan je mlad, dakle niman koga da pošaljem u našu zlatnu vojsku. Ja ću pomoći i raditi sve za nju i dati ću sve što mogu. Kad je došla prva Istarska brigada u naše selo nisan imala druge hrane za im nosit pa san šla krumpir kopat i pažul brati. Trgala san i kopala četiri ure za njih. Sam gnala na tuvaru veći broj kila ki san mogla, jer menj su oni dragi kao moje dete.

Drage drugarice i drugovi, budimo od danas napred svi pripravnici za pomoć našu vojsku. Ako smo danas malo pomogle od danas napred ćemo još već.

Drage drugarice, mi majke i žene smo bile tih toliko godina robovke našim mužima, a skumpa s našim mužim smo bile robovke fašistima. Ja dajem priču da me svi čuju da sam pomogla do danas i pomoći ću i napred našoj borbi našim seljačkim radom. Kad bude svi takav misal imeli bi bija danas svršetak borbe.

Drage drugarice, vidite našeg druga Tita, imamo ga sve rada. Toliko dalekega puta smo od svih kraja naše Istrije storijele da posvetimo blagdan naše I. Oblasne konferencije i da vidimo danas kako ćemo moći lipo i dobro raditi za naš novi život.

Živio naš rukovodja Maršal Tito-Josip Broz!

Drage drugarice i drugovi,

Z ovin bin stila završit ovo moje pismo i van moran još reć da bin bila i prvo pisala, ma san imela puno dela. San sama žena u kući, došla sam doma i bila sam pripravna za makinat šenica. Ali su došli naši dragi borci pa sam im hranu kuhala i nosila. Su bili četiri dana, smo hi imeli šest.

Sada vas još jedanput lipo pozdravljan i Bog!

Marija Zgrabljic

MALO SALE

Kod nas postoji poslovice: Jedan vrag i jedan kurir — deset vrazi.

— Mali, kako si dugo u partizanima?

— Pet godina.

— A koliko imaš godina?

— Tri.

Stražar zaustavlja: »Tko ide?« »Prop,odjel!« — »Prop naprijed, odjel stoj ili pucam!«

Drugarice, je li ovuda prošao kurir Zvane? — Aj vero ni, ma su dva ki se družeta zovu!

NIŠ PA NIS

Član Okružnog NOO-a dao je nekom drugu pretsjedniku općinskog NOO-a šablonu kako će napisati izvještaj. Drugoga dana dobio je izvještaj koji je glasio:

1) Pulitična situacija... Tedeški nisu došli. Ne.

2) Ekonomsko pitanje. Niš.

3) Organizaciono stanje: Niš.

4) Razni problemi... niš.

5) Jame za kondoti su škopane.

Član NOO-a uputio se pretsjedniku i zapitao: »Kakav ti je to izvještaj družu, niš pa niš.«

— Ma, porko boja, ča ću napisat kad ni niš.

FRANINA I JURINA

Fr. : Sricno, kume, gre ča gre?

Jur. : Vero ni slabo, Franina moj. Mi se pera da će ga bit već nego lani, znaš mi smo sve te brajde još marča pognojili, pa je dobro rodilo.

Fr. : Vidin, vidin proprijo je gušt gledat te grozde. Ja san čera potrga i niman se ča potužit. Sve će bit lipo i dobro samo da nan ti vrazji Nemški farabuti ne popiju naše vino.

Jur. : Aj vero meće, zrman moj, zač je z njimi brzo finjeno. Za njihovo živjenje ja ne bin da ni pol šolda.

Fr. : Ne bin ni ja da čuda već, ne. Zna, krv moja lipo, da je sinoć povida radijo da su naši Ruski brati prišli na Jugoslavenske konfine i da su se spojili z našom vojskon. Se domisliš, kako smo se zadnji bot spominjali da se šperemo da će to brzo bit, i, vidiš dobro smo pronostikal. To je najlipji dan ovega

rata. Kroz ova duga teška lita vajk je u nami gorila šperanca da će doć i taj lipi dan.

Jur.: Po majku miša, ter to je donke brzo finjeno. Joh, da mi se sad storit tamo na konfinima dočekat i zagrlit one junake crvenoarmejaca ča su spasili cili svit od nemško-fašističke kuge!

Fr. : Ruska vojska je vre očistila i Rumunjska i Bułgariju. Tamo su Nemci kalali brageše, a Finska se je pridala, pa se sad i ona tuće kontra Nemcon. A našoj vojski Marešal Tito je da ordim da ruši sve linije od ferate, mo ste i česte kako ne bi to blago moglo pobić.

Jur.: Po svit božji, tu će donke bit pešta pevare. Vrag ta ne će zaostat živ. Su nan hi fabrikali svaku foz, ma sad te platit za sve ča su delali. Nego ti vražji gnusi bi stili još ubijat i sobon pejate naše jude. Prid dva dana su Riki streljali 24 naša muža. Ovih zadnjih dnevi te još vruga delat. I nima sataremo te proklete njoke. A si vidija kako su jin u ovo zadnje vrime pala danas drugega spašerija nego da svi dojdu u našu vojsku i da svi skupa krila. Se drže kako mokri petehi.

Fr. : Jušto je tako bilo i z Talijanskom vojskom prvo nego je propala.

Jur.: O, Franina moj, ma san kuntenat ča sve tako dobro gre! Jušto čera san reka i mojoj paroni da gre u malin samlit fjoreta zač brzo će prit naši junaki, a forši i naši Ruski brati...

Fr. : Ben, pa ča ćeš z fjoreton, ča paraš da oni u Rusiji nimaju muke.

Jur.: Neka imaju, ma fužena žvacet ča će jin parićat moja Lucija za sigoro ne moru ni u Rusiji jist. Ma pustimo sad te stvari, bin raje da mi povidaš jeno malo ča delaju oni gnusi talijanski kapurioni ča bi stli pokazat da je Istrija i Rika talijanska. Su jin pasale z glave te šunjarije?

Fr. : Znaš, brat moj, da su jin pasale ne bin reka, ma mi ćemo učinit da jin pasaju. A je bija zdiga rep i oni šforca ča je sad u talijanskemu Guvernu i ča nas je osavnajstega lita dobro kojna.

Jur.: E, kume moj, oni bot je bilo lako kad mi nismo imeli forcu, ma sad će vruga provat svaki oni ki se z namj uplete.

Fr. : Tako je, Jurina moj, a u svojen diškorsu svima jin je dobro odgovorija naš marešal Tito; »Istrija je naša, mi tuje nećemo, a svoje ne damo!«

Jur.: Tako je, neka Bog živi našega Tita! E da ni bilo njega brižnj bi mi danas bili, ma sad smo mi tote gospodari i niki drugi. Znaš jušto čera san hodi-ja z naše stanice broj 4 u kompaniji z još tri Talijana ki su prišli k nan. Nisan stija z njimi ni predikat.

Fr. : Za jubav Božju, a zač?

Jur.: I ti još pitaš. Ča ću z njimi imat posla kad govore da je Istrija talijanska. Je pravo da ova tri to nisurekli, ma meni se para da su svi jednaki i...

Fr. : Jurina, Jurina, ma ča to predikaš, ča si pozabija da su toliki pravi Talijani poginuli za našu Hrvatsku Istriju. Pošteni Talijani su naši pretelji i mi moramo udelat sva kako bi hi sve pridobili za našu poštenu stvar. To će bit najboja arma z kojom ćemo stuć z njimi skupa one gnuse i izdavice Talijanski narōd u Istriji meju sobon pokoje i da tako oni opet budu mogli i nas i njih porōbit i mućit.

Jur.: Vražja bol, kako more čovik lako pogrišit, ma neću već ne.

Fr. : I ja se šperan da nećeš, zač tako delaju naši nepretelji ustaše i četnici a ne pošteni narodnjaki kako ča si ti. Drugi bot ćemo još o toj stvari predikat, a sad Bog zač moran na zastanak.

Jur.: Bog te živi, pametni moj čovik!

* * *

DOLAZI NAM CRVENA ARMIIJA

Sovjetska Vrhovna komanda obratila se u cilju razvijanja ratnih operacija protiv njemačkih i mađarskih trupa u Mađarskoj Nacionalnom komitetu oslobođenja Jugoslavije i Vrhovnom štabu NOVJ za dozvolu za privremeno stupanje sovjetskih trupa na jugoslavensku teritoriju koja graniči sa Mađarskom uz izjavu

da će sovjetske trupe po izvršenju operativnih zadataka napustiti jugoslavensku teritoriju. Nacionalni komitet i Vrhovni štab udovoljili su toj molbi uz uslov da civilna administracija na teritoriji gdje budu sovjetske trupe bude u rukama Nacionalnog komiteta, koji uslov je sovjetska Vrhovna komanda prihvatila.

* * *

POBJEDONOSNA OFENZIVA NOV

U Hrvatskoj naše su jedinice u Primorju oslobodile JABLANAC i otok PAG, dok je na Grobničkom polju likvidiran njemački aerodrom. U lici su oslobođeni PERUSIĆ i LASČE. U Slavoniji naše su jedinice oslobodile DARUVAR, LIPIK, PAKRAC, POZEGU i SLATINU te izbile na mađarsku granicu. U Dalmaciji oslobođeni su otoci BRAC, HVAR, KORČULA, MLJET i SOLTA te poluotok PELJESAC, dok je na kopnu oslobođen saobraćajni čvor PERKOVIĆ. U Sloveniji naše jedinice zauzele su uporište SAVA na pruzi LJUBLJANA—ZAGREB i na taj način spojile oslobođene teritorije u Štajerskoj i na Dolenjskom. U Bosni jedinice V. korpusa nakon žestokih borbi oslobodile su BANJALUKU i cijelu teritoriju na sjever od Save. U tim borbama poginulo je i ranjeno preko 3.000 vojnika, dok ih je 4.000 zarobljeno. Među golemim plijenom nalazi se 30 aviona, 25 topova, 50 teških bacača, 300 mitraljeza, 7.000 pušaka, 70 vagona municije, 55.000 litara benzina, 90 vagona hrane, 5 vagona cigareta, 20 vagona duhana i 19 vagona papira. U istočnoj Bosni oslobođeni su TUZLA, ZVORNİK I KLADANJ. U Srbiji XIV. korpus oslobodio je NEGOTIN, PIROT, ZAJEČAR, MAJDANPEK i KUČEVO te se spojio sa Crvenom armijom na Dunavu. U Šumadiji naše su jedinice oslobodile TOPOLU, RUDNIK i GORNJI MILANOVAC, a u zapadnoj Srbiji VALJEVO, LOZNICU i UŽIČKU POZEGU. U Makedoniji oslobođeni su gradovi KOČANE, KRATOVO, RADOVIŠTE, RESAN i KICEVO, dok je u Crnoj Gori oslobođen NIKŠIĆ.

Na istoku Crvena armija, pošto je očistila od Nijemaca skoro čitavu Rumunjsku, prešla je mađarsku granicu i osvojila grad Mako. U Bugarskoj Sovjetske jedinice ušle su u Sofiju. Crvena armija izbila je na poljsko-čehoslovačku granicu, dok je u baltičkim zemljama otpočela ofenzivu u kojoj su oslobođene Estonija i Letonija osim mostobrana kod Rige.

Na zapadu savezničke armije, pošto su oslobodile gotovo čitavu Francusku, Belgiju i Luksemburg, prodrle su u Njemačku, gdje se vode žestoke borbe oko opkoljenog Ahena. Na atlantskoj obalo kapitulirale su tvrđave Kale, Brest i Bulonj.

U Italiji jedinice VIII. armije probile su na jadranskom sektoru Gotsku liniju, zauzele Rimini i napreduju prema Padskoj ravnici.

Savezničke snage iskrcale su se iz zraka i sa mora na širokoj fronti u Albaniji i zauzele na jugu gradić Himara.

* * *

U ZNAKU POBJEDE

Uslovi primirja između Finske te Sovjetskog saveza i Engleske jesu: 1) povlačenje finških trupa na granicu od 1940., 2) ustupanje područja Petsamo Sovjetskom Savezu, 3) ustup u zakup rta Porkala kao vojne baze Sovjetskom Savezu na 50 godina, 4) ustup aerodroma u južnoj i jugozapadnoj Finskoj Sovjetskom Savezu dok traje rat i privremeno stavljanje trgovačke flote na raspoloženje Saveznicima, 5) snabdijevanje Saveznika ratnim materijalom, 6) njemačke trupe u Finskoj moraju se razoružati i predati Sovjetskom Savezu, 7) finska vojska mora se smanjiti na mirnodopsko stanje, a sve profašističke organizacije moraju se odmah raspustiti i 8) Finska mora platiti reparacije od 75 milijuna funti u roku od 6 godina.

Isto tako su blagi uslovi primirja između Saveznika i Rumunjske. Rumunjska se obvezala da će voditi rat protiv Njemačke i Mađarske radi uspostave svoje suverenosti i nezavisnosti i zato će dati 12 pješačkih divizija. Razoružati će sve njemačke i mađarske snage koje se nalaze na njezinoj teritoriji, dok će savezničke zarobljenike smjestiti na slobodu. Rumunjska ne će platiti svu štetu koju

je počnila Sovjetskom Savezu, već samo 300.000 američkih dolara plativih u 6 godina u robu i povratiti Sovjetskom Savezu sve dragocjenosti, tvorničke uređaje i drugu prisvojenu imovinu. Uspostavlja se državna granica između SSSR-a i Rumunije kao što je bila 28. VI 1940. Saveznici će pomoći Rumunjskoj da ponovno zadobije Transilvaniju koju joj je otela Mađarska bečkom arbitražom.

* * *

GLAS ISTRE — broj 25, 12. X 1944.

IZDAJA U RAPALU NE MOŽE SE PONOVI TI!

Kažu da (je) povijest učiteljica života. Međutim za talijanskog ministra grofa Sforcu kroz čija je usta progovorila talijanska reakcija »uzalud je projurilo 25 sudbonosnih godina u odnosima između Italije i Južnih Slavena« — kako kaže naš ministar vanjskih poslova dr Smodlaka. Sforca, poznati krivac za gnjusni zločin koji je izvršen nad našim narodom 1920. g. u Rapalu, opet se usuđuje govoriti o Istri i Rijeci za koju veli da bi morala pripasti nekoj »super-ligi naroda«. Ova izjava dala je krila talijanskim izrodima u Istri i podlim automaškim vođama na Rijeci. Već im se cijedila slina na pomisao da će opet preuzeti ulogu »hijerarha talijanske Istre« i ministara »nezavisne republike Rijeke«. »Eto — govorili su — partizani su lijevali krv za Istru, a mi ćemo u njoj vladati.«

Javili su se i ustaško-četničke izdajice koristeći i ovu priliku da kleveću naš pokret kao komunistički i koji ne vodi računa o nacionalnim granca hrvatskog naroda.

Ali snažne i nedvosmislene riječi vođe nove Jugoslavije, maršala Tita, bile su dovoljne da sprže krila tim gnjusnim lešinarima. Nitko nije do sada o Istri, Slovenskom primorju i Koruškoj rekao tako odlučnu riječ pred čitavim svijetom, kao Tito. Osim njega nije ju nitko ni mogao reći. To je prosto zato, jer su svi bivši vođe stare Jugoslavije bili povezani protunarodnim ugovorima i ličnim interesima sa zakletim neprijateljima Slavenstva. Oni su zaobilazili problem tzv. Juljske Krajine kao mačak oko vrele kaše. Nijedan dosadašnji jugoslavenski državnik nije ni iz daleka imao za sobom tako čvrstu oslobodilačku frontu kao što je danas ima predsjednik Nacionalnog komiteta Jugoslavije maršal Tito. Odatle i proizlazi sva moć njegovih riječi, koje postaju djelom.

Mi smo izvojevali pravo da budemo danas izvršeni uz bok pobjedonosnih Saveznika. Tu bitnu promjenu od 1920. god. neće da vide talijanska gospoda koja se tako rado nabacaju riječima »o samoodređenju naroda« i »punoj demokraciji«, a tako tvrdoglavo guraju glavu u pijesak. Ali to ne mijenja stvar i **izdaja u Rapalu ne može se ni u kojem slučaju ponoviti.**

Titove riječi otkrile su još jednom svu bijedu ustaško-četničko-mačekovskog dioničkog društva, koje je i u Istri ulagalo svoje dionice, i pokazale da se samo kroz NOP i snagu NOV moglo osloboditi 600.000 porobljenih Slavena.

»Kad se veliki tuku, mali moraju pod stol« — govorili su ti proroci. Međutim mi smo otkrili njihovu zločinačku politiku. **Titanskom borbom vraćeno je dostojanstvo i ugled našim narodima, koji su i sami postali veliki.** Iskustvo je već pokazalo istinitost ove tvrdnje, jer kad je riječ o Jugoslaviji ne može se ništa odlučivati mimo naše vlasti. Evo nekoliko primjera: Premijer Čerčil razgovara sa Titom kao ravnopravnim savezničkim državnikom. Sovjetski Savez traži dozvolu od naše vlade sa ulazak u našu zemlju. Na traženje Nacionalnog komiteta **uvrstavaju se u redove NOV 25.000 novih boraca, među kojima oko 12.000 Istrana, koji su bili internirani na Siciliji i Sardiniji.** Nacionalni komitet odbija pomoć UNRRE (društvo za pomoć i obnovu Ujedinjenih naroda), koju je htjela dijeliti mimo NOO-a, dok prima 5.000 vagona žita koje je sovjetska vlada stavila na raspoloženje Nacionalnom komitetu.

To već dovoljno pokazuje da ne može nitko protiv nas ni pored nas donositi odluke o našim granicama. Činjenica da je samo nova federativna Jugoslavija bila u mogućnosti riješiti pitanja tzv. Juljske Krajine daje joj novi zamah i mogućnost stvaranja još moćnije oslobodilačke fronte. Baš zbog toga su se ta go-

spoda toliko i okomila na Istru, Rijeku i Slovensko primorje. Oni su doduše za čas, pred udarcem snažnih Titovih riječi, uvukli kao puž svoje rogove, ali već ih ponovno vade i guraju gjegod ne naidu na neprobojne čelične redove oslobodilačke fronte hrvatskog i talijanskog naroda Istre. Neki od njih su već pokušali i naprijed pokušavaju da se farizejskim izjavama uvuku u naše redove, ali i to im ne će uspjeti. Njima dovikujemo riječima potpredsjednika Nacionalnog komiteta druga Kardelja: »Prekasno, gospodo, vrata su zatvorena!«

A. D.

* * *

ZIVJELI NAŠI PRVI DICNI OFICIRI

Nekad ponižena i porobljena Istra ubire danas plodove svoje junačke borbe: po prvi put u svojoj povijesti njeni hrabri sinovi postaju oficiri. Oni što su nekad bili osuđeni da žive i umiru kao robovi za fašističke tirane, sada su postali slobodni ljudi koji su s ponosom i srećom primili činove časnika — rukovodilaca slavne narodne jugoslavenske vojske, nepobjedive Titove armije. To su ponosni sokolovi nepokorene istarske zemlje, ljudi srca i čelika, prekaljeni u vatri krvavih bojeva, u patnji i pregaranjima. To su novi ljudi oplemenjeni idealom slobode i žarkom ljubavi za napaćenom domovinom. To su najbolji među najboljima.

Među 5.700 oficira proizvedenih i unapređenih ukazom Vrhovnog štaba od 1. rujna o. g. nalaze se i imena naših Istrana, rukovodilaca 43. istarske divizije NOV Jugoslavije. Proizvedeni su u čin majora:

ŠIROLA VITOMIR-PAJO, komandant I. brigade »Vladimira Gortana«, 43. divizije; u čin kapetana: RIBARIĆ DANILO, komandant II. brigade 43. divizije, BROZINA IVAN-SLOVAN, zamjenik komandanta I. brigade »Vladimira Gortana«, KLOBAS MILAN, zamjenik komandanta III. brigade 43. divizije, VOZILA VLADO, politkomesar III. brigade 43. divizije, VIVODA VLADO, BRNČIĆ VINKO, PRAVDICA dr NIKOLA. U čin poručnika: BEZJAK IGNJAC, BUDICIN LUCIANO, DRINKOVIĆ MARIJA, KUSTURIN IVAN, LENZI dr LUIGI, LUKŠIĆ MATE, MARTINČIĆ dr JOSIP, MARČELJA JOSIP, MEDANČIĆ IVAN, MLADENIĆ IVAN, RADETIĆ MATKO, ROŠIĆ ANTE, RUŽIĆ MILAN, SARSON TIHO, SUSANJ VJEKOSLAV, TURAK NANDO, ULJANIĆ FRANE, pokojni IVCIĆ JOSIP i pokojni MAGANJA MARIJO. U čin potporučnika: BOSNIĆ DUŠAN, KUKURIN IVAN, LIČIA SAVO, RANER CIRO, i pokojni SVEČIĆ PAVAO. Unapređenj su slijedeći oficiri: u čin majora MOROVIĆ ŠIME, načelnik štaba 43. divizije; u kapetana: KUKULJAN ZVONKO I ŠIVIĆ ALBIN.

To su junaci Lupoglava, BISTRICE, Gračišća, svete Nedelje, Barbana, Mošeničke Drage, Grižnjana i drugih bitaka. Oni su pokazali da su zavrijedili časno ime narodnog oficira. Zato Istra gleda u svoje prve časnike sa punim povjerenjem i zna da će oni biti dostojni tog povjerenja. To će oni pokazati u skorim i konačnim bojevima.

* * *

RADOST U ISTRI PRIGODOM TITOVOG GOVORA

Po čitavoj Istri primljen je sa velikom radošću povijesni govor maršala Tita kojeg je on održao prigodom proslave dvogodišnjice osnivanja I. dalmatinske brigade. U duši svih istarskih rodoljuba duboko su odjeknule njegove odlučne i jasne riječi: »Ovom borbom naša braća u Istri, Slovenskom primorju i Keruškoj moraju biti i bit će oslobođena i živjet će slobodno u svojoj domovini sa svojom braćom.« Tom prilikom uputio je oblasni odbor JNOF-a za Istru slijedeći brzojavni pozdrav drugu Titu:

»U ime čitavog naroda Istre Oblasni odbor Jedinствene narodno-oslobodilačke fronte Istre toplo Vam zahvaljuje i pozdravlja Vaše muške i odlučne riječi koje ste pred našim prijateljima i neprijateljima otvoreno izrekli. Kroz nepokorenu Istru, koja je danas bojni logor, razliježe se kao zvon slavnog uskrsnuća — nakon stoljeća ropstva i poniženja — Vaše moćne riječi. One su ponijele novom vjerom

i snagom sve istarske rodoljube. Trgle su i one što su do sada sumnjali. One odjekuju gordom Učkom i Planikom, one grme na Rijeci i Puli, one griju i zaljećuju naša mučenička sela i gradiće. One su moćni čelični bat pred kojim moraju ustuknuti podli reacionari i falsifikatori sa svojim sramnim planovima o »talijanskoj Istri«, o »autonomaškoj republici Rijeci«, o »kantonskoj liburnijskoj državi«. Čitav narod Istre danas je ujedinjen i spreman da za ostvarenje Vaših riječi, za oslobođenje i prisajedinjenje i posljednje istarske grude majci Hrvatskoj, dade ako bude potrebno, svu svoju krv, jer bez slobode nama života. Znamo da iza Vaših riječi stoje u borbenom stroju pobjedonosni korpusi nove Jugoslavije.«

Oblasni odbor JNOF-a za Istru

PRED I. KONGRESOM USAOH-a

Glavni odbor USAOH-a sazivaju I. omladinski kongres nove Hrvatske. Na toj svojoj najvećoj manifestaciji omladina će još jednom dati svoju veliku i moćnu podršku odlukama III. zasjedanja ZAVNOH-a i vidjeti u kojoj je mjeri ispunila zakletvu datu drugu Titu na II. kongresu USAOJ-a.

I. kongres ima veliki značaj i stoga, što se održava u vrijeme kad naša draga braća crvenoarmejci prekoračuju granicu naše zemlje te skupa sa borcima junačke NOV oslobađaju novu demokratsku Jugoslaviju.

Do omladine Istre doprla je vijest o održavanju I. kongresa. I mi smo počeli da se pripremamo.

Radni bataljoni brže su zamahnuli motikom, dok naši udarni bataljoni još jače tuku neprijatelja.

Najbolji omladinci izabiru se za delegate. Njih 400 mladih Talijana i Hrvata ponosno će na kongresu da kažu: »I mi omladina Istre izvršavamo zakletvu datu maršalu Titu na II. kongresu. 12.000 boraca i 30.000 organizirane omladine u pozadini bori se i radi, jer neće da zaostane za vama, omladino ostalih krajeva Hrvatske«!

U znaku pretkongresnih priprema naš Oblasni odbor Ujedinjenog saveza objavo je takmičenje koje će trajati od 1. do 20. oktobra.

Omladina radi pod parolom: »Moramo Istri izvojevat! kongresnu zastavicu!
Katunar Niko

* * *

ALDO RISMONDO

Dne 18. septembra podlegao je Aldo Rismondo, član Oblasnog NOO-a za Istru ranama, koje je dan ranije zadobio u podloj zasjedi, koju je postavio mrski okupator.

Obavljajući toga dana sa još tri druga važan posao, bio je napadnut od nje-mačkih policajaca. Uspio je umaknuti, ali je ponovno naišao na neprijateljsku patrolu, koja ga je teško ranila u slabine. Iako teško ranjen uspio je umaći neprijatelju i konačno pao iznemogao na mjestu gdje su ga slučajno našle dvije drugarice.

Nije su tužio na bolove, već je govoreći drugaricama rekao: »Zadovoljan sam što umirem za slobodu.« Preminuo je za vrijeme prenosa u bolnicu.

Drug Aldo Rismondo rođen je 24. decembra 1915. u Rovinju. Od rane mladosti borio se protiv fašizma. Član Komunističke partije Hrvatske, snažan aktivista, do-bar organizator i neumoran radnik, borio se je kao čestit Talijan i antifašista još prije ovog rata proti tlačenju hrvatskog naroda u Istri i radio je ustrajno na stvaranju bratstva Hrvata i Talijana.

Njegova smrt je za sve nas težak udarac. Ali mi, njegovi drugovi, kunemo se da ćemo ga osvetiti i nastaviti svim silama borbu, dok ne postignemo potpunu pobjedu nad neprijateljem idući putem koji su nam pokazali naši veliki Mrtvi!

SLAVA DRUGU ALDU RISMONDU!

Mimi Segala

ZIVIO I. KONGRES ŽENA HRVATSKE!

U času kad je sunce slobode na pomolu, kad je potrebno uložiti najviše napora za konačnu pobjedu nad fašizmom i kada žene okupljene u Jedinstvenoj narodno-oslobodilačkoj fronti u velikoj mjeri izvršavaju one zadatke koje im nameće borba ukazuje se potreba, da se da izraza cijelom ovom poletu velikom manifestacijom u kojoj bi učestvovalе sve žene Hrvatske.

Zato je Glavni odbor AFŽ-a pozvao žene da izvrše pripreme za I. kongres žena Hrvatske. Nakon trogodišnje herojske borbe za oslobođenje našega naroda, treba žene Hrvatske još više da pojačaju svoj rad u pretkongresnom natjecanju, da dadu novi dokaz svojeg borbenog i radnog poleta, te da pripremajući se za svoj kongres planski provedu kontrolu svega svoga rada. Ako uspijemo da u poletu našeg borbenog pretkongresnog djelovanja organizujemo sve pripreme tako, da na kongres dođemo spremne i svjesne svojih djela i žrtava koje smo pridonijele borbi cjelokupnog naroda, moći ćemo stvarno prikazati pred cijelim svijetom, kako smo svojom mukom izvojevale rame uz rame sa našim dičnim borcima slobodu. Mi ćemo pokazati kako su žene svojim radom pomogle pobijediti mrske nevjernike našega naroda.

Po cijeloj našoj zemlji započela su pretkongresna natjecanja. Tako su žene Hrvatskog primorja pozvale na utakmicu žene Gorskog kotara, tako će žene Istre početi natjecanje među selima, kotarevima i okruzima. Naše žene imat će prilike da manifestiraju svim ženama Hrvatske svoju veliku ljubav za hrvatski narod, svoju veliku mržnju prema mrskom okupatoru i svim onim izdajicama koje mu još služe. Žene Istre pokazale su još i ranije svojim borbenim djelovanjem da ne zaostaju ni malo za drugaricama iz Hrvatske i da je divni polet naših drugarica čvrst temelj na kome se gradi sretna budućnost naših naroda.

Danjuša Švalba

* * *

KROZ ISTRU

PROSLAVA DANA USTANKA

Usprkos neopisivog terora narod Poreštine proslavio je godišnjicu narodnog ustanka na veoma svečan način. Po vrhovima brda gorjele su velike vatre i vile su se hrvatske i talijanske zastave sa petokrakom zvijezdom. Po ulicama i cestama ispisane su parole, a narod je pucanjem proslavio taj veliki dan. Tih dana stupilo je u NOV oko 150 boraca kao odgovor na mobilizaciju od strane morskog okupatora.

U okolini Zminja prilikom proslave godišnjice narodnog ustanka veoma je uspjela sabirna akcija.

Za bolnicu sakupljeno je 769 jaja, 14 kg meda i šećera, 34 kg slatkiša, 23 kokoši, 3 kg ulja i slanine, 75 dkg kave, 551 kg ostale hrane. Sem toga 117 pari čarapa i 50 kg vune.

Omladina je po cestama oko Zminja ispisala 384 parole i 190 petokrakih zvijezda, istakla je 11 narodnih zastava i zapalila 20 kresova. Na općini Sv. Matej održano je 5 zborova sa 328 ljudi, a na općini Zminj 4 zbora sa 120 ljudi.

* * *

HRABRI PIONIRI

Uz prugu Rijeka—Matulji sjeo je jedan fašistički bandit sam. To je vidio 14. god. pionir i pozvao je odmah još dva pionira da zarobe tog bandita. Dok su se dva dječaka približavala spremni da dohvate fašisti parabelu treći je iza leđa viknuo: »Ruke u vis!« Prestrašeni fašista spremno je poslušao. Zarobljenom parabelom, koju su dječaci hitro dohvatili, dopratili su pioniri fašistu do prve naše jedinice.

SUROVOSTI ŠVAPSKIH OKUPATORA

Na Rijeci su učestale akcije protiv mrskih švapskih okupatora a da policijski psi nisu nikad mogli doći na trag onima koji su te akcije vršili. Krvavom okupa-

toru sličnom surovošću osvetio se je švapski gad nad nevinim narodom i da bi zaplašio strijeljao je nevine taoce pokupljene iz zatvora Rijeke. Dva riječka svećenika poslali su na groblje gdje se je imao izvršiti gnjusni zločin, da pruže posljednju kršćansku utjehu nevinim žrtvama, ali su im švapski banditi to zabranili.

Svećenici su nastojali da ubijede švapskog krvnika da imaju pravo da priđu k osuđenima, ali su surovo odbijeni. Na svećenika Sartorelija koji je uporno htio da izvrši svoju vjersku dužnost i nije htio da se udaži ispali je jedan švapski bandit metak iz revolvera koji mu je prostrijelio svećeničku haljinu.

Ovakve gnjusne gospodare ne služi više nitko već samo izdajice i oni koji su sukrievci za nevina stradanja našeg naroda.

PRAVI BANDITI

Žena fašiste Zubonija pričala je kako je bila u vlaku Rijeka—Trst kojega su napali partizani. Kad je vlak stao svi su morali izići iz vlaka. Žene su se uplašile videći partizane ljute, a naročito jedna koja je prepoznala među partizanima svog susjeda. Međutim taj partizan joj je pružio deku da se pokrije. Tek kad su kasnije došli fašisti, opljačkali su najprije narodu hranu. Komanda fašista odgovorila je na pritužbe žena da su te stvari nestale.

Žena Zubonija čudi se kako su to njihovi fašisti pljačkali narod, a uvijek se govori da su partizani banditi.

TAKO SE MRZI NEPRIJATELJ

Dvije drugarice koje su osjetile mržnju i bijes gledajući švapske bandite kako nakićeni i naduti šetaju našim cestama, uhvatile su priliku da se osvete tim krvnicima.

One su nasmijane prišle švapskom oficiru i započele s njim razgovor, na što je on bio veoma zadovoljan i vrlo lako je pristao da dođe na sastanak. Drugoga dana zbilja je došao oficir i dobro raspoložen dozvolio jednoj drugarici da nosi njegovu parabelu dok je druga išla ispred njega. Tako su stigli i na zasjedu koja je bila spremjena švapskom banditu. Švaba je bio brzo likvidiran. Drugovi nisu promašili cilj, a drugarice su uzele Švabi šmajser, dogled i sat ponosne na svoju akciju i dale to našim borcima.

NAROD VIDI ISTINU

Prije par dana ulovila je fašistička banda tri Kastavca, koje su zakovane zajedno sve isprebijane, odrpane i bose tjerali riječkim ulicama. Oni su htjeli da pokažu, tobože, kakva je partizanska vojska. Postigli su međutim obratno. Narod se je zgražao nad okrutnošću postupka sa okovanim ljudima i jedna starica je rekla: »Kako se ne bi narod digao u borbu protiv takvih pasa!«

ZA NAŠE BORCE

Kotarski NOO Rovinj skupio je u mjesec dana velike količine hrane za našu NOV. Od toga sakupljeno je 224 kg sira, 760 kg brašna, 55 kg riže, 200 kg soli, 224 kg druge hrane i 213 kv. pšenice. Sem toga 35 ovaca i 9 komada velike stoke.

* * *

PODLISTAK »GLASA ISTRE«

NARODNI ZBOR U LABINU

9. septembra u 4 sata poslije podne otpočeo je veliki zbor u Labinu.

Sunčan je dan. Uz strme strane Raše penjemo se prema određenom mjestu. Sa svih strana stiže narod u odijelima od »fešte«. Dolac kod Sv. Martina poprima veličanstveni izgled okičen sa zastavama naših Saveznika i zastavama nove Jugoslavije. A među njima jedna se ističe, to je zastava ustanka, zastava pod kojom su lani labinski rudari stupili u borbu za slobodu.

Pred sam početak zbora stiže junačka omladina Labina. Sa tri strane stižu kolone omladinske radne brigade istarske junakinje »Fiče Faraguna«. Na čelu su zastave i transparenti. Njihova pjesma se sve više približava. Neke omladinke su obučene u narodnim nošnjama.

Dolac je već pun. Preko 1.500 ljudi stiglo je na zbor da proslavi ovaj veliki dan godišnjice narodnog ustanka. Iz očiju naroda izbija ponos i svijest o onome što smo stvorili vlastitim snagama.

I zbor je otpočeo. Odzvanjaju zvuci »Lijepe naše...«

Na pozornicu stupa poznati labinski borac član Oblasnog odbora JNOF-a drug Nini Bašanić. Pod njegovim rukovodstvom digao se narod Labina na ustanak. On je danas ponovno tu.

Val silnog oduševljenja zahvati mase. »Živio narodni ustanak Istre«. »Živila federativna Jugoslavija«. »Živio Tito«. »Ti—to, Ti—to, Ti—to — grmi i tutnji na sve strane. To i Raša čuje...

»Drugarice i drugovi, podignite visoko zastave u zrak, držite ih čvrsto i ponosno. Odajmo tako počast onima koji su dali svoj život za slobodu.«

Nastao je muk. Pesnice su se digle k čelu. Niz lice jedne žene u crnini potekla je suza... »Slava im!«

Narod je s velikim oduševljenjem slušao govor druga Bašanića. »Labin je kroz ovu godinu dana dao našoj vojsci preko 2.000 boraca. Mnogi od njih su već pali da bi Istra mogla živjeti slobodno u federativnoj Jugoslaviji. Danas neki talijanski reacioneri dižu rep i trube nešto o talijanstvu Istre. Mi hoćemo borbeno jedinstvo s poštenim Talijanima, ali vas banditi čekaju naše mitre. Šćavi su se digli i oni ne daju više Istre.«

»Ne damo Istre«. »Živjela hrvatska Istra« ponovno tutnji i grmi i ne prestaje.

Iza druga Bašanića govorili su još neki rukovodioci Labina. Divno je slušati narodne ljude i gledati ih kako sigurno vode narod.

U ovom oduševljenju dospio sam i ja na pozornicu. Osjećao sam veliku snagu kroz žile mi je strujila snaga naroda. Dok sam govorio pogled mi se zaustavio na poznatom narodnom borcu Viktoru Baćacu koji je skupa sa Vladimirom Gortanom 1929. godine opalio prve puške protiv fašističkog jarma. Bio je daleko od mene nekih 20 metara. Ispod njegovih naočala bilo je vlažno. Vidio sam kako stiska svoje jake pesnice spreman da brani Istru do posljednjeg daha. Kad sam ga poslije zbora sreo od sreće nije mogao da progovori.

Snaga naroda to je najveća snaga...

Nastupila je zatim glumačka družina ZAVNOH-a »August Cesarec«. Došli su k nama da nam kroz umetnost prikažu junačku borbu naše zemlje. Crnooka Ličanka, izbočenih jagodica, dizala je svoj glas u pjesmi »Požar«. Iz njenih očiju izbijale su sve patnje i veličanstvenost naše borbe. Pjesma »Galiota Ilije« kojemu su odsjekli noge i prikovali ga o tvrde daske tužno je odzvanjala sa pozornice. Ali kroz nju su se čule tvrde riječi kojima je Galiot zaklinjao istarskog junaka »Velog Jožu«: »Ne smiješ više pustiti da te drugi gaze.« I ti si čovjek. Jači od svojih gospodara. Budi pravedan i milostiv, ali slobodan i pun ponosa. Čovjekom moraš postati!« I u onoj masi ja sam vidio snagu »Velog Jože«.

Na svim obližnjim brežuljcima gorili su kresovi, a oko njih je omladina igrala Titovo kolo.

Bila je već noć kad je zbor završen. Narod se razilazi, a pjesma se još dugo orila, pjesma naše borbe, slobode i ustanka.

Ljubo Drndić

**NAPRIJED, ISTRANI, POD VODSTVOM VELIKOG TITA BIT ĆEMO SLOBODNI!
ŽIVJELA SLAVNA CRVENA ARMIIJA I JUNAČKA NOV JUGOSLAVIJE!**

* * *

SOVJETSKI ČOVJEK I NAŠA BORBA

Pod ovim naslovom donio je časopis »Nova Jugoslavija« članak general-lajtnata Milovana Đilasa, člana naše vojne misije u Moskvi. U njemu on govori o no-

vom divnom ruskom čovjeku i njegovoj toploj bratskoj ljubavi za nas Jugoslavene Donosimo odlomke toga članka.

Sovjetski čovjek je srdačan, radostan, prostodušan i nesebičan. Niko kao on ne zna odgovoriti na ljubav — ljubavlju. Nema sumnje, da se duboki korjени osobina današnjih sovjetskih ljudi nalaze u istorijskom razvitku Rusije, ruske države i osobito ruske kulture, koja je kulturi čovječanstva dala onu neugasivu boju duševnosti, osjećaja pravедnosti i nesebičnosti.

Vidio sam u SSSR-u bezbroj sovjetskih ljudi, od našeg kuhara Grigorija Ivanovića, šofera Paneva i djevojke koje su nas posluživale za vrijeme jela, od vojnika s Drugog ukrajinskog fronta — Aksjenjenka i Gurikova; od običnih građana, radnika i kolhoznika, do višeg oficira, činovnika i direktora poduzeća — vidio sam bezbroj ljudi svih položaja i zanimanja, a da nisam, skoro ni po čemu, u prvim susretima mogao razlikovati ko je član Partije a ko nije. Toliko su svi oni bili vezani srasli sa sovjetskim poretkom, toliko je politika Partije i vlade izražavala i vodila njihove misli i želje...

Neobična borba naših naroda u ovom ratu, naš oslobodilački rat bez političkih špekulacija, bez — da tako kažem — zadnjih namjera, stvorio je kod svih sovjetskih ljudi našu moralnu vrijednost, naš neiscrпni heroizam i nesebičnost. Upravo za naše narode se širom otvorila bezgranična, široka duša Rusije.

Može se mirne duše reći da se danas u Sovjetskom savezu razvija, do najdubljih masa i najdaljih krajeva, opće narodno raspoloženje i ljubav za Jugoslavene.

Kada je trebalo da poleti prvi sovjetski avion za Jugoslaviju, da ispita put kojim bi nam se ukazalo pomoć, traženo je da se dobrovoljno javi jedna posada. Javile su se više od sto posada i general je imao muke da odbije ostale.

Ja sam vidio na Ukrajini, u tek oslobođenim rejonima, sovjetsku seljačku djecu, koja se igraju Tita i Nijemaca. »Pravda« je, objavljujući da nas je primio Staljin, donijela na prvoj strani veliku Titovu sliku. Znajući raspoloženje masa, ona je toga dana izišla u većem broju primjeraka nego obično. Ljudi su se na ulicama otimali za »Pravdu«, za Titovu sliku. Oni je nose u notesima, uokviruju i stavljaju po zidovima u stanovima. Tito je danas najomiljenija i najpopularnija ličnost u inostranstvu.

U četama Crvene armije, na svakoj konferenciji, referent mora da govori o Jugoslaviji, da izlaže i analizira sve što je novo kod nas. Tako je i u pozadini. Govornike obasipaju pitanjima sa svih strana. O našoj borbi, karakteru te borbe sovjetski ljudi znaju dosta.

Sveslovenski komitet je zatrpan pismima liječnika, bolničara, inženjera, studentkinja, crvenoarmeјaca — svi oni traže da idu u Jugoslaviju, da nam ukažu pomoć. Predsjednik Komiteta, prijatni i veseli general Gondurov, rekao mi je, šaleći se, u vezi s tim: »AKO BI SE KOD NAS KUPILI DOBROVOLJCI ZA JUGOSLAVIJU — CRVENA ARMИJA BI SE MORALA PRESELITI TAMO.«

Ljubav sovjetskih ljudi za našu zemlju je nesebična i plemenita, to je ljubav ljudi za ljude, naroda za narod, izrasla u borbi za ljudsko dostojanstvo, za nezavisnost naše i njihove domovine. Mi nigdje ni kod koga nismo primijetili nikakvu tendenciju miješanja u bilo čije unutrašnje stvari, pa ni u naše. Kada smo, u Komesariјatu Narodne odbrane tražili da se u našu vojnu јединicu u SSSR-u uvede zvanje komesara, iznijeli su nam mnoge protivrazloge. Najzad je stvar došla do Staljina. On je to riješio, po običaju, јednostavno i kratko: »To je njihova vojska, nek rade s njom šta hoće.«

Cesto su nas pitali u SSSR-u, dok smo im pričali o našim borbama, kako smo mogli da se tako borimo, zar nismo posumnjali — kad su Nijemci bili pod Moskvom i Staljingradom. Ne, naš narod nikada, kao ni njihov, nije posumnјao da Rusija može propasti, da Crvena armija može biti pobijeđena.

Mi smo vjerovali u besmrtnu slavensku Rusiju i nismo se prevarili. Rusi danas vjeruju u naše narode i mi ih nećemo nikada iznevjeriti. Bratstvo sa Sovjetskim Savezom je bio naš spas u ovom ratu, najsrdačniji odnos s njima u budućnosti — to je najtvrdа garancija za našu državnu i nacionalnu nezavisnost. Skupo i krvavo ratno iskustvo nas uči tome.

FRANINA I JURINA

JURINA : Ej, Franina, znaš su prišli, si čuja?

FRANINA : Ma ča, ki, hodi brže i predikaj.

JURINA : Čekaj jen hip, da čapam malo arije, ač san prokura da te ča brže najden . . . Znaš, krv moja, da su Rusi i naši prid Beogradom i . . .

FRANINA : San čuja vre sna, Jurina moj. Velo je to veselje za cilu Jugoslaviju. Naš najveći grad za koji dan će bit slobodan. Njegovo trpjenje kako i trpjenje cilega našega naroda je na kraju. Opet će na velin palacima i dugin ulicama vijat naše bandire, a cili Beograd će pozdraviti ruske brate. Oni su još 27. marča 1941. lita kađ su protirali one pokvarene miništre, znali da će doć jednega dana slavná Crvena vojska. To smo i mi svi zato smo toliko i zdurali. A si čuja za još jenu veselu novost: naši dragi ruski brati su nan vre pomogli i u in-tradi.

JURINA : To nisan zna, a u čen?

FRANINA : Znaš, čovik moj, su daļ našoj narodnoj vlasti pet mijari vaguni šenice za prvu pomoć popaljenin i osiromašenin krajevima naše zemlje.

JURINA : Orka pipa, pet mijari vaguni! E, dobro su govorili naši stari da je Rusija naša mat i da krv nije voda. A ja se šperan da će nan pomoć i naši drugi Savezniki.

FRANINA : Se razumi, zrman moj, da će nan pomoć, zač smo i mi njimi pomogli kad jin je bilo najteže i kad su Nemci bili prid Alešandrijom. Cile divizije morale su zaostat u našoj zemji zač su hi naši komandanti tukli i su jin hitali šine i česte u ariju da ne moru pasat zaa Afriku. Engleški i amerikanski narod to neće nikad pozabit. I sporadi tega ćemo dobit pomoć i od njih.

JURINA : Sve to ja kapin i tako je pošteno, ma ja ne znan zač su naši odbili pomoć koju je stilo donest ono »Društvo za obnovu i pomoć narodima« a koje se skraćeno po amerikansku zove UNRA, kad se zna da nan je vela potriba.

FRANINA : E, Jurina moj, to je druga stvar. Moraš znat da uza sve to ča smo potribni još nismo i nećemo nikad bit sirote koja se more kupit ni za dolare ni za robu. Ako bude potriba ćemo još potrpit i glad i zimu, ma našu slobodu ne želimo s nikin dilit i želimo bit neodvisni i svojji na svojemu. Niki nima pravo da dojde u našu zemju brez naše voje i da dela priko naših narodno-oslobodilačkih odbora.

JURINA : Nego ča!

FRANINA : Vidiš, a jušto to su stili niki pokvareni judi u ten društvu UNRA i sporadi tega smo jin rekli da ko pensaju tako delat da nan njihova pomoć nije potribna, zač, družu Jurina moj, ono ča smo mi postigli je čementano z tilima i krvi naših junakj i to vridi već nego cili svijt i zato se ne more ni kupit ni prodat.

JURINA : Aaa, tako je ta stvar, e po majku, bin raje sto boti umra od gladi nego da prodan svoje poštenje. U našu zemju more doć ki će, ma samo kako pretelj i Saveznik, a ne nikako gospodar ni kako imbrujan i špijun.

FRANINA : Bravo, Jurina, ta ti vridi. Mi smo Istrijani bili čuda vrimenta u ropstvu, u mižeriji i svakoj nesrići, ma vajk smo zostali pravi i poštenu Hrvati. Nikemu se nismo prodali i niki nas ne mogu kupit.

JURINA : A neće ni unaprid, zač se naš narod u ovoj borbi navadija da spozna vuka, magari se on obuka i u najljpu kožu od janjca. A si čuja još za jednu veselu vijest.

FRANINA : Da čujen, povi.

JURINA : Je doša ordin od Vrhovnega štaba u kojenu su vancalj naši prvi istrijanski oficiri.

FRANINA : Vre san to zna, Jurina moj, jušto san čera govoriya s jednin našin kapitanom iz Krasa. Forši ga i poznaješ, se zove Ribarić Danilo. On je komandant naše II. brigade. To ti je pravi junačina.

JURINA : Ča ni lipo, krv moja, gledat danas naše sine u monturi naše slavne vojske i pensat da su oni bili deštlinani kako »ščavi« za sramotne »Battaglione speciale« da poginu za Hitlera i Dučea. Mj smo sad pokazali svima ča smo bili vridni postić sa svin tin ča su nan zeli i naše škole i libre i djornale.

FRANINA : Neka Bog živi i čuva naše mlade oficire i neka hi vajak kumpanja ratna srića.

JURINA : I ja jin to od srca želin, a sad ću te lipo pozdravit zač moran u četiri bit na zastanku JNOF-a.

FRANINA : Bog, družu moj i dovidova!

ŽIVJELI I DOBRO DOSLI DRAGI NAŠI CRVENOARMEJCI!

BRATSKI ODNOSI SA BUGARIMA

Dne 5. ov. mj. sastao se maršal Tito sa delegatima bugarske vlade Otečestvenog fronta. Razgovori su protekli u srdačnom duhu. Postignut je sporazum o vojnoj saradnji protiv njemačkog okupatora i odlučeno je da će se sva pitanja koja proizlaze iz susjednih odnosa naših naroda rješavati u duhu bratstva i zajedničkih interesa. Delegati bugarske vlade izjavili su se spremnima da učine sve, kako bi se ispravile sve nepravde koje su nanijeli jugoslavenskim narodima reakcionarni i fašistički elementi bugarske vojske.

CRVENA ARMIIJA I NOV GONE NIJEMCE IZ JUGOSLAVIJE

U Jugoslaviji Crvena armija u zajednici sa našom NOV oslobodila je čitav Banat i prešla Tisu te oslobodila gradove: SENTU, STARU KANJIZU, STARI BEČEJ, MOL i ADU. U istočnoj Srbiji sovjetske jedinice, pošto su zajedno sa našim jedinicama oslobodile NEGOTIN, BRZU PALANKU, BOR i PETROVAC, prodrle su u dolinu Morave i presjekle Nijemcima povlačenje na sjever. U zapadnoj Srbiji naše jedinice su potpuno očistile Mačvu i likvidirale sva njemačka uporišta osim Šapca. U južnoj Srbiji oslobođeni su VLASOTINCI i BUJANOVAC, a na sektoru rijeke Rasine razbijena je neprijateljska grupacija od 6.000 ljudi, od kojih je 2.500 poginulo. U Istri su više puta razorene pruge Trst-Rijeka i neprijatelju su naneseni veliki gubici. U Hrvatskoj zauzeto je u Lici ustaško uporište ŠIROKA KULA, a u Slavoniji naše jedinice oslobodile su VIROVITICU i izbile na mađarsku granicu u širini od 30 km. U Dalmaciji oslobođen je BIOGRAD NA MORU i likvidirano neprijateljsko uporište VRPOLJE, istočno od Šibenika. U Sloveniji naše jedinice stalno ruše neprijateljske veze. U Hercegovini naše su jedinice zauzele TREBINJE, prodrle u Konavle i bore se pred Dubrovnikom. U Crnoj Gori potpuno su opkoljeni njemački garnizona u Cetinju, Podgorici i Grohovu. U Sandžaku naše su jedinice oslobodile PLEVLJE, PRIJEPOLJE, RUDO i ROŽAJ, te spojile tako oslobodene teritorije Srbije i Crne Gore. U Makedoniji naše jedinice vode žestoke borbe sa Nijemcima koji pokušavaju da se iz Grčke probiju k sjeveru i oslobodile su mjesto KAVADARCE.

Crvena armija otpočela je veliku ofenzivu. Probijena je fronta u širini od 280 km i sovjetske jedinice napredovale su preko 100 km, oslobodivši preko 2.000 mjesta i nalaze se 20 km od njemačke luke Memel. Estonski otoci Dage i Ezel očišćeni su od Nijemaca. U Mađarkoj nastavljajući brzo napredovanje, jedinice Crvene armije zauzele su gradove Mako, Sentoš, Rakoci i Hajdusoboslo, 18 km od velikog centra Debrecina i nalaze se 100 km od Budimpešte.

Sjeverno od Ahena otpočela je I. američka armija ofanzivu, prodrila 15 km u Sigfridovu liniju i opkolila Ahen. U istočnoj Francuskoj III. američka armija prodrila je duboko u neprijateljske položaje i oslobodila 14 gradova i sela.

U Italiji savezničke jedinice napreduju prema Bolonji, od koje su udaljene 16 km. U Grčkoj britanske jedinice očistile su od Nijemaca skoro čitav Peloponez. kao i otoke Kefaloniju, Zante, Lefkasm Kitaru, Samos i Lezbos.

IZ DOMA I SVIJETA

— Sovjetska vlada izvijestila je naš Nacionalni komitet da mu stavlja na raspoloženje 5.000 vagona žita, kao pomoć našem narodu. Nacionalni komitet će preko NOO-a podijeliti ovu pomoć krajevima koji su najpotrebniji.

— Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije obavijestio je UNRU, odbor Ujedinjenih naroda za pomoć postradalima zemljama, da se odriče njene pomoći,

jer UNRA nije prihvatila prijedlog Nacionalnog komiteta da tu pomoć dijele organi naše narodne vlasti, već je zahtijevala da pomoć dijele naročiti delegati UNRE,

— Na jednom našem aerodromu spustilo se prisilno u posljednja 3 mjeseca 215 oštećenih savezničkih bombardera. Tom prilikom spašeno je 1.936 avijatičara. Popravljeno je 204 aviona koji su se vratili u svoje baze.

— Sin Draže Mihailovića stupio je dobrovoljno u NOV, nakon što se ustanovilo da nije ratni zločinac. Dražina kćerka zamolila je naše vlasti da smije stupiti u NOV.

— Premijer Čerčil izjavio je u Donjem domu da se Hitler, Gebels i Gering nalaze na spisku ratnih zločinaca.

— Ministar Idn izjavio je da je Italija bespravno izgubila svoje kolonijalno carstvo.

Kako javlja agencija Rajter, talijanska vlada Bonomija treba da spremi talijanske trupe za rat protiv Japana.

— U Francuskoj će na izborima za općinska i departmanska vijeća imati pravo glasa i žene.